

ANARCHISTICKÁ REVUE EXISTENCE

2 / 2014

BAKUNIN 2014

40,-

Policie ve službách spekulantů / Ultrapravice v Polsku
Bakuninův odkaz / Anarchismus, postmoderna a poststrukturalismus
Běloruská anarchie / Z deníku anarchisty / Zone À Défendre
Burgos - nový symbol vítězství / Ekonomika pracujících / Metadata
Existenční večírek / FNB Ústí nad Labem / VAP / INR / Recenze

VYDÁVÁ ČESKOSLOVENSKÁ ANARCHISTICKÁ FEDERACE

OBSAH

- 2 ... Editorial
- 3 ... Kvartál
- 6 ... Policie ve službách spekulantů
- 7 ... Bakunin 2014
- 8 ... Slovem a činem
- 11 ... Bakuninův odkaz
- 14 ... Bakunin-man
- 16 ... Nebezpečí ultrapravice v Polsku
- 17 ... Anarchismus, postmoderna a poststrukturalismus
- 20 ... Běloruská anarchie
- 24 ... Z deníku anarchisty
- 25 ... Příběhy vězňených anarchistů
- 26 ... Stát nedokázal naše hnutí paralyzovat
- 28 ... Zone À Défendre
- 29 ... Burgos - nový symbol vítězství
- 30 ... Ekonomika pracujících
- 31 ... Existenční večírek
- 32 ... Bosna a Hercegovina: nový Chiapas
- 33 ... Antiautoritářská scéna v Praze je setsakramentskej ráj! / Solidarita funguje
- 34 ... Metadata, sociální mapy a jak se bránit v každodenní praxi
- 35 ... Solidarita pro nás znamená víc než jen slova
- 36 ... Labutí píseň parlamentní demokracie / Poděkování bezejmenným bojovníkům
- 37 ... A3
- 38 ... Recenze

ANARCHISTICKÁ REVUE EXISTENCE

2 / 2014 (v pořadí 32. číslo)

vzdává Československá anarchistická federace
kontakt: csaf@csaf.cz web: www.csaf.cz**DISTRIBUČNÍ MÍSTA**Kde můžete *Existenci* (popř. další publikace ČSAF) zakoupit či objednat:**Kamenné obchody:**

Infocentrum Salé (Orebitská 14, Praha 3),
Rekomando (Trojanova 9, Praha 2),
Antikvariát Černý pes (Sedláčkova 20, Plzeň),
Infoshop Pelech (Čápkova 48, Brno),
Komunitní centrum Ateneo
(Vítězslava Nezvala 2815/41, Most),
Café-bar Chillí
(Masarykovo nám. 25, Jihlava),
Trnovanský antikvariát
(U Červeného kostela 109/23, Teplice),
Antikvariát Otto (Hájkova 1630, Teplice),
Exil.cc (Na Nivách 3, Ústí nad Labem),
Klub Futra (Masarykova třída 1000, Orlová).

Internetové distribuce:

xBASTax (xbastax.cz),
Waking the dead (wakingthedeath.cz),
Papagájův hlasatel (phr.cz),
Phobia records (phobiarecords.net),
Nuclear Madness (nuclearmadness.wz.cz),
Insane society (insanesociety.net),
Chyba crew (chyba.a-punk.cz),
Mirus Levyt (miruslevyt.cz),
Kontrashop.sk (kontrashop@riseup.net),
StraightEdge.sk (straight-edge.sk),
Punkgen.sk (punkgen.sk/distro),
WildAndFree kolektiv (wildandfree.sk),
Alternativna knižnica
(a-kniznica-zh.blogspot.cz).

Pro zájemce ze Slovenska doporučujeme
objednávat na e-mailu hoodsup@riseup.net.**EDITORIAL**

Toto číslo anarchistické revue *Existence* se zaměřilo na výročí, které připomíná 200 let od narození slavného ruského anarchistického revolucionáře Michaila Bakunina. ČSAF se tímto způsobem přidává (vedle dalších projektů) k výzvě, již zveřejnila Internacionála anarchických federací - aby rok 2014 byl zasvěcen právě této osobnosti, která má v historii formování anarchistického hnutí své neoddiskutovatelné postavení.

V rámci hlavního tématu tedy přinášíme hned několik textů. Nejprve úvodní úvahu o nedogmatickém vztahu anarchistů a anarchistek k významným postavám jejich hnutí, na kterou navazuje Bakuninův životopis z pera filozofa Václava Tomka, jenž dokumentuje nejen jeho revoluční působení v mnoha zemích, ale zejména vývoj jeho myšlení a postojů a s tím související počátky mezinárodního anarchistického hnutí. Vlivem Michaila Bakunina na revoluční myšlení 20. století se následně zabývá text od anarchistického historika Paula Avrícha. Ten byl sice napsán na konci šedesátých let minulého století, ovšem nic mu to neubírá na aktuálnosti, s jakou zprostředkovává Bakuninův odkaz i pro dnešní dny. Hlavní téma pak uzavírá putování po místech spojených právě s Bakuninovým působením.

Vedlejším tématem této *Existence* je anarchistické hnutí v Bělorusku, o kterém se obvykle dozvídáme jen útržkovitě zejména ze zpráv Anarchistického černého kříže, který informuje o anarchistech sedících za mřížemi běloruských věznic. Téma otvírá obsáhlý a čtivý exkurz do organizačních snah a aktivit anarchistů a anarchistek v této zemi v průběhu 90. let minulého století. Inspirovající je zejména jeho nadhled a smysl pro humor, uvážíme-li, v jakých podmínkách byli tamější anarchisté nuceni fungovat. Do dění posledních let nás pak vrací ukázka z knihy vězněného běloruského anarchisty Igora Oliněviče *Jedu do Magadanu*, kterou chystá v dubnu tohoto roku Nakladatelství ČSAF ve spolupráci s AFA k vydání v českém překladu. K vývoji v posledních letech, podobě anarchistického hnutí a aktuálním státním represím se pak vyjadřují v rozhovoru členové Revoluční akce Běloruska.

Rubrika „Teorie“ volně navazuje na předešlé číslo *Existence*. Obsahuje překlad článku od Gabriely Kuhna, jehož název mluví za vše: Anarchismus, postmoderna a poststrukturalismus.

ENGLISH SUMMARY

This issue of the anarchistic revue "Existence" focuses on the 200th anniversary of birth of the famous Russian anarchistic revolutionary Michail Bakunin. Thus ČSAF joins (besides other projects) the call to dedicate the year 2014 to this personality, announced by the International of Anarchistic Federations.

Within the scope of the main topic we bring an essay reminding the great personalities of the movement; Bakunin's biography documenting the development of his ideas and attitudes written by the philosopher Václav Tomek; Paul Avrích's translation of the text Bakunin's Legacy dealing with Bakunin's influence on revolutionary thinking of the 20th century; and finally a journey over the places connected with Bakunin.

Next topic of this issue is the anarchistic movement in Belarus. It starts with an exten-

sive and readable article on the organizational efforts and activities of anarchists of this country during the 90ties of the last century. The topic continues by an excerpt from the book "On the Way to Magadan" by the imprisoned Belarussian anarchist Igor Oliněvič, the book is about to be published by Nakladatelství ČSAF in Czech translation. An interview with members of the Revolutionary Action of Belarus focuses then on recent development, the form of anarchistic movement and the state repression.

The column "Theory" brings a translation of Gabriel Kuhn's article "Anarchism, postmodern and post-structuralism". A review of activities of the local antiauthoritarian movement is brought by a regular column "Kvartál", as well as an article about eviction of a squat in Prague, Neklanova street, accompanied by events supporting the activists prosecuted in connection with this matter.

Informace o dění ve světě přináší hned několik článků. Polští anarchosyndikalisté informují o ultrapravici ve své zemi a předkládají přehled polských fašistických a nacionalistických organizací. Odpor proti výstavbě megalomanského letiště na severozápadě Francie má také svou permanentní podobu, která je známá jako Zone À Défendre a tvoří ji soustava improvizovaných (a útokům policie čelících) obydlí v lesích, jež mají být výstavbou zdevastovány. Další texty informují o vítězném boji obyvatel severošpanělského města Burgos proti předražené asanaci ulice Vitoria či o setkání pracovníků samosprávných továren, které se konalo 31. ledna a 1. února v okupované továrně Fralib v Marseille.

Závěr časopisu tradičně tvoří texty posledních tří čísel nástěnných novin A3 a recenze publikací antiautoritářského hnutí.

Doufáme, že vás *Existence* i tentokrát zaujme. Budeme velmi rádi za vaše připomínky, kritiky, pochvaly a nápady, stejně jako za jakoukoli pomoc při tvorbě obsahu (původní texty, překlady, kresby...) či distribuci a propagaci časopisu.

Doufáme, že vás *Existence* i tentokrát zaujme. Budeme velmi rádi za vaše připomínky, kritiky, pochvaly a nápady, stejně jako za jakoukoli pomoc při tvorbě obsahu (původní texty, překlady, kresby...) či distribuci a propagaci časopisu.

The column "Theory" brings a translation of Gabriel Kuhn's article "Anarchism, postmodern and post-structuralism".

A review of activities of the local antiauthoritarian movement is brought by a regular column "Kvartál", as well as an article about eviction of a squat in Prague, Neklanova street, accompanied by events supporting the activists prosecuted in connection with this matter.

KVARTÁL

PŘEHLED VEŘEJNÝCH AKTIVIT ŠIRŠÍHO ANTIAUTORITÁŘSKÉHO HNUTÍ ZA UPLYNULÉ TŘI MĚSÍCE OD UZÁVĚRKY PŘEDEŠLÉHO ČÍSLA EXISTENCE. NE VŠECHNY AKCE JSME NAVŠTÍVILI, NĚKTERÉ REPORTY JSOU PROTO ZPŘOSTŘEDKOVANÉ DLE INFORMACÍ UVEDENÝCH NA WEBECH ANTIAUTORITÁŘSKÝCH SKUPIN A PROJEKTŮ.

BENEFIČNÍ DRAŽBA

20. prosince 2013 se konala v pražském klubu 007 Strahov tradiční benefiční akce, jejíž součástí je vedle koncertu kapel také benefiční dražba. Tentokrát byla největším tahákem koncertu jihočeská kapela Gríde. Po hudební produkci, která skončila v deset večer, započal dražební maraton. Benefiční aukce byla složena z mnoha položek, mezi nimiž samozřejmě nechyběly desky, cédéčka, trička a mikiny. Došlo ale i na komiksy a sladkosti, například GNWP dort, nebo na obrazy českých i zahraničních výtvarníků. Vrcholem aukce se však stala dražba asi 27 let staré a stále funkční lednice, která do té doby tvořila neodmyslitelnou součást legendárního strahovského klubu. Dražba byla zábavná a místy i napínavá, podstatně však je, že si její účastníci uvědomovali její smysl a peníze rozhodně nešetřili. Podařilo se tak vybrat poměrně slušnou částku, která bude využita na rozjíždějící se antifašistické aktivity.

PLZEŇSKÉ POVSTANIE

Iniciativa Blokujeme! se zapojila v prosinci loňského roku do kampaně PovstaNIE, jejímž cílem bylo veřejně vyjádřit odpor vůči skutečnosti, že na Slovensku, konkrétně v Banskobystrickém kraji, stanul v čele krajské samosprávy známý fašista Marián Kotleba. Akce v rámci kampaně PovstaNIE proběhly v několika slovenských městech, ale také v Česku a ve Vídni.

Kampaň se rozhodla symbolicky podpořit i plzeňská buňka ČSAF, a tak byly v pátek 20. prosince v Plzni na zdi u hlavního nádraží vylepeny plakáty se jmény a fotkami aktivistů antiautoritářského hnutí, zavražděných v posledních letech příznivci neonacistické ideologie. Tyto plakáty byly zvoleny proto, aby připomněly oběti neonacistického násilí a fakt, že naci(-onal)ismus je ideologie založená na nenávisti, jež za sebou zanechává nemalo zavražděných mladých lidí, kteří aktivně měnili svět k lepšímu. Jsou tedy i symbolickým varovným vzkazem na Slovensko, kde se stal županem Banskobystrického kraje člověk hlásící se k fašistickým myšlenkám, aby se zde lidé zamysleli nad tím, co tato ideologie ve svých důsledcích způsobuje.

Aktivisté před plakáty zapálili několik svíček (tento akt mimo jiné spojoval akce kampaně PovstaNIE) a plakáty na zdi doplnili krátkým vysvětlujícím prohlášením, v kterém mj. stojí: „Myslíme si, že jediný způsob jak něco změnit je seorganizace zdola v rámci domů, ulic, čtvrtí, skupin přátel atp. Rozvijet solidární spolupráci a být solidární k druhým lidem.“

MEZINÁRODNÍ DEN PROTI OHL

Firma OHL propustila v Madridu pod falešnou záminkou jednoho ze svých zaměstnanců a anarchistický odborový svaz CNT - Madrid vystoupil s požadavkem na jeho opětovné za-

Bratislava

městnání, přičemž odmítl pouhou finanční kompenzaci. Během mezinárodního dne proti OHL, který CNT iniciovala, se kromě jiných do sporu solidárně zapojila i na Slovensku působící skupina Priama akcia.

Její členové a členky navštívili ve čtvrtek 9. ledna pobočku OHL v Bratislavě, kde se jim podařilo zastihnout obchodního ředitele. Během setkání ho informovali o požadavcích CNT - Madrid, předali protestní dopis a požádali ho, aby informoval vedení madridského OHL o této solidární akci. Den nato byl členy Priamej akcie zaslán centrále OHL ve Španělsku i protestní fax.

Praha

FREE JOEL

Během antifašistické demonstrace, která se konala 15. prosince ve stockholmské čtvrti Kärntorp, došlo k útoku ozbrojené neonacistické bojovky na její účastníky. Tento útok byl však velmi rychle odražen a neonacisty od větších zranění zachránil následný policejní zákrok. Jeden z antifašistů byl ale o několik dní později zatčen, a to přesto, že ze zveřejněných videí jasně vyplývá, že antifašisté nepřekročili rámec nezbytně nutné obrany. Jeho kamarádi následně vyhlásili kampaň na jeho podporu.

Do té se zapojili také antifašisté v ČR. Nejenže o případu informovali některé skupiny na svých webech, ve čtvrtek 16. ledna se sešla asi dvacítko aktivistů, aby před švédským zastupitelským úřadem v Praze vyjádřila solidaritu stíhanému švédskému antifašistovi Joelovi.

Praha

SOLIDARITÄT MIT FLORA

Další solidární akce, konaná 16. ledna v Praze, byla věnována boji za hamburské autonomní centrum Rote Flora. Tento objekt byl obsazen již v roce 1989 a záměr zlikvidovat ho vyvolal v druhé polovině prosince 2013 velké protesty, jaké Hamburk dlouhá léta nezažil. Bylo při nich zraněno několik stovek demonstrantů a asi dvacítko z nich byla zatčena.

Akci solidarity s hamburskými demonstranty, zatčenými aktivisty a kulturním centrem Rote Flora zorganizovala volná komunita VAP.

NEZAPOMENEME! NEODPUSTÍME!

Od vraždy antifašistického skinheada Honzy Kučery, k níž došlo před šesti lety, si čeští (a někdy i zahraniční) antifašisté a antifašistky každý rok připomínají jeho památku. Stejně

Liberec

tak i letos se nezávisle na sobě konalo u příležitosti výročí Honzova úmrtí několik takových vzpomínkových akcí. Jiné bylo snad jen to, že tentokrát byly věnovány nejen Honzovi, ale všem obětem neonacistického násilí z řad antifašistů.

V Praze se konal v pátek 17. ledna v klubu 007 Strahov za účasti asi 150 návštěvníků vzpomínkový koncert, na němž zahrály kapely Zlá Krev a Mister X. Prvně jmenovaná je projektem lidí, kteří dříve působili v kapele Edelweiss Piraten, důležité pro formování české antifašistické scény na začátku tisíciletí. Mister X je zas jednou z mála běloruských streetpunkových kapel. Ve své diskografii mají mimo jiné EP vydané na památku Feodora Filatova, moskevského antifašistického skinheada, kterého v roce 2008 náckové ubodali přede dveřmi jeho domu. Vstupné na koncert bylo velmi symbolické - 161 Kč. Na místě byla distra Antifašistické akce (AFA) a Nakladatelství ČSAF. Premiérově zde byla představena benefiční brožura na podporu vězňů běloruských anarchistů, o kterou byl velký zájem.

Ve stejnou dobu jako v Praze se konal stejně koncipovaný koncert také v klubu Modrý trpaslík v České Třebové. Na akci nazvané Never forget zahrály pro asi 70 lidí kapely Barricade, Diphteria, E.D.A.E., Anima Candida a Aculeos. V sále nechyběla fotka Honzy Kučery a zapálené svíčky. K dispozici byla opět distra AFA a Nakladatelství ČSAF, kde byla k dostání výše zmíněná brožura. Výtěžek z koncertu, podobně jako u předešlé akce, putoval na podporu antifašistických aktivit.

Největší ze vzpomínkových akcí se tentokrát odehrály v Liberci. První byl pochod městem, kterého se za skandování hesel účastnila asi stovka antifašistů a antifašistek. Vedle Honzy Kučery připomněli i další oběti neonacistického násilí, mezi nimiž nechyběl Zdeněk Čepela, který byl zavražděn v roce 1994 v nedalekém Tanvaldu. Liberečtí antifašisté v tiskovém prohlášení k akci mimo jiné napsali: „Vedle vzpomínky na Jana Kučera i další oběti neonacistického násilí jsme chtěli upozornit na vzrůstající rasismus ve společnosti, který má kořeny v sílící krizi kapitalistického systému.“ Demonstranti došli až do klubu Azyl, kde byla nainstalována výstava o obětech neonacistického násilí

Louny

Teplice

a kde také proběhl benefiční koncert na podporu antirasistických aktivit za přispění kapel Stolen Lives, Drom, Zlá Krev, Morrow a Underground Theatre. Koncert si přišlo poslechnout poměrně dost lidí a ani zde nechyběla anarchisticke a antifašistická distra, o která byl velký zájem.

Mezi další místa, kde se konaly vzpomínkové akce, se zařadily i Louny, kde se v neděli 19. ledna sešli k uctění památky Honzy Kučery místní antifašisté a antifašistky. V Teplicích antifašisté připomněli Honzovu památku již tradičně velkoplošným graffiti. V neděli 26. ledna se sešlo několik anarchistů a anarchistek před čáslavským Kinem Miloše Formana, kde pietně zapálili svíčky u portrétu Honzy Kučery, následně se konalo promítání v místním info-café La Victoria.

Čáslav

3. PODĚBRADSKÝ VEGAN RAUT

V sobotu 8. února proběhl v poděbradském Boss baru třetí ročník vegan rautu, na kterém se sešlo zhruba šedesát návštěvníků. Nabídka jídel, které sami donesli, byla opravdu pestrá. Nechyběly sladké koláče, placky, muffiny, ale ani slané druhy bramboráku na různé způsoby a třeba veganská tlačěnka a zeleninový kuskus. Také bylo možné ochutnat různé druhy zavařené zeleniny a ovoce. U každého jídla byl vždy přiložen recept na jeho přípravu.

Program pokračoval přednáškou s následnou diskusí na téma „Veganské děti v neveganském světě“. Přednášející seznámila posluchače s okolnostmi, které mohou nastat při veganské výchově dětí během stravování ve školách a školách, a těžkostmi, které mohou doprovázet například odmítnutí očkování. Poté již na pódiu v Boss baru nastoupily kapely a začala volná zábava.

Je třeba zdůraznit, že akce byla benefiční, a to pro záchranou stanici v Pátku, která se stará nejen o opuštěná, ale hlavně o nemocná či jinak postižená zvířata. K dispozici byl informační panel, kde byly dostupné informace o fungování stanice. Celá akce proběhla na výtečnou. Došlo k navázání vzájemných kontaktů a jejich prohloubení. Organizátoři všem zúčastněným děkují a těší se na ně během příštího ročníku.

Poděbrady

NAZIFREI KARLSBAD

V sobotu 15. února se několik desítek obyvatel Karlových Varů, včetně místních anarchistů a anarchistek, sešlo v centru svého města s transparenty jako „Nazifrei Karlsbad“, „Nazis get out of our town“ či „Good night white pride“, aby protestovali proti pochodu neonacistů.

Těch se zde sešlo něco málo přes stovku, z čehož naprostou většinu tvořili neonacisté z Německa doprovázení členy místní organizace Vandasovy Dělnické strany. Využili Karlovy Vary jako jednu z náhrad za každoroční pochod v Drážďanech. Ten, stejně jako jejich karlovarská akce, je nacistickým zneužitím připomínky oběti spojeneckého bombardování v závěru 2. světové války.

Karlovy Vary

V německých městech vyvolávají podobné nacimarše velkou míru nevole a lidé jsou ochotni je ve velkých počtech blokovat a střetnout se kvůli tomu i s policejními jednotkami. Je potěšující, že i když se v Karlových Varech nepodařilo záměr neonacistů (kteří prošli za zvuku bubnů, s loučemi v rukou a pod ochranou policie centrem města) narušit, našlo se nemálo takových, kteří přišli vyjádřit svůj nesouhlas s přítomností nácků ve svém městě.

SVOBODU PRO ALEXEJE!

V pátek 21. února proběhl v Praze spontánní solidární protest na podporu ruského antifašisty a sociálního aktivisty Alexeje Raschodčikova z Murmansku, který byl 11. února odsouzen k jednomu roku vězení za údajný útok na policistu.

Praha

Aktivisté a aktivistky Iniciativy Ne rasismu! spolu s dalšími antifašisty se tak rozhodli reagovat na výzvu k solidárním akcím, kterou na svém webu zveřejnil český Anarchistický černý kříž. Soud s Alexejem spolu s tvrdými zákroky proti opozičním aktivistům během právě probíhající olympiády v Soči opět ukazuje skutečnou autokratickou tvář ruského vládnoucího režimu, kterou se jeho představitelé v době zvýšeného mediálního zájmu o dění v zemi pokoušeli vylepšit rozsáhlými amnestiemi politických vězňů.

PLZEŇ PROTI RASISMU

Asi 80 neonacistů si dalo v sobotu 1. března sraz v Plzni, aby za řevu „Čechy Čechům“ prošli městem. Stejně jako při předešlých příležitostech se jim postavili odpůrci rasové nenávisti. Protest proti neonacistické exhibici vyhlásilo neformální antiautoritářské sdružení Plzeň proti rasismu. Měl mít podobu pikniku, příjemně stráveného odpoledne spojeného s jasným vyjádřením nesouhlasu s okolo pochodujícími rasisty. Do organizace se mohl na místě zapojit naprosto každý zájemce.

Kolem jedné hodiny se začali scházet antirasisté na Husovo náměstí. Připravena byla živá hudební produkce a občerstvení, lidé vytvářeli pikety, trasa pochodu nácků byla pomalována křídami nápisy, které se vysmývaly jejich deklarovanému nacionalismu. „Happening za společnost bez předsudků“ podpořily také iniciativa

Plzeň

V Plzni nácky nechceme, Pirátská strana, Mladí sociální demokraté či nový politický subjekt Změna pro Plzeň. Asi 200 přítomných, z nichž viditelnou část tvořili Romové, neonacisty hravě přečíslo. Tragikomicky vypadající pochod nácků (s tragikomicky předimenzovaným policejním doprovodem - jízda, obrněný transportér, vodní dělo, vrtulník) přivítali piketem a skandováním a nápisy jako „Holá hlava, holé neštěstí“, „Good Night White Pride“, „Jediná rasa je lidská rasa“, „Antifa Plzeň“, „Stop rasistům“ či „Cigán je můj brácha“.

Plzeň je od roku 2008 příkladem města, kde místní lidé nenechávají pochody neonacistů bez

AKTIVISTICKÁ VÝTVARNÁ DÍLNA KLÍČENÍ

Při příležitosti vydání již 7. čísla časopisu *Klíčení* proběhla 17. února v infocentru Salé výtvarná dílna zaměřená především na techniku linorytu a její využití v tvorbě nášivek a potisků tašek či triček. Přestože množství účastníků dílny stěží přesáhlo desítku, shodli jsme se, že počet zcela vyhovoval prostorovým i organizačním podmínkám. Další zúčastnění, kteří se zdrželi výtvarné akce, si přišli alespoň počít v některém z dosud vydaných čísel časopisu a popovídat si.

Činnost jsme začali předkreslením motivu na staré lino, následovalo vyrývání ryledem a nanášení barvy válečkem. Výsledek mile překvapil i ty, kterým například samotné kreslení nic moc neříká. Vytváření matrice s sebou neslo nejasnou představu výsledku, tištění pak velké očekávání, experimentování s barvou, závěrem se většinou dostavily pocity nadšení a spokojenosti. Protože jsme používali tiskařskou barvu, mohli jsme přenášet barvu na látku, aniž bychom se museli obávat jejího odstranění při praní.

Pokračovalo se dodatečným kolorováním jednobarevného linorytu barvami na textil, k dispozici byl i šicí stroj. Běžný postup vytváření linorytu nás ale na celý večer dokonale zaměstnal, zapojení šití a rozšíření výtvarných východisek linorytu, např. kombinací s jinou technikou, se nám tak může stát inspirací a náplní příští dílny, plánované v průběhu letošního anarchistického knižního festivalu. I přes převahu dospělých účastníků nad dětskými se utvořil prostor pro hravé experimentování. Výsledkem dílny bylo několik potištěných plátěných tašek, triček a nášivek. Možnost zakoupení veganského občerstvení nebo textilních tašek umožnila benefiční přesah akce a vybraná částka bude využita na částečné hrazení nákladů při vydání dalšího čísla *Klíčení*.

odezvy a vždy jim v ulicích dají hlasitě najevo, že si je ve svém městě nepřejí.

„S VÁMI TO NEMÁ CENU“

Na sobotu 1. března nahlásili Čeští lvi na ostravské náměstí Svatopluka Čecha shromáždění „za práva slušných občanů a proti financování rasistického serveru Romea.cz vládou ČR“. Místo bylo záměrně zvoleno co nejvíc konfrontačně, náměstí totiž leží v těsné blízkosti ulic obývaných především Romy a na dosah několika ubytoven, z nichž jednu se demonstranti snažili už při minulých protiromských pochodech napadnout.

Ostrava

Ve 14 hodin, kdy měla akce začít, se šlo na místě celých osm „hrdých obránců bílé rasy“. Nechýběl mezi nimi ani hlavní svolavatel akce Pavel Sládek Matějny. Postupně narostl počet účastníků až na 25.

To už se začali scházet i jejich odpůrci z řad Romů a místních antifašistů. Protiakce nebyla nahlášená, přesto se zde shromáždilo kolem šedesáti lidí. Přinesli si transparenty a pikety, na nichž stálo např. „Černí bílí, spojme síly“, „Nerozdělují nás rasy, ale třídy“, „V Ostravě nácky nechceme“, „Stop rasismu“ a další hesla. Účastníci protiakce vytáhli připravené pištálky a začala se skandovat první hesla.

Náckové viditelně znervózneli. Znervózneli i příslušníci PČR, kteří začali antifašisty napominat a vyhrožovat jim odvezením k výslechu, pokud budou nahlášenou akci narušovat. Přesto se antifašistům povedlo několikrát řečníky přerušit a dát jim jasně najevo, co si o jejich akci myslí. A „hrdinům bílé rasy“, kteří při jiných příležitostech s PČR bojují, nezbylo tentokrát nic jiného než si na antifašisty opakovaně stěžovat a domáhat se u příslušníků svého práva na svobodu shromažďování. Nakonec částečně úspěšně. Dva trapné projevy za posměchu příhlížejících nakonec zazněly. Shromáždění po 40 minutách skončilo. Tentokrát se k náckům žádní místní nepřidali. I petice za založení nové strany zůstala prázdná: nenašel se nikdo, kdo by chtěl podepsat. Druhý a zároveň poslední řečník tak mohl pouze konstatovat: „S vámi to nemá cenu, je vás tu málo.“

Neonacisté tentokrát v Ostravě neuspěli. Neuspěli ani romští „podnikatelé“, kteří se opět pokoušeli místní Romy zastrašovat a nutili je zůstat doma a „neprovokovat“. A malé vítězství v Ostravě si mohou připsat antifašisté a antifašistky, kteří se nezalekli a nezůstali doma a zadostiučiněním jim byl pískot, který doprovázel spěšný odchod hrstky už ne hrdých, ale spíš zoufalých „obránců bílé rasy“ směrem na nedaleké vlakové nádraží.

PROTI NATO

V souvislosti s 15. výročím vstupu ČR do NATO probíhaly od 8. března v různých městech akce proti této militaristické alianci.

V Hradci Králové 8. 3. při této příležitosti znovu zahájila činnost místní skupina Food not Bombs (FNB). Odpoledne se u obchodního centra Atrium rozdávalo vegetariánské jídlo a informační materiály o FNB, a hlavně březnové vydání nástěnných novin A3, komentující postoj anarchistů vůči NATO. Většina lidí, kteří na akci

přišli, se zajímala o základní principy iniciativy FNB a reagovala velmi vstřícně. „Stydím se, že se starám jen o sebe, když vás tu vidím,“ řekla například jedna z kolemjdoucích. Během první hodiny se rozdalo přes třicet porcí guláše a ovocného koláče. Rozdávání doprovázelo i vystoupení folkpunkového dua, jehož rázné antikapitalistické písně skvěle rozezvučely prostranství u konzumního maloměstského ráje. A samozřejmě vyvolaly i reakci hradeckých konformistů, kteří „kvůli hluku“ povolali městskou policii. Tato reakce ovšem souvisela s čerstvě oživeným angažovaným postojem hradeckých „spořádaných“ občanů (jinak řečeno rasistů), kteří jen pár dní předtím zveřejnili petici, týkající se právě tohoto veřejného prostoru, kde se podle nich nezdržuje ta správně bílá veřejnost.

V Praze se iniciativy u příležitosti 15 let vstupu ČR do NATO chopila Volná komunita VAP, když se 8. 3. přidala s letákovou akcí na místě rozdávání pražské skupiny FNB. Následně se aktivisté a aktivistky přesunuli před Hlavní nádraží, kde rozdistribovali kromě dalšího termosku zeleninové polévky a několik stovek tematických letáků. Reakce většiny lidí byly veskrze pozitivní. Snad jen pán v saku vykřikující „Kdo vás platí?“ pobavil několik lidí bez domova pochutnávajících si na polévce. Na „petici“ za rozpuštění NATO, jež sloužila jako krytí veřejné akce, se objevil i podpis městského strážníka.

Do kampaně proti zločinnému paktu, do něž před 15 lety vstoupila i Česká republika, se zapojili aktivisté sdružení v ČSAF a Libertinském filmovém klubu v České Třebové. Město bylo polepeno březnovým číslem nástěnných novin A3, vyjadřujícím se k tématu. Na jeden z mostů byl vyvěšen transparent s nápisem „15 let v NATO - smrt je naším řemeslem“, upozorňující na fakt, že pokud je společnost lhotejná a nečinná, můžou politici a boháči páchat jejím jménem válečné zločiny v exotických i blízkých regionech. V solidaritě s pozustalými po válečných obětech a uprchlíky, kteří byli donuceni opustit zdevastované země, byly zapáleny bengálské ohně.

Praha

„Všechny ty války, ve kterých má NATO prsty, nebyly a nejsou vedeny v zájmu bezpečnosti obyčejných lidí z členských zemí. Naopak, agresivní a rozpinavé počínání Aliance, porušování mezinárodního práva, statisíce civilních obětí a miliony uprchlíků plodí nenávist, které můžeme být dříve nebo později vystaveni. Nejsou to naše války! Jsou to války politiků a boháčů, kteří si klestí cestu k dalším přírodním a lidským zdrojům v zájmu moci a zisku,“ uvedl jeden z aktivistů.

V Pardubicích na frekventovaných autobusových zastávkách vylepili místní anarchisté a anarchistky plakáty proti NATO a nové číslo nástěnných novin A3.

V Nymburce proběhl na frekventovaných místech výlep proti NATO zaměřených nástěnných novin A3.

V Ústí nad Labem proběhla 13. a 14. března v rámci akcí proti NATO dvě rozdávání FNB, vedle toho také výlep A3 a vyvěšení transparentu.

BENEFICE, PŘEDNÁŠKY, PROMÍTÁNÍ...

Vedle výše (či jinde v této Existenci) zmíněných proběhly v uplynulém čtvrtroce ještě další akce, a to především osvětového charakteru. Jako obvykle jsme se pokusili o jejich přehled, i když s vědomím toho, že nejde zdaleka o všechny:

Přednášky, workshopy, diskuse: Každodenní veganská strava - levně a prakticky (8. 1., Praha); MamaTata: Víze vzájemného hlídání - předškolka (9. 1., Praha); Politické divadlo (14. 1., Praha); Co je sociální ekologie (15. 1., Praha); Veganské dítě v neveganském světě (15. 1., Most); Holky a graffiti v ČR a ve světě (23. 1., Praha); Co se skrývá pod pojmem pedofilie (28. 1., Praha); Gaza - Pět let od operace Lité olovo (28. 1., Praha); Ekologie a příroda (29. 1., Praha); Brazílie neobjektivně (3. 2., Praha); Arabský večer (6. 2., Praha); Workshop: Všechnu moc imaginaci (7. 2., Praha); Přednáška autorů *Nebezpečné knihy* (11. 2., Praha); Postmoderna, kapitalismus, globalizace (11. 2., Praha); Večer o squattingu (12. 2., Praha); Okupace Palestiny a aktivismus na Blízkém východě (13. 2., Brno); MamaTata: Menstruační cyklus (13. 2., Praha); Workshop bezpečné komunikace na internetu (15. 2., Most); Beseda s Feministickou skupinou UK (18. 2., Praha); Den pro ABC: Jak komunikovat s policií (19. 2., Praha); Open source ecology (19. 2., Brno); Eriksonova vývojová teorie (20. 2., Praha); Problémy soudobých měst (25. 2., Praha); Pražská MHD zdarma a legálně (25. 2., Praha); Věžeňství (26. 2., Praha); Workshop open source grafiky (26. 2., Brno); Veganské dítě v neveganském světě (27. 2., Praha); Diskuse o anarchokapitalismu (3. 3., Praha); Otevřená setkání k Anarchistickému festivalu knihy (3. 3., Praha); Kyjev v době Euromajdanu (4. 3., Praha); MamaTata: Příprava společného hlídání - předškolky (6. 3., Praha); Historie, teorie a praxe Mujeres libres (8. 3., Most); Pět základních faktorů osobnosti (10. 3., Praha); Kapitalismus a běžící pás pozdní moderny (11. 3., Praha); Nízko rozpočtové veganství (12. 3., Praha); Úvodní setkání zdravotnické skupiny (19. 3., Praha); Psaní dopisů politickým vězňům (19. 3., Most); Sociální divadlo - Divadlo utlačovaných (25. 3., Praha); Den pro ABC: Psaní dopisů politickým vězňům (26. 3., Praha); Workshop angažovaného streetartu (29. 3., Most).

Benefiční akce (koncerty, večery): 16. 1. na vybudování kuchyně pro kuchařky bez domova (Praha); 19. 1. pro INR (Praha); 31. 1. na podporu autonomních prostorů (Praha); 21. 2. na squaterskou iniciativu Vzpomínky na budoucnost (Praha); 1. 3. pro ABC (Jindřichův Hradec); 1. 3. na komunitní centrum Ateneo (Most); 12. 3. pro FNB Olomouc (Olomouc); 14. 3. pro FNB Ústí nad Labem (Ústí nad Labem); 15. 3. na infocentrum Salé (Praha); 28. 3. na podporu squaterských aktivit (Praha); 30. 3. na uvězněné No TAV aktivisty.

Promítací večery: Brno (16x); Praha (11x); Most (6x); Česká Třebová (2x); Čáslav (2x).

Bezpečnější zóny: 15. 1., 24. 2. a 10. 3. v Mostě; 22. 3. v Plzni.

Ostatní akce: Pravidelné či příležitostně rozdávání jídla potřebným kolektivy anarchistické iniciativy Food not Bombs v Praze, Mostě, Plzni, Ústí nad Labem, Karlových Varech, Děčíně, Kolíně, Hradci Králové, Liberci, Banské Bystrici a dalších městech. Pravidelná setkání skupiny nenásilné komunikace a dny příprav na den bezplatné veřejné dopravy v pražském infocentru Salé. Recyklační hrátky, dětská odpoledne, herní večery a další pravidelné či příležitostné akce v mosteckém komunitním centru Ateneo.

POLICIE VE SLUŽBÁCH SPEKULANTŮ

V ÚNORU DOŠLO K EVIKCI PRAŽSKÉHO SQUATU V NEKLANOVĚ ULICI

BEZOHLEDNÍ SPEKULANTI VŠEOHROU MAJÍ NADÁLE ZARUČEN KLIDNÝ SPÁNEK. ZAJIŠTUJE JIM HO JEJICH „SOUKROMÁ BEZPEČNOSTNÍ AGENTURA“, KTEROU ANI NEMUSÍ PLATIT ZE SVÝCH KAPES, O TO SE POSTARÁ POSLUŠNÝ A PŘÍZPŮSOBIVÝ OBČAN. SVOU VĚRNOST KAPITALISTICKÉMU ZŘÍZENÍ, KDE MAJÍ PRAZDNÉ A CHÁTRAJÍCÍ DOMY PŘEDNOST PŘED LIDMI BEZ STŘECHY NAD HLAVOU, PROKÁZALA POLICIE ČR I V PÁTEK 7. ÚNORA, KDYŽ ZASÁHLA PROTI SQUATERŮM V NEKLANOVĚ ULICI V PRAZE 2. JEJÍM KRÉDEM JE OPRAVDU: POMÁHAT (SPEKULANTŮM) A CHRÁNIT (KAPITÁL).

Squat v Neklanově ulici sloužil jen pro bydlení a zatím nijak veřejně nedeclaroval svou existenci. Policisté ani majitel budovy nevěděli, jak dlouho squateři budovu využívali, což mimo jiné dokládá, že vlastník se o dům nestaral (i když evidentně slepotou stížený správce tvrdí, že do domu týdně docházel a sledoval jeho stav) a squateři v budově nikomu nevadí. Dům je ve vlastnictví firmy Staropramenná 3, jedné z mnoha firem s italským jednatelům Stefanem Cammasiem - každá z nich vlastní v Praze nevyužívanou nemovitost. Ohledně domu v Neklanově ulici panuje již dlouho komplikovaná situace s posledním nájemníkem, panem Jiřím Kubalíkem, který v domě bydlí 22 let; v součastnosti jen díky rozhodnutí soudu o neoprávněnosti předchozí výpovědi. Pan Kubalík se stal opakovaným terčem protiprávního jednání jak ze strany vlastnické firmy, tak od narkomanů, kteří se v domě občas zdržovali, na základě čehož squateri do domu sám pozval. Ti za posledního půl roku, kdy se v domě zdržují, opravili podlahy, zdi i komíny a uvedli dům do stavu lepšího, než byl kdykoli v posledním roce. Squateři měli také v plánu vzhledem k rozrůstajícímu se problému bezdomovectví zřídit zde v budoucnu komunitní kuchyni, kde by mohli připravovat jídlo potřebným, k tomu by vybavili koupelnu a prádelnu a jeden byt by přechodně poskytovali lidem v nouzi.

Poté co policie začala v pátek v podvečer se svým zásahem, sešlo se v krátké době na výzvu squaterů před domem několik desítek jejich sympatizantů. Při zásahu, který se neobešel bez neodůvodněného násilí ze strany bezpečnostních složek, bylo zadrženo šestnáct lidí včetně několika přihlížejících, kteří přišli squateri podpořit. Dvanáct lidí, kteří dům obsadili, policie propustila krátce po půlnoci a budou velmi pravděpodobně obviněni ze spáchání trestného činu neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo nebytovému prostoru. Další dvě osoby byly propuštěny v sobotu brzo ráno a v celách tak zůstali jen dva aktivisté.

Na podporu zadržovaných byla v rychlosti svolána protestní akce před budovou krajského ředitelství policie na pražském Vyšehradě, kde byli drženi. V sobotu 8. února po deváté večer se tu sešla asi stovka lidí, aby hlukem vyjádřila zadržením svou podporu. Policie v obavě z nich nasadila dle svých slov „zhruba deset družstev pořádkové jednotky“. Zájmy spekulantů byly pro tentokrát ochráněny, takže se policie držela zpátky a protestující nenapadla.

Další solidární akce proběhla v pondělí 10. února před budovou Obvodního soudu pro Prahu 2 ve Francouzské ulici. Krátce po poledni se tu sešlo 80-90 lidí, kteří jednoznačně odsoudili jak chování policie během zásahu, tak samotný kapitalistický režim, který umožňuje situaci, kdy na jedné straně zejí mnohé domy prázdnotou a pomalu se rozpadají a na straně druhé se rozrůstá armáda lidí bez domova. Nad hlavami protestujících se mimo jiných objevila hesla jako „Buzerovat a mlátit“, „Pust'te Pavla a Lukáše“, „Stop policejní zvlí“, „Právo na podnikání vs. právo bydlet“, „Před soud radši majitele“, „Zavřít můžou, pustit musí“ či „Naše svoboda končí tam, kde začíná svoboda vyvolených“. Na chování konkrétního strážce kapitálu pak odkazoval piket s jeho služebním číslem: „282915 - agresivní hovado“. Dav generoval spoustu hluku a skandoval slogany „Naši zbrání je solidarita“ a „Pust'te je!“, kolektivní narozeninová písnička pak putovala k jednomu z obviněných, který měl právě narozeniny. Budovu soudu hlídaly desítky státních i městských policistů, jejich přítomnost se však obešla bez násilností, jen si přítomně pečlivě natočili na policejní kamery.

Protestu předcházelo vydání tiskové zprávy Iniciativy Ne rasismu! (INR), která se tak veřejně postavila na stranu squaterů, i když její prioritní předmět zájmu stojí na první pohled jinde. Citovala jednu ze svědků chování policie před squatem: „Nadávali nám, strkali do nás, viděla jsem, jak dva lidi z davu bezdůvodně srazili na zem, a to jsme jenom stáli a sledovali to. Celé to vypadalo, jako by se nás snažili vyprovokovat.“ Další svědek v tiskové zprávě říká: „Viděl jsem, jak policista skočil po člověku, který pouze stál v jeho blízkosti a nijak se neprojevoval. Přimáchl ho brutálně na anton. Později jsem se dozvěděl, že to je jeden

z těch, kteří měli údajně policisty drsně napadat.“ INR dále vyjmenovává pochybení policistů, kteří například odmítali sdělit, kdo je velitel zásahu, a během celého zásahu, o němž tvrdí, že při něm byli napadáni, neproběhla z jejich strany jediná výzva, zadrženým později neumožnila setkat se s přítomným právním zástupcem a nesplnila další zákonné povinnosti, když už si hraji na ochránce zákona.

Oba obvinění aktivisté byli po skončení soudu propuštěni na svobodu. Obdrželi podmíněný trest za napadení veřejného činitele, proti čemuž se na místě odvolali. Další soudní stání by mělo proběhnout 10. dubna 2014. Dodejme, že zrychlené soudní řízení bylo neveřejné, došlo k němu po třech dnech vazby, během nichž neměli oba zadrženi možnost setkat se s právníkem. Soud nepřihlédl k jejich verzi, svědci nebyli k jednání přítomni.

Jeden ze souzených se po opuštění budovy soudu vyjádřil, že solidární akce pro něj byly velkou podporou, ať už šlo o hluk ze sobotního večera, který doléhal do jeho cely, či o randál, který se nesl až do soudní síně.

Dopoledne v úterý 11. února si vyhnaní squateři měli odnést z objektu své věci. Na vystěhování měli pouhé tři hodiny. Od devíti se na místě začali scházet jejich sympatizanti, aby jim se stěhováním pomohli. Policie však do domu pouštěla bývalé obyvatele jen po dvou, později po čtyřech najednou. Během dopoledne dorazilo podpořit squateri do Neklanovy ulice kolem šedesáti lidí.

Od deseti hodin probíhala avizovaná tisková konference, na níž mluvčí squaterů zopakovala základní informace o historii budovy. Kromě ní vystoupil na kameru i jeden z obyvatele, který si postěžoval na jednání majitelů nemovitostí obecně a zdůraznil, že je jejich chování v rozporu s veřejným zájmem, neboť domy primárně určené k bydlení nechávají chátrat. Mluvčí na závěr řekla, že by se kolektiv bývalých obyvatel s domem v Neklanově ulici nerad loučil definitivně.

Kolem jedenácté dorazil i pan Kubalík, poslední nájemník tohoto domu, který novinářům popsal svou situaci. Jeho byt byl totiž několikrát vykraden, a ač o těchto incidentech policii opakovaně informoval, nedočkal se žádné jejich reakce, kromě toho, že mu sdělili, že je to jeho věc. Pan Kubalík byl jediný z nájemníků, který odolal snahám majitele učinit z nemovitosti neobývaný dům, majitel mu proto nechal odpojit i vodu a plyn. Pan Kubalík se rozhodl oslovit pražskou squaterskou komunitu, která se postupně snažila opravit nejen byt pana Kubalíka, ale i ostatní byty v domě a dlouho nepoužívaný dvůr. Po pátečním vystěhování squaterů policie sice panu Kubalíkovi povolila vstup do jeho bytu, nedostal však od policie ani od majitele domu či jeho správce nový klíč.

Ve dvanáct hodin správce squaterům nabídl další dvě hodiny na vyklížení. Na otázku pana Kubalíka, jak hodlá zabezpečit dům před dalším vloupáním, odpověděl, že nainstalují nový zámek a že se k tomu dál nebude vyjadřovat.

V mainstreamových médiích se objevilo jen několik povrchních zpráv, v nichž převládalo vyjádření policie o ochraně práv vlastníka a napadení jejich příslušníků. Zajímavou dohru měla kauza na internetovém Deníku Referendum, kde se poslanec KSČM Jiří Dolejš postavil na stranu soukromého kapitálu a akty ilegálního squaterství odsoudil. Nejenže vyvolal řadu polemických reakcí, ale jasně ukázal, že jeho strana je etablovanou součástí kapitalistického režimu odhodlanou hájit jeho hodnoty.

téma Existence:

BAKUNIN
2014

PŘED 200 LETY, PŘESNĚ 18. KVĚTNA 1814, SE NARODIL JEDEN Z NEJVÝZNAMNĚJŠÍCH ZAKLADATELŮ ANARCHISTICKÉHO Hnutí, MICHAİL ALEXANDROVIČ BAKUNIN. ČLENSKÉ SEKCE INTERNACIONÁLY ANARCHISTICKÝCH FEDERACÍ (IFA), VČETNĚ ČSAF SE ROZHODLY, ŽE U PŘÍLEŽITOSTI TOHOTO VÝROČÍ BUDOU NĚKTERÉ SVÉ AKTIVITY SMĚROVAT K PŘÍPOMENUTÍ OSOBNOSTI A MYŠLENEK SLAVNĚHO RUSKÉHO MYSLITELÉ A REVOLUCIONÁŘE.

Toto rozhodnutí bylo potvrzeno při diskusi na setkání zahraničních sekretariátů jednotlivých federací sdružených v anarchistické internacionále. Francouzská anarchistická federace v listopadu 2013 vydala mezinárodní výzvu 2014 - Rok Bakunina, která upřesňuje představu o akcích, jež by se při té příležitosti mohly konat. Ve výzvě mimo jiné stojí: „*Bakunin hrál velmi důležitou roli při formování a prosazování anarchistické myšlenky a praxe v opozici vůči autoritářskému socialismu a parlamentarismu, náboženství a státu, a v rámci dělnického a odborového hnutí, a také na poli revolučního internacionalismu.*“

Nejen na základě této výzvy se tedy po celém světě budou konat konference a diskuse na bakuninovské téma, slavnostní shromáždění či mezinárodní setkání prohlubující internacionální spolupráci. Dále se výročí připomíná vydáváním článků v anarchistických periodikách, přípravou rozhlasových vysílání či publikací brožur a knih. Bakunin je také tématem mnoha anarchistických knižních veletrhů.

Podobně jako ostatní federace sdružené v IFA, i ČSAF připravila a připravuje na „rok Bakunina“ některé aktivity. Předně jde o sérii textů „Bakunin 2014“, která na webových stránkách naší federace přibližuje jak osobnost Michaila Bakunina, tak i jeho dílo a myšlenky. Jednotlivé díly volné série vycházejí každý měsíc. Bakuninovi jsme se rozhodli věnovat toto číslo anarchistické revue *Existence*, kde přinášíme zejména podrobnější informace o jeho životě a myšlenkovém vývoji z pera Václava Tomka a zamyšlení nad jeho odkazem ve 20. století od anarchistického historika Paula Avricha. Dalšími připomínkami dvousetletého výročí narození anarchistického velikána je vydání nového překladu Bakuninovy práce *Bůh a stát*, zveřejnění „výroční šablony“ ke sprejování či vydání plakátu.

A proč vůbec připomínat někoho, kdo se narodil tak dávno? Nejde o vyprázděnou pietu nebo pouhou zdvořilost, či dokonce snahu budovat panteon vlastních historických velikánů?

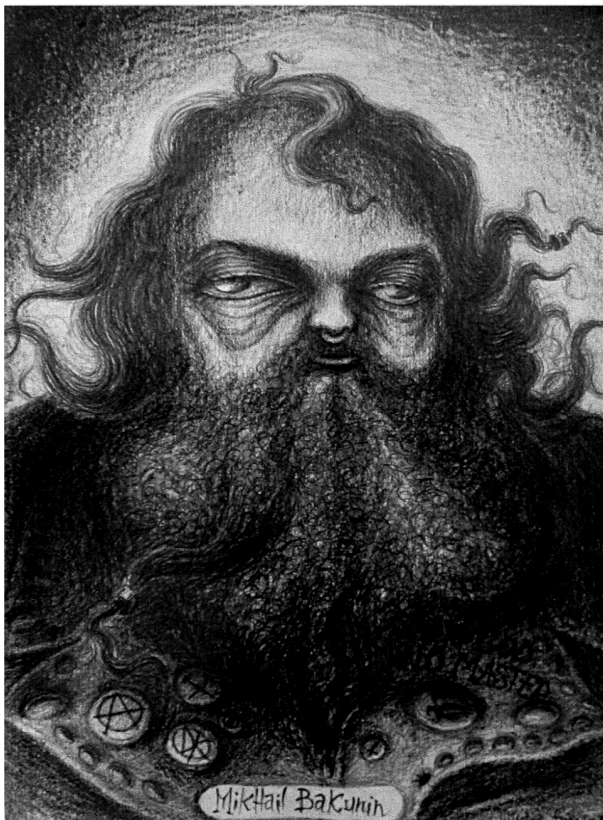
To, že si anarchisté někoho připomínají, neznamená, že tak činí nekriticky a chtějí ho nějakým způsobem zbožštit. Michail Bakunin patří zkrátka mezi nejvýznamnější postavy, které se zasloužily o definování anarchismu coby filozofické, sociální a politické ideje. Jak píše David Graeber: „*Otcové zakladatelé' z 19. století rozhodně nepředpokládali, že vymýšlejí něco obzvláště nového: základní principy anarchismu - sebeorganizace, dobrovolné sdružování, vzájemná pomoc - odpovídají formám lidského chování, které jsou staré jako lidstvo samo.*“

Na zcela jiné rovině fungovala ideologická propaganda prostřednictvím tzv. kultů osobnosti, která byla v dělnickém hnutí výsadou jeho autoritářských proudů. Odtud se zrodily všechny ty marxismy, leninismy, maoismy, trockismy apod. Naproti tomu na straně anarchismu, jak poznamenává Graeber, „*existují anarcho-syndikalisté, anarchokomunisté, insurekcionisté, kooperativisté, individualisté, platformisté atd. Žádná z těchto škol nemá jméno nějakého Velkého Myslitele: označují se buď podle určitého druhu praxe, nebo častěji podle určitého organizačního principu.*“

Anarchismus se neřídí ani tak napsanými teoriemi, jako spíš instinktem svobody a spravedlnosti. Nesnaží se skutečnost překroutit, aby odpovídala teoriím velikánů, naopak má tendenci sobě vlastní antiautoritářské principy v reálných bojích objeovat a posilovat. Nečeká na předurčený dějinný okamžik, ale vrhá se do konfrontace s mocí a snaží se sázet semínka budoucí společnosti již tady a teď. Neomezuje se na omezený prostor, ale je bytostně internacionální. A přesně takový byl i Bakunin. Měl svůj vlastní myšlenkový vývoj, který ho dovedl k ideji rovnostářské a svobodné společnosti bez duchovního a sociálního útlatku. Jistěže dokázal chybovat či pouštět se střemhlav do konfliktů při podpoře kolektivních tendencí bouřit se proti útisku. Domovem mu bylo každé místo, kde cítil ducha vzpory a touhu po osvobození. Odhaloval tyranii autoritářského socialismu dlouho předtím, než se jeho varování naplnila.

Co by asi dělal Bakunin dnes? Bezpochyby to samé co za svého života: cestoval po světě na místa, kde se vzedmula vlna odporu proti stávajícím „pořádkům“ (a že jich není málo); organizoval; propojoval revolucionáře z různých koutů planety; hájil myšlenky svobody; vstupoval do sporů s autoritáři všeho druhu; unikal před represí či trávil čas v žalářích s myšlenkou na útěk a další revoluční práci.

Bakunin pro nás není žádný anarchistický idol. Je to jen člověk, který zanechal nesmazatelnou stopu při formulování našich ideálů a ještě 200 let od svého narození inspiruje svým nadšením a zápletem.

BAKUNIN, neúnavný organizátor a revolucionářský politik, byl zakladatelskou osobností evropského anarchistického hnutí. V průběhu šedesátých a sedmdesátých let 19. století, kdy se utvářely proudy a s nimi i koncepce sociálního hnutí, se anarchistický socialismus - jako antiautoritářský socialismus - stal alternativou socialismu marxovského. Je charakteristické, že Bakuninův odkaz odpovídá jeho způsobu angažování se v hnutí, jeho sledování revolučních situací i očekávání. Jeho myšlenky jsou výrazem Bakuninových peripetií v politickém hnutí a také odpovídají tomuto charakteru. Prohlášení, provolání, letáky, bulletiny, časopisecké články, programové teze, rozepsané rukopisy a nedokončené koncepty jsou charakteristické pro souhrn Bakuninových textů - jako ideový odraz politických událostí i praktických konfrontací s historickými peripetiemi a koncepcemi doby. Bakunin nebyl systematickým myslitelem jedné koncepce, proto také nelze jeho osobnost redukovat pouze na jednu rovinu jeho uvažování. Bakunin byl v průběhu svého života osobností neustávajících invencí a podnětů, které v nejedné podobě rezonují dodnes.

V Bakuninově anarchismu se socialistické hnutí utvářelo jako radikální podoba emancipace každého člověka v souhrnu společnosti. Bakunin poukázal na zotročování, omezování, ohrožování svobody člověka v institucích soudobých států, ve strukturách politických stran, ve všech podobách militarismu, upozorňoval ale také na nebezpečí nacionalismu, patriotismu, náboženství a klerikalismu.

Na rozdíl od svého předchůdce Proudhona dodal Bakunin anarchismu dimenzi jeho prakticko-politické činnosti jako širokého hnutí. Už od přelomu 19. a 20. století je historiky anarchismu stále více oceňován Bakunin-myslitel před Bakuninem-agitátorem a organizátorem hnutí, ať už jako teoretik praxe nebo jako filozof činu, který dal anarchismu praktickou podobu i teoretické základy.

V. Tomek

SLOVEM A ČINEM

Václav Tomek

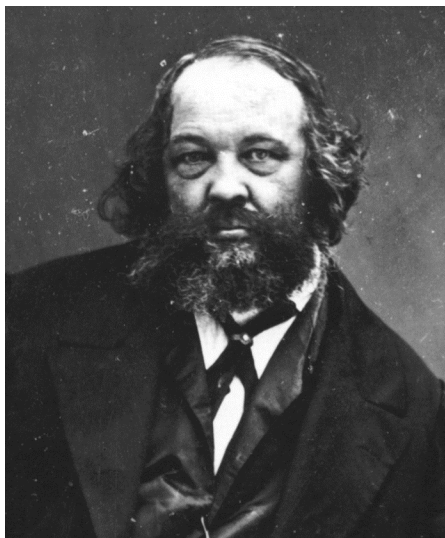
ŽIVOTOPIS ANARCHISTICKÉHO REVOLUCIONÁŘE MICHAILA BAKUNINA (1814–1876)

MICHAIL BAKUNIN PATŘIL K VÝRAZNÝM OSOBNOSTEM EVROPSKÉHO REVOLUČNÍHO A ANARCHISTICKÉHO Hnutí ZEJMÉNA DRUHÉ POLOVINY 19. STOLETÍ, A TO NEJEN SVÝMI BOUŘLIVÝMI ŽIVOTNÍMI RUSKO-EVROPSKÝMI PERIPETIEMI, ALE I SVÝM REVOLUČNÍM MYŠLENKOVÝM POTENCIÁLEM. TEHDY SE S JHO POLITICKÝMI MYŠLENKAMI A JHO PRAKTICKOU AKTIVITOU V EVROPSKÉM DĚLNICKÉM Hnutí VYDĚLIL ANARCHISTICKÝ SMĚR JAKO SVĚBYTNÁ ANTI-AUTORITÁŘSKÁ, PROTICENTRALISTICKÁ ORIENTACE S PROTI-CÍRKEVNÍM A PROTINÁBOŽENSKÝM ZAMĚŘENÍM.

Narodil se 18. května (podle ruského, respektive 30. května podle evropského kalendáře) roku 1814 v aristokratické rodině v Prjamuchinu v Tverské gubernii, otec vzdělaný ruský šlechtic a loajální monarchista, matka z rodiny generála Muravjova. Absolvoval petrohradské dělostřelecké učiliště, později nastoupil do vojenské služby, ale záhy odešel do výslužby. Na moskevské univerzitě se seznámil s filozofem N. Stankevičem a v jeho kroužku se nejdříve obracel k Fichtově, později k Hegelově filozofii. V roce 1840 odešel do Berlína. Začínala mu vadit uzavřenost filozofie v abstraktních koncepcích bez zřetele k reálnému životu. Zajímal se o kulturní a sociálně politické dění a seznamoval se s novými myšlenkovými proudy i novými přáteli z okruhu radikálních demokratů. Nakonec mu i mladohegelovská filozofická kritika připadala jako klamný svět teorie. V roce 1842 odešel z berlínské univerzity a publikoval článek *Reakce v Německu, ve kterém už přecházel od filozofie ke stávajícím poměrům, a k jejich kritice a k potřebě jejich změny. „Demokracie neznamená jen opozici proti vládnoucím, a nespočívá jenom v nějaké zvláštní konstituční nebo politicko-ekonomické přeměně, ale je úplným převratem celého světového řádu, zvěstuje úplně nový život, který v dějinách dosud neexistoval.“* Jako by svůj obrat od filozofie k realitě přenášel i na své radikálně demokratické okolí, když vyzýval i ostatní demokraty k překročení teoretické negace směrem k praktickému uskutečňování přeměny, a odpůrce demokracie nabádal k vnímání nových rysů ve skutečnosti, jež signalizují budoucí změny. V závěru článku vyslovil přesvědčení o uskutečňujícím se vývoji ducha svobody, který povede k revoluční přeměně společnosti, v níž budou mít významnou roli chudí jako většina lidstva. Uzavřel výzvu *„Vášeň bořit je současně i tvůrčí vášně“*, která se stala slavným heslem bakuninovských reflexí o jeho pozdějším anarchismu.

Za svého pobytu v Drážďanech se Bakunin necítil bezpečně a odjel do Curychu, kde se seznámil s řadou zajímavých osobností, jako byl revolucionář W. Weitling, politik a přírodovědec K. Vogt či spisovatelka G. Sand. Bakunina zaujala Weitlingova myšlenka, že opravdová společnost nemá vládu, ale správu, nemá zákony, ale povinnosti, nemá tresty, ale prostředky nápravy. Bakunin oceňoval jeho myšlenky, ale v jeho představě o komunistické budoucnosti viděl nesnesitelné donucování a nedostatek svobody.

Se zatčením Weitlinga se i Bakunin ocitl v centru policejní pozornosti. Byl z ruské strany úředně vyzván k návratu do Ruska, což odmítl. Ale v Rusku byl zbaven šlechtického titulu, odsouzen ke ztrátě majetku a nuceným pracím na Sibiři. Odjel do Bruselu, pak do Paříže a tak

měl příležitost poznávat nové osobnosti, jako E. Cabeta, L. Blanca, M. Hesse, B. Engelse, K. Marxe či K. Grüna. Nejvíce však u Bakunina rezonovaly názory Pierra-Josepha Proudhona s akcentováním svobody individua a poukazováním na všechno, co tuto svobodu omezuje či znemožňuje, ať už jde o státní moc nebo jakákoli donucovací opatření či instituce. V Bakuninově revolučně demokratickém smýšlení se zároveň rozšiřovalo porozumění významu ekonomických faktorů a myšlenky federalismu pro přeměnu společnosti.

V letech 1845–1847 vystupoval Bakunin veřejně na podporu polského hnutí za jeho nezávislost na Rusku, přičemž zároveň zdůrazňoval, že osvobození potřebuje také samotné Rusko sužované carským despotismem a nesvobodou. Kvůli tomu ruská vláda žádala o jeho vyhoštění z Francie. Bakunin se vrátil do Bruselu, kde spolupracoval s Demokratickým sdružením pro sjednocení všech zemí. Tady byl však znechucen Marxem a Engelsem a v korespondenci uvedl, že se neustále ohánějí slovem buržoa a přitom *„jsou od hlavy až k patě skrz naskrz provinciální buržoové... rozhodně jsem prohlásil, že nevstoupím do jejich komunistického svazu a že s nimi nechci mít nic společného“*.

REVOLUČNÍ SJEDNOCENÍ

Rok 1848 byl pro Bakunina počátkem nových příležitostí revolučních přeměn, jež spojoval s nadějami nejen pro jednotlivé národy, nýbrž pro evropské národy vcelku včetně Ruska. Když vypukla únorová revoluce v Paříži, odcestoval do Francie, aby se účastnil událostí, které považoval právě za počátek široké demokratické revoluce, jež by posléze přeměnila Evropu ve federativní demokratickou republiku. Po vyhlášení republiky byl nadšen revoluční atmosférou Paříže. *„Děle než týden jsem strávil mezi dělníky v kasárnách... Kasárna... se teď proměnila, stejně jako mnohá jiná kasárna, v rudou republikánskou pevnost... V žádné společenské třídě, nikdy a nikde jsem se nesešel s takovou mírou šlechetné obětavosti, až dojemně počestnosti, přirozeného taktu a dobré přívětivosti pojičí se s neokázalým hrdinstvím jako u těchto prostých a nevzdělaných lidí, kteří vždycky byli a budou tisíckrát lepší než jejich vůdci!“* psal později Bakunin o revoluční Paříži. V listu *La Réforme* v březnu 1848 hodnotil Bakunin únorovou revo-

luci v souvislosti s revoluční vlnou v dalších zemích, očekával, že se rozpadne rakouská monarchie, vznikne italská a německá republika, revoluční hnutí postihne celou Evropu a nepřestane, dokud se Evropa nepřemění ve federativní demokratickou republiku.

Na jaře roku 1848 odejel Bakunin do Německa a koncem května dorazil do Prahy. Když se připravoval Slovanský sjezd, považoval jej Bakunin za příležitost vyslovit se k otázce osvobození Slovanů jejich revolučním sjednocením, jež bylo ale zaměřeno proti carskému Rusku i proti Rakousku a za osvobození Polska. Ve svém vystoupení na plenární schůzi sjezdu varoval před iluzemi o habsburské dynastii i o ruském carovi.

Bakuninova myšlenka nastávajících společenských změn vycházela z představy revolučního odstraňování dosavadních mocenských struktur v Evropě, kdy teprve po etapě negace může následovat svoboda, tak jak jeho myšlenka odpovídala jeho někdejšímu vyjádření, že teprve vášni bořící může odpovídat i vašeň tvůrčí: *„Naším úkolem je ničit, a ne budovat; budou budovat jiní, lepší, chytřejší a svěžejší než my... Z revolučního hnutí vzejdou noví, silní lidé, kteří se mu postaví v čelo a dovedou je k cíli.“* V Praze zůstal Bakunin i po vypuknutí svatodušních bouří v červnu 1848 a zúčastnil se jako dobrovolník i bojů na barikádách. Po potlačení bouří odjel do Vratislavi a Berlína, kde se setkal s M. Stirnerem. Z Pruska byl v září 1848 vypovězen, rovněž ze Saska v říjnu 1848 a uchýlil se do Anhaltsku.

Své naděje i zkušenosti z dosavadních revolučních událostí v roce 1848 zohlednil v prohlášení, jež mělo být rovněž podnětem k revolučnímu činu. Vyšlo v Lipsku v prosinci 1848 německy jako *Aufruf an die Slaven* (Výzva ke Slovanům). V ní vyzýval Slovany, aby se přidali k revoluci, jež vyústí ve federaci evropských národů. Podněcoval ke spojení s revolučně demokratickými proudy v Německu a v Uhrách. Výzva vyvolala pozornost v Německu i mezi Poláky, stejně jako ve Francii, ale nepřeklenula nedůvěru radikálních demokratů vůči maďarské a německé demokracii.

Z Lipska sledoval Bakunin situaci v Praze, odkud očekával vzplanutí budoucí slovanské revoluce, do níž vkládal své naděje. Zde napsal další, tzv. druhé Provolání k Slovanům, které bylo rozšiřováno jako leták v obou jazycích v Čechách i v Sasku. Bakuninova představa vskutku odpovídala jeho někdejšímu vyjádření, že *„naším úkolem je ničit a ne budovat“*.

Pro svou představu revoluce, o jejíž blízkosti byl Bakunin přesvědčen, hledal kontakty k podpoře mezi Poláky, Maďary, Němci a zejména mezi Čechy, radikálními demokraty J. V. Fričem, K. Sabinou, E. Arnoldem a dalšími. Na jaře 1849 byl Bakunin v nadsazených hodnoceních v korespondenci z Prahy ujišťován o silném hnutí Bakuninovi příznivém, a byl dokonce vyzván, aby se svou osobní návštěvou přesvědčil o situaci. Tehdy Bakunin neodolal a tajně z Drážďan Prahu navštívil. Zdržel se asi čtyři dny, byl však zklamán realitou, která zprávám neodpovídala. Výsledek Bakuninovy návštěvy byl nasnadě: *„V Praze mě čekalo nepřijemné překvapení: připraveno nebylo vůbec nic, tajné sdružení neexistovalo ani v zárodečné podobě a o blízké revoluci... nikdo neuvažoval.“* Po několika schůzkách musel dospět ke zjištění, že „pražští

demokraté jsou mluvkové se sklonem spíš k nezávaznému a samolibému řečování než k riskantním akcím... Češi většinou horovali pro kluby a věřili v samospasitelnost planého tlačená.“

ABSENCE STÁTU A MOCI

Když v Drážďanech vypuklo v květnu 1849 živelné povstání, usiloval Bakunin o úspěšné povstání také v Praze, jež bylo ovšem nakonec prozrazeno a zatýkáni se dotkli nejen českých radikálních demokratů, ale i saských účastníků včetně Bakunina. Ten byl pak odsouzen k trestu smrti v Drážďanech a později předán rakouským úřadům do Prahy. Zde byl opět odsouzen k trestu smrti, poté 1. května 1851 předán ruským úřadům. V Rusku byl Bakunin vsazen do Petropavlovské pevnosti v Petrohradu. Nebyl souzen, ale vyzván carem Mikulášem I. k sepsání zповědi. Bakunin výzvu přijal s ohrazením: „...nežádejte ode mne, abych se Vám zpovídál z cizích hříchů. U zповědi se přece nevyznáváme z cizích, ale jenom ze svých vlastních hříchů... Jediné, čeho jsem nepozbyl, je čest a vědomí, že jsem se pro svou záchranu nebo pro ulehčení vlastního osudu nikde, v Sasku ani v Rakousku, nedopustil zrad. Neboť vědomí, že jsem se zpronevřil vůči důvěře, nebo dokonce vynesl, co kdo v mé přítomnosti neopatrně prořekl, by mě krušilo hůř než mučení... Chci být raději provinilcem, zasluhujícím nejtěžšího trestu, než proradným padouchem,“ napsal Bakunin ve Zповědi. A zdá se, že i car vzal zповěď na vědomí, když si v ní občas podtrhával a některá místa glosoval. Když bylo Bakuninovi změněno vězení na doživotní vyhnanství na Sibiř, oženil se zde (1858) s Polkou ze zdejší šlechtické rodiny. V roce 1861 se Bakuninovi podařil útek přes Japonsko a Spojené státy do Londýna za spisovatelem A. Gercenem a básníkem N. Ogarjovem, vydavatel ruského demokratického časopisu *Kolokol* (Zvon).

Zde znovu navazoval kontakty se svými nekdějšími přáteli a známými a navázal na svou myšlenku slovanské revoluce, slovanské federace, rozbití rakouské monarchie a od svých přátel očekával podporu pro své záměry - slovanskou revoluční myšlenku v propojení s polským a italským osvobozenecem bojem a s očekávaným revolučním hnutím a osvobozením Ruska. Víze osvobození od carismu zůstávala v pozadí Bakuninových snah o podporu polského revolučního hnutí. V roce 1863 vydal brožuru *Varšavský ústřední výbor a ruský vojenský výbor*, kde poukazyval na potřebu překonání polského nacionalismu i nedůvěry v ruské revoluční hnutí. Ve stejném smyslu se obrátil přímo na ústřední vládu polského povstání v provolání z 2. února 1863. Snažil se sám zapojit do polského povstání, ale nedůvěru v ruské revoluční hnutí se Bakuninovi nepodařilo prorazit. Ovšem víze velké revoluční krize v Evropě se Bakunin nehodlal vzdát a spojoval ji s protirakouským revolučním hnutím Slovanů, Italů a Maďarů.

Když bylo založeno v září 1864 Mezinárodní dělnické sdružení (I. internacionála), snažil se Marx, který byl v jejím čele, získat Bakuninovu podporu zejména v hnutí v Itálii. Bakunin udržoval za svého působení v Neapoli kontakty s italskou revoluční mládeží a založil tajnou organizaci Aliance revolučních socialistů (1864), jež se později přejmenovala na Mezinárodní bratrstvo, v němž byli zainteresováni především Bakuninovi radikálně orientovaní itaľští a francouzští známi a přátelé. Nyní se zabýval otázkami organizace tajných revolučních sdružení a jejich cílů. Promýšlel cesty vedoucí k revoluci i podmínky jejího provedení. Výsledkem byl text *Revoluční katechismus*. Na rozdíl od nekdější snahy - kolem polského povstání - podnítil šlechtickou revoluci, nyní vycházel z pře-

svědčení, že k revoluci musí dojít z podnětu zdola a cíle musí dosáhnout rozbitím stávajících politických, ekonomických, sociálních, církevních a náboženských institucí. Znovu se tady objevuje Bakuninova „vášeň bořit“, jež má mít donucovací a násilnou povahu. Výsledkem revoluce by měla být svobodná forma společenské organizace, budovaná zdola na základě svobodného sdružování svobodných individuí ve společnostech, která budou mezi sebou vytvářet svobodné federace. Společnost by měla existovat bez jakékoli státní i jiné podoby autority, na základě rovnosti všech individuí bez zřetele k pohlaví. Ve společnosti bez všech privilegií a bez státních i jiných donucovacích zařízení by měla vládnout láska k lidstvu a respekt k lidskému rozumu. V *Revolučním katechismu* se dovršilo Bakuninovo přesvědčení o jakési celistvé anarchistické podobě z původních podob radikálně a revolučně demokratických. Rovněž někdejší představa slovanských revolucí se stala revolucí celosvětovou a od demokracie se posunula k anarchii, organizačně vytvářené společností od autonomních obcí, dobrovolně se sdružujících ve federacích až po mezinárodní úroveň. Jakýmsi posledním reliktem minulosti zde ještě byla představa předpokládaného parlamentu federací a všeobecného volebního práva. Podstatným momentem však byla absence jakéhokoli státu, i přechodného revolučního státu a jakékoli moci jedněch nad druhými. V revoluci tedy patřilo k úkolům Mezinárodního bratrstva zabránit tomu, aby se vytvořila nějaká nová moc.

Bakunin byl fascinován revoluční myšlenkou, které se věnoval i ve spisku *Organizace*. Zde se ovšem dostává zčásti do rozporu se svými původními obecnými tezemi. U členů bratrstva se vyžadovala bezmezná oddanost revoluci, nekompromisní tvrdost vůči každému autoritářskému principu. Tady Bakunin uvažoval i o mezinárodním centru, kterému by byly podřízeny provinční, oblastní a národní rady. Rovněž podnět k revoluci nebyl ponechán na spontaneitě lidu, nýbrž měl vzejít od inteligentní mládeže, k níž se teprve masy po vypuknutí připojí. Toto pojetí revoluce mělo předejít opakovaní neúspěšných nadějí z předchozích revolucí a z očekávaných reformních a nacionálních snah ze čtyřicátých až šedesátých let. Revoluce by mohla být krvavá, ale nezavede revoluční teror a bude směřovat proti dosavadním poměrům a věcem, nikoli proti lidem.

V roce 1867 inicioval Bakunin na podporu záruk míru v Evropě a k prosazování spolupráce demokratů a radikálů evropských států vytvoření Ligy míru a svobody. Na jejím sjezdu v září 1867 v Lausanne prezentoval ideál Spojených evropských států, jež by spočívaly ve svobodné federaci národů, bez nacionalismu, centralismu a náboženství. Byl zvolen do programového výboru Ligy v Bernu a vypracoval pro něj stanovisko *Revoluční otázka. Federalismus, socialismus a antiteologismus*.

Ve výhledu budoucí společnosti zdůraznil takovou její organizaci, kdy budou mít všichni stejné podmínky pro rozvoj svých schopností, aby nikdo nemusel vykořisťovat cizí práci, aby nikdo nemohl využívat společenského vlastnictví, aniž by se podílel na jeho vytváření. Dodal ovšem, že „úplné uskutečnění těchto postulatů bude úkolem celých lidských pokolení. Uplynou staletí, než bude tento úkol splněn... Odmitám všechny pokusy o utváření takové společenské organizace, která by nebyla založena na úplné svobodě jednotlivce i společnosti a která by vyžadovala ustavení jakékoli reglementační moci. Ve jménu svobody, kterou pokládáme za jediný základ a jediný tvůrčí princip každé organizace - ať už ekonomické nebo politické -, budeme vždy protestovat proti všemu, co by

v jakékoli podobě připomínalo státní komunismus či socialismus... Jsme přesvědčeni, že svoboda bez socialismu znamená privilegia a nespravedlnost a že socialismus bez svobody znamená otroctví a brutalitu.“

Z vnější osobnosti člověka představuje stát hlavní překážku svobody. „Stát je nejzřetelnějším, nejcyfritějším a nejuplnějším popřením toho, co je lidské. Každý stát... musí usilovat o co největší moc, neboť jinak zahyne. Musí ničit, aby nebyl sám zničen, musí podmaňovat, aby nebyl sám poroben, ujařmovat, aby sám nebyl ujařmen - protože různé státy nemohou koexistovat, aniž by se vzájemně neničily.“ Psal-li Bakunin o svobodě jednotlivce, neponechával ani iluzi, že by snad např. v republikánském státě založeném na všeobecném hlasování byla zaručena svoboda jednotlivce. Takový stát „může být velmi despotický, dokonce despotičtější než monarchie. Neboť pod záminkou, že reprezentuje vůli celku, může omezovat svobodu všech jednotlivých individuí a rdušit jejich vůli celou tíhou své kolektivní moci.“ Z hlediska nitra člověka představoval Bakuninův antiteologismus domýšlení svobody a suverenity člověka jako osvobození z jeho duchovních pout. Stavěl své racionalistické hledisko v protikladu k jakékoli víře v boha. „Uznávání existence boha je logicky spjato se zbavením se všech práv lidského rozumu, se zřeknutím se zásad lidské spravedlnosti; znamená negaci lidské svobody a nevyhnutelně vede k otroctví nejen teoretickému, ale i praktickému...“

Bakuninovy teze *Federalismus, socialismus a antiteologismus* představovaly shrnutí autorova anarchistického světonázorového a politického postoje. Také se ostře vymezil vůči tomu, aby byl pokládán za komunistu. „Já komunismus nenávídím, protože je odmítáním svobody a protože je mi nepochopitelná lidskost bez svobody. Nejsem komunist, protože komunismus soustřeďuje a pohlcuje všechny síly společnosti ve prospěch státu, protože nevyhnutelně vede k soustředění vlastnictví do rukou státu, zatímco já chci zničení státu, konečně vykořisťování principu autority a protektorství, které si přisvojil stát a které pod záminkou moralizování a civilizování lidí je doposud porobovalo, utlačovalo, vykořisťovalo a rozvracelo. Chci společenskou organizaci a kolektivní či společenské vlastnictví zdola nahoru, prostřednictvím svobodných sdružení, a nikoli shora dolů, prostřednictvím nějaké autority... Jsem kolektivistou, nikoli však komunistou.“

SPONTÁNNÍ MOC LIDU

Liga míru a svobody odmítala akceptovat Bakuninovy teze, ten ji spolu s dalšími socialisty opustil a pod pojmenováním Mezinárodní aliance socialistické demokracie vstoupili do Internacionály. Programovou platformou Aliance byly Bakuninovy teze *Federalismus, socialismus a antiteologismus* a rovněž myšlenky z jeho *Revolučního katechismu*. Bakuninova koncepce anarchismu tak dostala vlastní organizační platformu, v níž se usilovalo o lidskou spravedlnost, o odstranění tříd, o prosazení politické, sociální i ekonomické rovnoprávnosti ve společnosti. K zásadám budoucí společnosti patřilo odstranění dědičického práva, zavedení kolektivního vlastnictví půdy, pracovních nástrojů a kapitálu v průmyslových a zemědělských sdruženích. Odmítána byla každá politická aktivita, která by nevedla přímo k vítězství dělnictva nad kapitálem nebo která by vycházela z patriotismu či nacionalismu. Připouštěla se republikánská forma organizace společnosti, ale zahrňován byl každý despotismus. Ovšem v konečném výsledku mělo jít o odstranění států a namísto nich se měly uplatnit federace průmyslových a zemědělských asociací. Řešením může být pouze for-

ma mezinárodní solidarity dělníků, proto zde fungoval požadavek celosvětového sdružení místních asociací. Namísto náboženství by se měl prosazovat ateismus, místo víry věda a místo boží spravedlnosti lidská spravedlnost.

V Alianci socialistické demokracie dostal Bakuninův anarchismus základnu, jež se jako mezinárodní organizace chtěla uplatnit v Internacionále. V Generální radě Internacionály tento záměr Marx odmítl, přijaty byly jednotlivě čtyři původní sekce (neapolská, madridská, pařížská, lyonská) a ústředí Aliance s Bakuninem jako sekce ženevská. Navenek byla Aliance rozpuštěna, ale zůstávala pohromadě jako tajná organizace.

Reálné oživení zájmu a naděje na revoluční hnutí podnícené mladou ruskou generací přineslo Bakuninovi jeho setkáni s fanaticky nadšeným revolucionářem Sergejem Něčajevem na jaře 1869. Bakunin v něm spatřoval novou naději na revoluční plány v Rusku. Oba spolu napsali a vydali řadu letáků a prohlášení k situaci v Rusku. Pravidpodobně spolu s Něčajevem sestavil Bakunin také *Katechismus revolucionáře* (1869, někteří historici Bakuninovo spoluautorství zpochybňují). Myšlenky, které Bakunin uplatňoval již v zásadách tajné organizace Mezinárodního bratrstva, zde byly oživeny a vystřeny až k revolučnímu fanatismu. Vše mělo být podřízeno jen revolučnímu cíli. Revolucionář měl odmítat i vědu - s výjimkou vědy ničební. V zájmu revoluční negace odtud vyplývala podpora terorismu. Smyslem revoluce mělo být nemilosrdné ničení, bez zřetele k civilizaci, tradici či mravnosti. Všim, co tvořilo současný společenský řád, měl revolucionář opovrhovat, měl popírat jakoukoli mravnost, i sám sebe.

Lze předpokládat, že Něčajevův spiklenecký revoluční fanatismus do určité míry rezonoval s Bakuninovou revolučně spikleneckou minulostí a že Bakunin nechtěl zůstat ve svém revolučním nadšení za mladým Něčajevem pozadu. Dostal se tak do vleku revolučního fanatismu tohoto radikála, kterého považoval za představitele mladé ruské generace revolucionářů.

Když se postupně Bakunin dovídal po návratu Něčajeva do Ruska o jeho metodách, mnil se u něho obdiv se zděšením. Něčajev založil v Rusku revoluční skupinu, ale zavraždil jednoho z jejích členů, který zpochybňoval Něčajevovy lži o existenci celoruské revoluční organizace a který chtěl skupinu opustit. Bakunin napsal Něčajevovi ještě dopis o nebezpečí umělé podněcované revoluce, který svědčí již o jisté Bakuninově uvážlivosti a odstupu: „*Neuznávám užitečnost nebo dokonce možnost jakékoli revoluce kromě spontánní nebo předešlé lidové sociální revoluce. Jsem hluboce přesvědčen, že jakákoliv jiná revoluce je podvodná a škodlivá a znamená smrt pro svobodu a lid. Odsuzuje je k nové bídě a novému otroctví... Jediným cílem tajné společnosti musí být ne vytváření umělé moci mimo lid, ale probouzení, sjednocování a organizování spontánní moci lidu; proto jediná možná a skutečná revoluční armáda není mimo lid, je jí lid sám. Je nemožné vyburcovat lid uměle.*“ Bakuninův obdiv vůči Něčajevovi ale vyprchal, když mu Něčajev zcičil archiv a když se dozvěděl více o jeho činnosti v Rusku.

Na kongresu Internacionály v Basileji (září 1869), kde se poprvé účastnil Bakunin, se podílel na sporech s autoritářskými koncepcemi marxovských socialistů a předpokládal, že posílí svůj vliv. Zastával tezi kolektivního vlastnictví, ale zachováni vlastnictví rolníků, neboť vyvlastnění rolníků by je přivedlo k odporu vůči revoluci. Nechtěl, aby se na kongresu projednávala problematika přímého lidového zákonodárství, protože by to znamenalo přijetí zásady politické činnosti ve státě, který ovšem měl být odstraněn.

Když vypukla prusko-francouzská válka v roce 1870, spatřoval Bakunin v postupu německých vojsk ohrožení socialistického hnutí a jediné řešení viděl ve vypuknutí lidového revolučního povstání, které by mohlo být zároveň překážkou pruského náporu. Přívrženci Aliance socialistické demokracie se v září 1870 rozhodli spolu s Bakuninem podnítit lidové revoluční povstání v Lyonu. Svrhli obecní radu a ustavili zde Ústřední výbor spásy Francie s očekáváním, že z Lyonu může vzejít lidová revoluční vzpoura, která by mohla zachránit celou Francii. Povstání ztroskotalo, svržená rada byla opět nastolena. Bakunin se zase vrátil do Švýcarska, když se přesvědčil, že nestačí vyhlásit program a iniciovat lid, aby se uplatnil lidový revoluční instinkt a byla podnícena sociální revoluce, jak sám předtím radil Něčajevovi.

Když se ovšem ustavila na jaře 1871 Pařížská komuna, byl Bakunin nadšen, neboť Komunu pokládal za uskutečnění negace státu a předzvěst budoucí společnosti samosprávných svobodných komun. Pařížská komuna pro Bakunina představovala dělnickou revoluci a byla potvrzením jeho anarchistických idejí systému svobodných komun, odmítnutí centralistické autority. Svě reflexe o Pařížské komuně v souvislosti se svými anarchistickými koncepcemi Bakunin prezentoval v textu *Pařížská komuna a myšlenka státu*.

PROTI KAŽDÉ AUTORITĚ

Bakuninova reflexe situace v Evropě *Knuto-germánská říše a sociální revoluce* z dubna 1871 je příležitostí k zamýšlení nad Německem jako místem skutečné evropské reakce, v němž spatřoval dominanci principu státnosti, militarismu, byrokracie a v němž odsuzoval pangermánské snahy a německý imperialismus. Část tohoto spisu byla později (1882) vydána pod titulem *Bůh a stát*. Zde se zabýval odlišením idealistického a materialistického názoru na svět. „*Materialistický systém, který je jediné přirozený a logický, učí, že společnost nezmenšuje a neohraničuje svobodu lidských individuí, ale že ji naopak tvoří. Společnost je zárodkem a svoboda je jejím ovocem.*“ Bakuninův kolektivismus je principiálně obsažen i v jeho chápání lidské svobody - v její sociální podstatě. „*Být svobodným člověkem znamená být za svobodného považován, jako svobodný poznáván a vychováván jiným člověkem, všem, kdo ho obklopují. Svoboda není tedy produktem samoty, ale vzájemným uvědoměním, není rozkošem, ale sjednocením; svoboda jednotlivce je vzájemným uvědoměním si lidství a lidského práva všech volných bytostí, jež jsou si rovny a jež jsou si bratry.*“ Odtud tedy pro Bakunina vyplývá, že „*jsem svoboděn toliko tehdy, když všichni lidé tvorové, muži i ženy, kteří mne obklopují, jsou naprosto svobodnými.*“ Nezbytnou součástí takto univerzálně lidského pochopení svobody je ovšem jeho dynamická, tvůrčí stránka, kterou je „*vzpouera lidského jednotlivce proti každé autoritě, autoritě lidstva i autoritě Boha, autoritě kolektivní a individuální.*“ Stát, který ztělesňuje formalizovanou autoritu, imperativní násilí, „*není společností, je pouze její historickou formou... zrodil se z dějin... dal vzniknout postupně svým bohům. Byl a je až dosud božskou záštitou brutální síly a vítězného bezpráví. Vzpoura proti státu je mnohem snazší, neboť jeho přirozená povaha nás provokuje revoltovat. Stát je autoritou, silou, okázalou a předpojatou silou... Stát nepřesvědčuje, ale znásilňuje a donucuje. At' se snaží jakkoli maskovat svou přirozenou podstatu, je vždy legálním znesvěcovatelem lidské vůle a negací lidské svobody.*“ Klade-li si Bakunin řečnickou otázku „*A čím tedy bychom mohli odstranit příčiny zla, abychom současně zničili jeho důsledky?*“,

pak v logice svého uvažování může jen zdůraznit: „*Pouze sociální revoluci... Nutno odstranit především stát, který vykořisťuje a který je překážkou volné a svobodné revoluce... nutno vyvrátit církev, abychom mohli teprve potom dojít k naprosté negaci boha, proti němuž se bouříme...*“

Bakuninovo ostré vymezování se vůči autoritě, státní autoritě, autoritářskému socialismu vyvolávalo rozpory na půdě Internacionály. Marxova dominantní role v Generální radě Internacionály se prosazovala i v podobách diskusí a konfliktů na konferencích Internacionály. Londýnská konference (1871) přijala rozhodnutí k zakládání politických stran dělnictva. Pro Bakuninovo příznivce, antiautoritářské socialisty to bylo v rozporu s požadovanou přímou aktivitou proti státu, bez zprostředkování politických stran. Sešli se odděleně na sjezdu v Sonvilliers v listopadu 1871, kde odmítli londýnské závěry a vyzvali k boji proti autoritářským zásadám v dělnickém hnutí i v Internacionále. Rozdílné koncepce v hnutí se promítly v Internacionále formálním vyloučením Bakunina a jeho příznivců z Internacionály na sjezdu v Haagu (září 1872). Antiautoritářská část hnutí neuznala legitimitu haagské konference a sešla se na vlastní konferenci v Saint-Imier (15. září 1872), kde se prosadil Bakuninův vliv v přijetí anarchistických závěrů o nutnosti zničit stát revoluční cestou a odmítnout jakoukoli politickou moc.

Z roku 1873 pochází jeho práce *Státnost a anarchie*, kde se věnoval mj. obsahovému zaměření revoluce, avšak zdržoval se bližších kontur budoucí společnosti, neboť o svobodném rozhodnutí společnosti bude rozhodovat teprve osvobozené společenství, zatímco jakékoli teorie či směrnice pro budoucnost by byly chápány pouze jako nějaké nepřípustné direktivy, jako podoby autority. Tak se anarchismus vymezuje pouze negativně tím, co by v budoucí společnosti být nemělo. „*Proto žádný vědec není schopen říci, ani si být vědom toho, jak by měl lid žít nazítří po společenské revoluci. O tom v žádném případě nebude rozhodovat nějaká nadřazená správa ani směrnice, ani žádné obecné teorie, jež by byly vymyšlené již před revolucí.*“

Když se roku 1873 zostřovala atmosféra směrem k revoluční situaci ve Španělsku (španělská sekce Internacionály se tradičně hlásila k bakuninovskému vlivu), chtěl se Bakunin sám připojit ke zdejším anarchistům, kteří se účastnili hnutí na straně radikálních republikánů. Ale povstalecké aktivity nebyly nakonec úspěšné a byly potlačeny represivním španělským režimem. Stárnoucího Bakunina však revoluční příležitosti stále přitahovaly. Ve své adrese Jurské federaci charakterizoval situaci revolučních myšlenek jako vítězství anarchistických přívrženců nad intrikami Marxových přívrženců a jeho diktátorskými sklony a nabádal, že nastala doba činů a skutečností, kdy se proletariát musí chopit své organizace.

V roce 1874 odešel Bakunin do Itálie, kde se podílel na pokusu italských anarchistů o revoluční vystoupení v Bonoli. Přípravované povstání však bylo prozrazeno a Bakunin ještě stačil včas před zatýkáním z Itálie odjet. Špatný zdravotní stav i rodinné existenční starosti Bakuninovi nezbavily sledovat situaci v Evropě. Posilování policejních aparátů i finančního kapitálu a militarismu považoval za dočasné a byl přesvědčen, že se najdou nové způsoby boje proti klerikalismu a reakci. Zemřel v Bernu 1. července 1876.

Redakčně kráceno a opatřeno mezititulky. Text vyjde v plném znění jako součást nového překladu Bakuninovy knihy *Bůh a stát* letos v Nakladatelství ČSAF.

BAKUNINŮV ODKAZ

Paul Avrich

Vliv anarchistického bouřliváka na revoluční myšlení 20. století

TEXT PAULA AVRICHA, HISTORIKA (PŘEDEVŠÍM RUSKÉHO) ANARCHISMU, VZNIKL UŽ PŘED VÍCE NEŽ ČTYŘMI DESÍTKAMI LET. HLEDÁME-LI VŠAK NAPŘÍKLAD KLÍČ K Pochopení protestních hnutí posledního desetiletí, ukáže se jako velmi přesný a aktuální právě Avrichův výklad moderních sociálních bojů prostřednictvím Bakuninových myšlenek a přesvědčení o revolučním potenciálu periferie nebo třeba analogii přirozenosti, spontánnosti a nesystematičnosti.

Anarchismus se objevil před více než stoletím jako jedna z hlavních sil v rámci revolučního hnutí a jméno Michaila Bakunina, jeho nejpřednějšího bojovníka a proroka, znali jak dělníci a radikální intelektuálové po celé Evropě, tak Karl Marx, s nímž svedl Bakunin souboj o vedení První internacionály. Na rozdíl od Karla Marxe si však Bakunin vydobyl svou pověst především jako aktivista a méně jako teoretik revolvy. Nebyl tím, kdo sedává v knihovnách, studuje a píše o předurčených revolucích. Netrpělivě toužil po činu, vrhl se do povstání v roce 1848 s nepotlačitelným nadšením jako prométheovská postava, pohybuji se podle přílivu a odlivu revoluce z Paříže na barikády v Rakousku a Německu. Lidé jako Bakunin „přerůstají v hurikán a dozrávají spíše v bouřlivém počasí než za slunečných dnů“, jak poznamenal jeden z jeho současníků.

UVěznění během drážďanského povstání v roce 1849 přetřelo Bakuninovy horečnaté revoluční aktivity. Příštích osm let strávil ve vězení, z toho šest let v temných kobkách carského Ruska, a když se z nich nakonec vynořil, nebot jeho rozsudek byl změněn na doživotní vyhnanství v sibiřském exilu, byl bezzubý po kurdějích a měl vážně poškozené zdraví. Roku 1861 nicméně utekl svým strážcům a vydal se na senzační výpravu, při níž objel dokola zeměkouli a učinil ze svého jména legendu a předmět uctívání mezi radikálními skupinami po celé Evropě.

Jako romantický rebel a aktivní historická síla měl Bakunin osobní přitažlivost, se kterou Marx nemohl nikdy soupeřit. „Všechno na něm bylo kolosální,“ připomněl skladatel Richard Wagner, spoluúčastník drážďanského povstání, „a on sám byl plný přímočaré bouřlivosti a síly.“ Bakunin mluvil o své „láске k fantastickému, k neobvyklým, neslýchaným dobrodružstvím, která otevírala ohromující horizonty, jejichž konce nebylo možné předvídat“. To zase inspirovalo extravagantní sny u druhých a v okamžiku smrti v roce 1876 zaujal jedinečné místo mezi dobrodruhy a mučedníky revoluční tradice. „Tento muž,“ prohlásil o Bakuninovi Alexander Gercen, „se nenarodil ve znamení obyčejné hvězdy, ale ve znamení komety.“ Jeho ohromná velkomyslnost a dětinský entuziasmus, jeho vášnivý zápal pro svobodu a rovnost, jeho eruptivní útoky proti privilegiím a nespravedlnostem - to vše mu jako člověku dodávalo v libertariánských kruzích jeho doby mimořádnou přitažlivost.

Bakunin však, jak jeho kritici vždy neúnavně upozorňovali, nebyl systematický myslitel. Nikdy to o sobě ani netvrdil, neboť sám sebe považoval za revolucionáře činu, „nikoli za filozofa a vynálezce systémů, jakým byl Marx“. Odmítal uznat existenci jakýchkoli předem poznáných či předurčených zákonů dějin. Popíral názor, že společenská změna závisí na postupně odhalo-

vaných „objektivních“ historických podmínkách. Věřil naopak, že lidé utvářejí své vlastní osudy, že jejich životy nemohou být vtěsnány do Prokrustova lože abstraktních sociologických vzorců. „Svět nezachrání žádná teorie, žádný hotový systém, žádná kniha, která kdy byla napsána,“ prohlášoval Bakunin. „Nelpím na žádném systému. Jsem opravdový hledač.“ Když Marx učí dělníky různé teorie, říkal Bakunin, dosáhne pouze toho, že zadusí revoluční nadšení, které má každý člověk už v sobě - „pud ke svobodě, vášně pro rovnost, svatý instinkt revolvy“. Oproti Marxovu „vědeckému socialismu“ byl Bakuninův vlastní socialismus, jak sám tvrdil, „čistě instinktivní“.

Bakuninův vliv byl tedy, jak poznamenal Petr Kropotkin, vlivem „morální osobnosti“, spíše než vlivem intelektuální autority. Ačkoli psal velmi mnoho, nezanechal po sobě jedinou dokončenou knihu. Neustále začínal nová díla, která bývala díky jeho turbulentní existenci přerušena v půli a nikdy nebyla dokončena. Jeho literární tvorba, jak ji napsal Tomáš G. Masaryk, představovala „slepeninu fragmentů“.

A přece jeho psaní, jakkoli neklidné a nemetodické, překypuje záblesky, které osvětlovaly mnohé z nejdůležitějších otázek jeho doby i doby naší. Tento příspěvek se snaží ukázat, že Bakuninovy myšlenky stejně jako jeho osobnost, měly trvalý vliv, který byl obzvláště zřetelný v posledních několika letech. Jestliže Bakuninův duch někdy skutečně promluvil, pak to bylo ve studentské čtvrti Paříže v květnu 1968, kde vlála přednostně černá vlajka anarchismu a kde mezi graffiti, napsanými na zeď Sorbonny, zaujímal Bakuninovo slavné prohlášení, že „Vášeň bořit je vašeň tvůrčí“, dominantní místo. V USA vyjádřil svou vděčnost Bakuninovu a Něčajeovu Katechismu revolucionáře, který byl - což je poměrně zajímavé - teprve nedávno vydán jako brožura organizací Black Panthers (Černí panteři) v Berkeley, Eldridge Cleaver ve svém románu *Soul on Ice* (Duše na ledě). Sociolog Lewis Coser objevil neobakuninovskou stopu v díle Régise Debraye, jehož vtipně pojmenoval podle Bakuninova fanatického mladého učně „Něčaje v Andách“. A vlivná kniha Frantze Fanona *The Wretched of the Earth* (Psanci této země) s jejími manichejskými vizemi opovrhovaných a odmítaných, povstávajících z nejponiženěj-

ších hlubin, aby vyhladili své koloniální utlačovatele, se někdy čte, jako by byla přímo opsána z Bakuninových sebraných spisů. Zkrátka v době, kdy nová generace objevila spontánní, nedoktrinární buřičství, stalo se Bakuninovo učení jejím vlastním.

Jaké jsou to myšlenky, které se ukázaly být tak významné ve dvacátém století - dokonce možná ještě významnější než v Bakuninově době? Bakunin především předpověděl pravou povahu moderní revoluce mnohem přesněji než kterýkoli z jeho současníků, Marxe nevyjímaje. Podle Marxe vyžadovala socialistická revoluce zrození dobře organizovaného a třídně uvědomělého proletariátu, což se očekávalo ve vysoce průmyslově rozvinutých zemích jako Německo či Anglie. Rolnictvo považoval Marx za společenskou třídu nejméně způsobilou konstruktivní revoluční akce: rolníci podle něj představovali spolu s *lumpenproletariátem* z městských chudinských čtvrtí nevzdělaná a primitivní barbaru, baštu kontrarevoluce. Podle Bakunina bylo naopak rolnictvo a *lumpenproletariát* nejméně vystaveno korumpujícím vlivům buržoazní civilizace a udrželo si svůj původní elán a bouřlivé pužení ke vzpouře. Skutečný proletariát, říká Bakunin, se neskládá ze zručných řemeslníků a organizovaných dělníků z továren, kteří se nakazili požadavky a aspiracemi střední třídy, ale z obrovské masy „necivilizovaných, vyděděných a nevzdělaných“, kteří opravdu nemají co ztratit kromě svých okovů. A tak zatímco Marx věřil v organizovanou revoluci, provedenou vycvičenou a disciplinovanou dělnickou třídou, Bakunin vkládal své naděje do rolnické vzpoury kombinované se spontánním povstáním rozzuřené městské spodiny, do revolvy necivilizovaných mas, hnaných instinktivní touhou po spravedlnosti a neuhastitelnou žízni po odplatě. Bakuninovo pojetí si cenilo velkých povstání Razina a Pugačeva v 17. a 18. století. Jeho vizi bylo všezahrnující vzbuření, skutečná vzpoura mas, pojímající vedle třídy pracujících i ty nejtemnější prvky společnosti - *lumpenproletariát*, primitivní rolnictvo, nezaměstnané, kriminální živly, ty všechny, postavené proti těm, kteří je uvrhli do jejich bíd a zotročení.

Následné události potvrdily do značné míry přesnost Bakuninovy vize. Není proto divu, že současní historici nově projeví uznání roli spontánních a primitivních hnutí při utváření dějin. V díle Barringtona Moora, který nedávno zkoumal vztah mezi modernizací a rolnickou revoltou, stejně jako v dílech Erica Hobsbawma, George Rudého, E. P. Thompsona a dalších, nacházíme vysvětlení, že většina moderních revolucí, stejně jako těch dřívějších, byla neplánovaná a spontánní, poháněna masovými hnutími městských a venkovských nádeníků a ve své podstatě převážně anarchistická. Tyto naivní, primitivní a iracionální skupiny již nadále nemohou být odesány jako okrajové záležitosti a ignorovány historiky. Naopak, stojí v samotném základu společenské změny.

Bakunin předvídal, že velké revoluce naší doby se vynoří z „ponižených hlubin“ relativně nerozvinutých zemí. Viděl úpadek rozvinutých civilizací a vitalitu zaostalých, primitivních národů. Trval na tom, že revoluční impuls je nejsilnější tam, kde lidé nemají žádný majetek, žádné pravidelné zaměstnání a žádnou účast na věcech, tak jak jsou; to znamená, že univerzální revoluce jeho snů začne na jihu a východě

Evropy spíše než v oněch prosperujících a disciplinovaných zemích, jako je Anglie či Německo.

Tyto revoluční vize byly úzce spjaty s Bakuninovým počátečním panslavismem. V roce 1848 hovořil o úpadku západní Evropy a naději na její regeneraci spatřoval v původnějších, méně industrializovaných Slovanech. Byl přesvědčen, že rozpad rakouského mocnářství je základní podmínkou evropské revoluce a požadoval jeho zničení a nahrazení nezávislými slovanskými republikami, což byl sen, který se o sedmdesát let později uskutečnil. Správně předvídal budoucí význam slovanského nacionalismu a navíc chápal, že revoluce Slovanů uspiší společenskou transformaci celé Evropy. Zejména prorokoval mesianistickou roli rodného Ruska, spřízněnou s Třetím Římem minulosti a s Třetí internacionálou budoucnosti. „*Hvězda revoluce*“, napsal v roce 1848, „*vyjde vysoko nad Moskvu z moře krve a ohně a promění se v Severku, řídící cestu osvobozeného lidstva*.“

Vidíme tady, proč to byl spíše Bakunin než Marx, kdo mohl tvrdit, že je pravým prorokem moderní revoluce. Tři největší revoluce dvacátého století - v Rusku, Španělsku a v Číně - se všechny objevily v relativně zaostalých zemích a byly z velké části „*rolnickými válkami*“ spojenými se spontánními vzbouřeními městské chudiny, jak Bakunin předvídal. Rolníci a nekvalifikovaní dělníci, tyto primitivní skupiny, pro něž měl Marx jen výraz zničujícího opovržení, se stali masovou základnou sociálních převratů dvacátého století - tyto převraty, ačkoli byly často označovány jako „*marxistické*“, by bylo daleko přesnější nazývat „*bakuninistické*“. Bakuninovy vize navíc předjímaly i sociální neklid v rámci „*třetího světa*“ jako celku, což je v globálním měřítku moderní doplněk Bakuninových zaostalých, periferních částí Evropy.

Sotva proto překvapí, že Bakuninův duch pronikl do psaní současných teoretiků masové revolty, jako jsou Frantz Fanon a Régis Debray, a v menší míře také Eldridge Cleaver a Herbert Marcuse. Fanon byl, stejně jako Bakunin, přesvědčen, že dělnická třída byla zkorumpována hodnotami vládnoucí třídy a ztratila tak svůj revoluční zápal. „*Největší chybou, zděděnou vadou většiny politických stran zaostalých regionů bylo, že sledovaly tradiční linie a přístupovaly na prvním místě k těm elementům, které jsou nejvíce politicky uvědomělé: k pracujícím třídám ve městech, ke kvalifikovaným dělníkům a zaměstnancům veřejných služeb - to znamená k úzké vrstvě populace, která představuje stěží více než jedno procento*“, napsal. Fanon, tak jako Bakunin, upínal své naděje k velkým masám neprivilegovaných a neevropeizovaných venkovských námezdních pracujících a *lumpenproletariátu* z příměstských chatrčí, vykořeněných, ožebračených, hladovějících, těch, kteří nemají co ztratit. Pro Fanona, tak jako pro Bakunina, platí, že čím je člověk primitivnější, tím čistší je jeho revoluční duch. Když Fanon odkazuje k „*beznadějně spodně lidstva*“ jako k přirozeným rebelům, mluví Bakuninovým jazykem. Navíc sdílil s Bakuninem nejen všeobecnou víru v revoluční potenciál podsvětí, ale také vizi obrození v ohni a v naprostém odmítnutí evropské civilizace jako úpadkové a represivní - namísto ní, jak říká, musí třetí svět začít psát „*nové dějiny člověka*“. Black Panthers si zase osvojili mnoho Fanonových myšlenek a Eldridge Cleaver a Huey Newton otevřeně uznávají, nakolik jsou mu zavázáni - a tím nepřímě i Bakuninovi -, když popisují černošskou populaci v Americe jako utlačovanou kolonii, drženou pod kontrolou okupační armádou bílých policistů a vykořisťovanou bílými kapitalisty a politiky.

V podobném duchu píše Herbert Marcuse v knize *Jednorozměrný člověk*, že se největší naděje na revoluční změnu nachází v „*substrátu*

psanců a outsiderů, vykořisťovaných a pronásledovaných příslušníků jiných ras a jiných barev, nezaměstnaných a práce neschopných“. Jestliže se tyto skupiny, dodává Marcuse, dokážou spojit s radikálními intelektuály, může dojít k povstání „*nejrozvinutějšího vědomí a nejvíce vykořisťované síly lidstva*“. Opět je tu zřejmý spíše vliv Bakunina než Marxe. Pro Bakunina představovali širokou základnu právě bouřící se studenti a intelektuálové a jim připisoval klíčovou roli při rozpoutání světové revoluce. Bakuninova prorocká vize všezahrnující třídní války, v protikladu k Marxovu úzeji pojímanému boji mezi proletariátem a buržoazií, poskytovala značný prostor pro tento další, roztržitény prvek společnosti, pro nějž měl Marx jen pohrdání. Z Marxova hlediska netvořili nezakotvení intelektuálové vlastní třídu, ale nebyli ani integrlní složkou buržoazie. Představovali jen „*drobky*“ střední třídy, „*sebranku deklasovaných živlů*“ - právníci bez klientů, lékaři bez pacientů, bezvýznamní žurnalisté, nemajetní studenti a jim podobní - nemající žádnou podstatnou roli v historickém procesu třídního boje. Naproti tomu podle Bakunina byli intelektuálové cennou revoluční silou, „*zanícení, energičtí mladí lidé, totálně deklasovaní, bez naděje na kariéru či jiný způsob, jak uniknout z této situace*“. *Deklasovaní*, stejně jako *lumpenproletariát* a rolníci bez vlastní půdy, poznamenává Bakunin, nemají žádnou účast na *statu quo* a žádnou jinou šanci na zlepšení než okamžitou a bezprostřední revoluci, která zničí existující řád.

Obecně vzato tedy nachází Bakunin největší revoluční potenciál ve vykořeněných, odcizených, *deklasovaných* živlech, které moderní společnost buď nechala stranou, nebo které se do ní odmítly zapojit. I zde je mnohem lepším prorokem než jeho současníci. Neboť spojení odcizených intelektuálů s vykořeněnými masami v gerilové válce je hlavním rysem moderních revolucí. Régis Debray v knize *Revoluce v revoluci?*, dalším vlivným manuálu moderní vzpoury, dovádí tuto myšlenku do nejzazších důsledků. Lidé, kteří mají zaměstnání, říká, kteří vedou více či méně normální život pracujícího člověka ve městě či na vesnici, jakkoli mohou být chudí a utlačováni, jsou v zásadě buržoazii, protože mají co ztratit - svou práci, své domovy, své živobytí. Podle Debraye pouze vykořeněná gerila, která nemůže ztratit nic, leda vlastní život, představuje skutečný proletariát, a revoluční boj, má-li být úspěšný, musí být veden bandami profesionálních gerilových bojovníků - tj. *deklasovaných* intelektuálů -, kteří, řečeno Debrayovými slovy, „*rozpoutají nejvyšší formy třídního boje*“.

Bakunin se od Marxe odlišoval ještě v jednom bodě, jenž má v současnosti nezanedbatelný význam. Bakunin pevně věřil v bezprostřední a okamžitou revoluci. Odmítal názor, že revoluční síly se budou vynořovat postupně, jak se bude naplňovat jejich čas. Ve skutečnosti požadoval „*svobodu teď*“. Nehodlal podporovat ani dočasné přetrvání existujícího systému. Starý řád je prohnitý, tvrdil Bakunin, a záchranu může být dosaženo pouze jeho úplným a naprostým vyměněním. Gradualismus a reformismus jakéhokoliv stříhu je marný, představuje jen utišující prostředek a přináší neúčetné kompromisy. Bakuninovým snem byla okamžitá a všeobecná destrukce, vyhlazení všech existujících hodnot a institucí a na jejich troskách vytvoření nové libertariánské společnosti. V jeho pohledu je parlamentní demokracie bezostyšnou fikcí, dokud jsou lidé podrobováni ekonomickému vykořisťování. Dokonce i v těch nejsvobodnějších státech, prohlášoval, jako jsou Švýcarsko a Spojené státy americké, je civilizace nemohých založena na práci a ponižení většiny. „*Nevěřím*

v ústavy a zákony“, uvedl Bakunin. „*Ani ta nejlepší ústava na světě mě nedokáže uspokojit. Potřebujeme něco jiného: inspiraci, život, novou nezákonnost, a tedy nový, svobodný svět*.“

Když Bakunin odmítal nárok parlamentní demokracie na reprezentaci lidu, „*mluvil jazykem, který je bližší a srozumitelnější ve dvacátém století než ve století devatenáctém*“, jak poznamenal jeho životopisec E. H. Carr. A ještě jeden charakteristický moderní rys zazněl v Bakuninově hlase - když spatřoval ideální okamžik pro lidovou revoluci ve věčné době, a v krajním případě v době světové války. V roce 1870 považoval prusko-francouzskou válku za předzvěst anarchistické revoluce, v níž dojde k rozdrčení státu a na jeho troskách vznikne svobodná federace komun. Jediná věc, která může zachránit Francii, napsal ve svém *Dopise jednomu Francouzovi*, je „*živelné, mohutné, vášnivé, energické, anarchistické, ničivé a nespoutané povstání lidových mas*“, což je názor, s nímž by Daniel Cohn-Bendit a jeho spolubojovníci z května 1968 jistě nadšeně souhlasili. Bakunin, tak jako později Lenin, věřil, že válka mezi národy musí přejít v společenskou vzpouru. Snil o všeobecné evropské válce, cítil, že se blíží a že by mohla zničit buržoazní svět. Jeho načasování bylo, jak víme, chybné. Jak jednou poznamenal Gercen, Bakunin obvykle „*zaměnil třetí měsíc těhotenství za devátý*“. Ale jeho vize se nakonec naplnila, když první světová válka způsobila kolaps starého pořádku a uvolnila revoluční síly, které stále ještě nedohrály svou roli.

Soustředíme se na chvíli na Ruskou revoluci, prototyp společenské převrátu dvacátého století. Šlo zde v podstatě o spontánní „*vzpouru mas*“, kterou Bakunin předvídal o nějakých padesát let dříve. V roce 1917 zažilo Rusko skutečné zhroucení politické moci a rychle se ustavily rady složené z dělníků a rolníků, což mohlo být základem anarchistických společností. Lenin, jako už předtím Bakunin, povzbuzoval hrubě a nevzdělané složky ruské společnosti, aby smetly to, co zbývalo ze starého režimu. Přes všechny rozdíly v temperamentu i v doktríně si byli Bakunin a Lenin podobní v odmítání spolupracovat s liberály a s umírněnými socialisty, které oba považovali za nenapravitelné kontrarevolucionáře. Oba byli nekompromisně proti buržoazii i proti liberálům. Lenin stejně jako Bakunin požadoval okamžitý socialismus bez jakéhokoliv prodlužování kapitalistické fáze vývoje. Také on věřil v to, že globální revoluce může vzejít ze zaostalého, rolnického Ruska. Ve svých *Dubnových tezích* navíc předložil mnoho zcela bakuninistických návrhů: transformace světové války v revoluční boj proti kapitalistickému systému; zavržení parlamentní vlády ve prospěch režimu vlády sovětů, utvořených podle vzoru pařížské Komuny; zrušení policie, armády a byrokracie; plošné vyrovnání příjmů. Leninova výzva k „*likvidaci a revoluci, tisíckrát mocnější, než byla ta únorová*“, měla zjevně bakuninovský ráz - do té míry, že jeden z anarchistických vůdců v Petrohradu byl přesvědčen, že Lenin má v úmyslu „*zrušit stát*“ v okamžiku, kdy se ho zmocní.

A skutečně, Leninovým největším úspěchem byl návrat k anarchopopulistickým kořenům ruské revoluční tradice, aby tak přizpůsobil své marxistické teorie podmínkám relativně zaostalé země, v níž proletářská revoluce neměla příliš smysl. Zatímco marxista v Leninovi jej nabádal k trpělivosti, k tomu, aby nechal Rusko rozvinout se v souladu se zákony historického materialismu, bakuninista v něm trval na tom, že revoluce musí být provedena okamžitě, splynutím proletářské revoluce s revolucí rolníků, dožadujících se půdy, a s revolucí bojovné elity *deklasovaných* intelektuálů, společenské vrstvy, pro niž měl Marx, jak jsme již viděli, jen slova

pohrdání. Není proto divu, že Leninovi ortodoxní marxističtí kolegové jej obvinili, že se stal anarchistou a „*dědicem Bakuninova trůnu*“. Není ani divu, že o několik let později bude moci přední bolševický historik napsat, že Bakunin „*byl zakladatelem nejen evropského anarchismu, ale také ruského lidového buřičství, a tím i ruské sociální demokracie, z níž vzešla komunistická strana*“, a že Bakuninovy metody „*v mnoha ohledech předvídal vznik moci sovětů a předpovídaly v obecném smyslu průběh Velké říjnové socialistické revoluce v roce 1917*“.

Ovšem předpovídal-li Bakunin anarchistickou povahu ruské revoluce, předpovídal také její autoritářské následky. Jestliže události roku 1917 začaly, jak Bakunin doufal, spontánní masovou revoltou, skončily, jak se obával, diktaturou nové vládnoucí elity. Dávno před Machajským, Dilasem či Jamesem Burnhamem varoval Bakunin, že se „*nová třída*“ intelektuálů a polointelektuálů může pokusit nahradit velkostatkáře a kapitalisty a odeprít lidem jejich svobodu. V roce 1873 věstil s hrozbou přesnosti, že pod takzvanou diktaturou proletariátu „*budou vůdcové komunistické strany, a zejména pan Marx a jeho následovníci, postupovat při osvobození lidstva svým vlastním způsobem. Soustředí otěže vlády v silných rukou... Zřídí jedinou státní banku, koncentrují do svých rukou obchodní, průmyslovou, zemědělskou a dokonce i vědeckou produkci a poté rozdělí masy do dvou armád - průmyslové a zemědělské - pod přímým vedením státních inženýrů, kteří budou tvořit novou privilegovanou vědeckou a politickou třídu*.“

A přece, přes všechny své výpady proti revoluční diktatuře se Bakunin rozhodl vytvořit vlastní tajnou společnost spiklenců, jejíž členové se „*podrobovali striktní hierarchii a bezpodmínečné poslušnosti*“. Tato tajná organizace by navíc zůstala nedotčena dokonce i poté, co by byla revoluce dovršena, aby zabránila ustavení jakékoli „*oficiální diktatury*“. Bakunin tedy spáchal přesně ten hřích, který tak hořce pranýřoval. Sám osobně byl jedním z hlavních organizátorů myšlenky tajné a těsně uzavřené revoluční strany, stmelené předpokládanou poslušností revolučnímu diktátorovi, strany, kterou v jednom okamžiku přirovnal k jezuitskému řádu. Ačkoli uznával úzké vnitřní propojení mezi prostředky a cíli, ačkoli viděl, že metody použité při uskutečňování revoluce musí zasáhnout charakter *porevoluční* společnosti, uchýlil se k metodám, které byly v naprostém rozporu s jeho libertariánskými principy. Jeho cíle poukazovaly ke svobodě, ale jeho prostředky - tajná revoluční strana - poukazovaly k totalitární diktatuře. Bakunin byl zkrátka lapen v klasickém dilematu: pochopil, že absence účinné revoluční organizace by měla za následek nevyhnutelný nezdar, ale prostředky, které zvolil, nevyhnutelně korumpovaly cíle, o něž usiloval.

Ba co víc, v otázce revoluční morálky Bakunin ve skutečnosti hlásal, že cíle ospravedlní prostředky. V *Katechismu revolucionáře*, napsaném spolu s Něčajevem právě před sto lety, je revolucionář vyobrazen jako člověk, neuznávající naprosto žádnou morálku, odhodlaný spáchat jakýkoli zločin, jakoukoli proradnost, jakoukoli podlost, aby dosáhl zničení stávajícího řádu. Revolucionář, píšou Bakunin a Něčajev, „*nenávidí soudobou sociální realitu ve všech jejích formách a opovrhne jí. Považuje za morální cokoli, co prospívá triumfu revoluce... Všechny změkčilé a oslabující city jako přátelství, láska, vděčnost nebo dokonce čest v něm musí být zadušeny chladnou vášní pro věc revoluce... Dnem i nocí musí mít na paměti jedinou myšlenku, jediný cíl - nemilosrdné ničení*.“ Eldridge Cleaver nám v *Soul on Ice* říká, že „*se zamiloval*“ do Bakuninova a Něčajevova Ka-

techismu a chápal jej jako revoluční bibli, přetvářející své principy do každodenního života využitím „*taktiky bezohlednosti v mém jednání vůči každému, s kým se dostanu do kontaktu*“.

Také zde, tak jako ve své víře v tajnou organizaci revolucionářů či v „*dočasnost*“ revoluční diktatury, byl Bakunin přímým předchůdcem Lenina. Tento fakt umožňuje lépe pochopit, proč mohli anarchisté v roce 1917 spolupracovat s bolševickými protivníky na svržení Kerenského vlády. Po říjnové revoluci se dokonce jeden z anarchistů pokusil vypracovat „*anarchistickou teorii diktatury proletariátu*“. Je tragickou ironií, že jako o dvacet let později ve Španělsku, i zde anarchisté pomáhali zničit křehký zárodek demokracie a připravovali tak cestu k nové tyranii, jež byla nutně původcem jejich pádu. Neboť jakmile byli bolševici jednou u moci, překročili k odstranění svých anarchistických spojenců a revoluce se převrátila v pravý opak všech Bakuninových nadějí. Mezi několika málo anarchistickými skupinami, jimž bylo dovoleno nadále existovat, byla také jedna, která slavnostně vyhlásila svůj záměr uskutečnit společnost bez státu „*v meziplanetrním prostoru, nikoli však na sovětském teritoriu*“ - což v roce Armstronga a Aldrina vyvolává zajímavé a nadějně vyhlídky! Nicméně většině anarchistů zůstala pouze melancholická útěcha, že to vše předpověděl jejich učitel Bakunin již před padesáti lety.

Bakuninův odkaz je proto odkaz dvojznačný. Je tomu tak proto, že sám Bakunin byl člověk paradoxu, obdařený dvojznačnou povahou. Šlechtic, který toužil po rolnickém povstání, anarchista s neodolatelnou potřebou ovládat druhé, intelektuál se silným antiintelektuálním sklonem, mohl hlásat ničím neomezenou svobodu, zatímco spřádal ve svém mozku celou síť tajných organizací a požadoval od svých stoupenců bezpodmínečnou poslušnost. Ve své nechvalně známé *Zpovědi* carovi byl navíc schopen apelovat na Mikuláše I., aby táhl s praporem Slovanstva do západní Evropy a skoncoval s úpadkovým parlamentním systémem. Jeho panslavismus a antiintelektualismus, jeho patologická nenávisť k Němcům a Židům (Marx pochopitelně spojoval oboji), jeho kult násilí a revoluční nemoralnosti, jeho nenávisť k liberalismu a reformismu, jeho víra v rolnictvo a *lumpenproletariát* - to vše jej stávil do znepokojivé blízkosti pozdějších autoritářským hnutím jak levicovým, tak pravicovým, hnutím, od nichž by Bakunin sám v hrůze uprchl, kdyby se dožil toho, aby spatřil jejich neustálý vzestup.

Nicméně přes všechnu svou dvojznačnost zůstává Bakunin vlivnou postavou. Gercen jej jednou nazval „*Kolumbem bez Ameriky, ba dokonce bez lodí*“. Současné revoluční hnutí mu však vděčí za velkou část své energie, troufalosti a přitažlivosti. Jeho mladické přehánění, jeho pohrdání konvencemi střední třídy a jeho důrazné upřednostňování činů před teoriemi má značný dopad mezi dnešními revoltujícími mladými lidmi, pro něž Bakunin představuje příklad čínorodého anarchismu, revoluce jako způsobu života. Rovněž jeho ideje nepřestávají být stále závažné - jsou možná dokonce závažnější než kdy předtím. Ať už jsou jeho nedostatky jakožto učence jakékoli, obzvláště ve srovnání s Marxem, jsou více než vyváženy jeho revolučním viděním a intuící. Bakunin byl prorokem prosté vzpoury, konspirační revoluční strany, terorismu bez jakékoli morálky, gerilového povstání, revoluční diktatury a vzniku nové vládnoucí třídy, která bude lidem vnucovat svou vůli a loupit je o jejich svobodu. Byl prvním ruským vzbouřencem, který hlásal sociální revoluci v univerzálním významu a v mezinárodním měřítku. Jeho hesla o sebeurčení a o přímé akci získávala stále širší ohlas, zatímco jeho hlavní protivník,

centralizovaný byrokratický stát, dále naplňoval jeho zoufalé předpovědi. Po zkušenostech z Ruska, Španělska a Číny je obzvláště pozoruhodné Bakuninovo poselství, že sociální emancipace musí být dosaženo prostřednictvím libertariánské spíše než pomocí diktatury. Navíc v době, kdy se opět široce diskutuje otázka dělnického spravování podniků, je dobré si připomenout, že Bakunin, možná dokonce ještě více než Proudhon, byl prorokem revolučního syndikalismu, když trval na tom, že svobodná federace odborů bude „*živoucím zárodkem nového společenského řádu, který nahradí svět buržoazie*“.

Především je však Bakunin atraktivní pro dnešní studenty a intelektuály, protože jeho anarchistická odnož socialismu poskytuje alternativní vizi oproti zkrachovalému autoritářskému socialismu dvacátého století. Jeho sen o decentralizované společnosti autonomních komunit a federací pracujících promlouje k těm, kteří se snaží uniknout z centralizovaného, konformního a umělého světa. Prohlášení „*Jsem stále student - nepokoušejte se mne sevřit, zmrzačit nebo podepřít*“ má příznačný bakuninovsky nádech. Po pravdě řečeno, vzbouření studenti, i když se prohlašují za marxisty, mají často mnohem bližší k Bakuninovi, jehož černý prapor byl občas rozvinut na studentských demonstracích od Berkeley po Paříž. Jejich důraz na přirozenost, spontánnost a nesystematičnost, jejich naléhavá snaha o jednodušší způsob života, jejich nedůvěra v byrokraci a centralizovanou moc, jejich důvěra v to, že každý člověk by měl mít účast na rozhodování, které se dotýká jeho života, jejich hesla o „*participativní demokracii*“, „*svobodě teď*“, „*moci lidu*“, jejich cíle, jimiž jsou komunitní způsob řízení, dělnická samospráva, zemědělské družstevnictví, rovnost vzdělání a příjmu, rozplynutí státní moci - to všechno je v souladu s Bakuninovou vizí. Dokonce i nejednoznačnost, panující mezi většinou mladých rebelů, kteří kombinují libertariánský anarchismus s autoritářským socialismem, odráží nejednoznačnost v Bakuninově vlastní revoluční filozofii a v jeho povaze.

Konečně, Bakuninův ohlas nacházíme všude tam, kde mladí disidenti zpochybňují naši nekritickou víru v sebezbožňující vědecký pokrok. Před sto lety Bakunin varoval, že vědci a techničtí experti mohou využít své vědomosti k ovládnání druhých a že běžní občané jednoho dne tvrdě procitnou, až zjistí, že se stali „*otroky, hračkami a obětmi nové skupiny ambiciózních lidí*“. Bakunin proto vyzýval ke „*vzpouře lidí proti vědě, či přesněji proti nadvládě vědy*“. Nepopíral platnost vědeckých poznatků, ale rozpoznal jejich nebezpečí. Viděl, že život nemůže být redukován na laboratorní vzorečky a že úsilí, které se vede v tomto směru, je tou nejhorší formou tyranie. V dopise, napsaném zhruba rok před smrtí, mluví o „*evoluci a rozvoji principu zla*“ po celém světě a varuje před tím, co dnes nazýváme „*vojensko-průmyslový komplex*“. „*Dříve či později*“, píše, „*se budou muset tyto ohromné vojenské státy navzájem zničit a pohtlit. Ale jaká je to vyhlídka!*“

Jak oprávněně byly jeho obavy, můžeme ocenit dnes, v době nukleárních a biologických zbraní hromadného ničeni. V době, kdy je znovu v módě idealizace primitivních společenských forem, kdy je znovu široce zvěstováno masové povstání a kdy moderní technologie ohrožují západní civilizaci vyhlazením, zasluhuje si Bakunin zcela jasně nové přehodnocení. Připomeňme tedy na závěr poznámku, kterou učinil velký historik anarchismu Max Nettlau před více než třiceti lety: totiž že Bakuninovy „*ideje zůstávají svěží a budou žít navždy*“.

Přeložil Čestmír Pelikán
Russian Review 29, 1970, č. 2, duben, s. 129-142
(Odkazy k citacím vynechány redakcí.)

BAKUNIN-MAN: NA BARIKÁDÁCH I ÚTĚKU KOLEM SVĚTA

NA POSTAVU MICHAILA BAKUNINA SE MŮŽEME DÍVAT JAKO NA VCELKU NUDNÉHO FOUSÁČE, AUTORA STARÝCH KNIH. JENŽE KDYŽ SLEDUJEME BAKUNINŮV ŽIVOT, MÁME ZFLEKU NÁMĚT HUTNÉHO AKČNÍHO FILMU. AMERICKÝ ANARCHISTICKÝ KOLEKTIV CRIME-THINC TO PĚKNĚ VYSTIHL V ČASOPISE *ROLLING THUNDER* Č. 6: „MEZINÁRODNÍM ROZMĚREM SVÝCH AKTIVIT A SVOU VÍZÍ BYL PŘEDZVĚSTÍ POTULNÉHO POVSTALECKÉHO ANARCHISMU ŘADY MODERNÍCH ANARCHISTŮ; KDYŽ SE PODÍVÁME NA JEHO ŽIVOT, VIDÍME PROPOJENÍ ANTI-AUTORITÁŘSKÝCH MYŠLENEK A DOBRODRUŽSTVÍ ZAŽÍVANÉ NA CELÉM SVĚTĚ DÁVNO PŘED NÁSTUPEM GLOBALIZACE, ‚POLITIKY ŽIVOTNÍHO STYLU‘ NEBO SOUČASNÉ GENERACE TOULAVÝCH ODPADLÍKŮ.“

Když v roce 1848 vypukla únorová francouzská revoluce, Bakunin se z Bruselu s cizím vypůjčeným pasem okamžitě vydal do Paříže, aby se jí aktivně zúčastnil. Demonstroval, mluvil, psal, diskutoval. Chtěl ale šířit revoluci dál, blíže své vlasti, tak se po měsíci vydal na východ, do Polska; po cestě byl na žádost ruských úřadů zadržen (už v té době byl v nepřítomnosti odsouzen ke třem letům těžkých nucených

prací) a byl mu zabaven jeho pravý pas; za nejasných okolností byl ale obratem propuštěn. To mu nicméně zabránilo dostat se do Polska.

Skončil v Praze, kam dorazil tak akorát, aby se zapojil do bojů na barikádách během pražské revoluce. Vydržel tu ale jenom tři týdny, večer před kapitulací město na poslední chvíli opustil. O pár měsíců později už hrál ústřední úlohu v povstání v Drážďanech, kde do poslední

chvilé koordinoval obranu města proti pruským a saským vojákům poté, co ostatní revolucionáři opustili potápějící se loď.

Cestu zpět do Prahy s cílem vyvolat zde opravdovou revoluci už unavený Bakunin nestihl; v Saské Kamenici byl dopaden a zadržen. Přišel čas zúčtování ze strany státní moci. Třináctiměsíční pobyt v drážďanském vězení vyvrcholil odsouzením k trestu smrti. Namísto před popravčí četou byl ale Bakunin eskortován do Čech (respektive Rakouska). Nejprve na Hradčany do klášterní budovy bývalé kněžské káznice sv. Jiří, kde bylo po nepokojích v roce 1848 zřízeno vězení pro politické vězně. Okolnosti jeho pobytu v něm ilustrují nebezpečnost, jakou Bakunin pro stát představoval. Vladimír Kašík je v monografii *M. A. Bakunin* (Praha, 1969) popisuje takto:

„Na Hradčanech byl Bakunin umístěn ve speciálně zajištěné cele. Byla to samotka č. 2 v prvním patře, po obou stranách byly místnosti vojenského dozoru, hlídány byly těžké, zamky opatřené dveře a stráž stála i pod oknem cely, jež bylo chráněno ještě štítem.“

I přesto byl raději v obavách před jeho osvobozením dalšími revolucionáři přemístěn do kasemat olomoucké pevnosti. Převoz probíhal

SPOLUPRÁCE, AKTIVITA, SOLIDARITA

Československá anarchistická federace (ČSAF)

sdrružuje místní skupiny a jednotlivce, kteří se hlásí k anarchistickým myšlenkám. Jsme svobodomyšlný kolektiv fungující na anarchistických zásadách, kterými se rozumí federalismus, samospráva a aktivita zdola. Nemáme žádné vůdce, všechna rozhodnutí jsou přijímána všemi členy, případné funkce jsou volitelné a kdykoli odvolatelné zdola. ČSAF usiluje o vytvoření svobodné a samosprávné společnosti založené na územní a výrobní samosprávě, federalismu, rovnosti, solidaritě a sociální spravedlnosti. Společnosti, kterou budeme spravovat my samotní, obyčejní lidé - pracující, studenti a důchodci. ČSAF se věnuje propagaci anarchistických myšlenek, různorodým akcím, aktivitám a kampaním, které považuje za důležité. Sdílí podobné myšlenky a myslíš si, že vzájemnou spoluprací můžeme snadněji dosáhnout změny, účinněji bránit svá práva a prosazovat své zájmy? Pak by právě ČSAF mohla být odpovědí na tuto otázku.

Považuješ se za anarchistu/ku nebo ti jsou jejich myšlenky sympatické? Máš zájem a chuť něco aktivně dělat? Nechceš už jen nečinně sedět a přihlížet všem, které se kolem tebe odehrávají a se kterými nesouhlasíš? Uvědomuješ si, že se stav věcí sám od sebe k lepšímu nezmění? Nejlepším řešením je aktivně se zapojit. Pokud chceš, aby se realizovaly myšlenky svobodné, samosprávné, sociálně spravedlivé a zdola organizované společnosti, musíš těmto myšlenkám aktivně pomoci. Nemá cenu spoléhat se, že to udělá někdo jiný. Kdo jiný by měl prosazovat naše požadavky a potřeby v místě našeho bydliště, ve škole nebo na pracovišti než my sami společně s ostatními. Je potřeba začít se efektivně bránit a sdruzovat se s lidmi s podobnými názory. Aby byl člověk aktivní, nemusí být přímo členem/kou nějaké organizace. Přesto budeme rádi, když nám napíšeš na e-mailový kontakt csaf@csaf.cz, zapojíš se nebo budeš alespoň spolupracovat na dílčích aktivitách.

Pro inspiraci přinášíme několik tipů, jak se můžeš zapojit nebo s čím můžeš pomoci. Přirozené je vítána každá vlastní iniciativa a nápady. Každý/á z nás má jiné záliby, přednosti a předpoklady a je jen na nás samotných, jakým způsobem je uplatníme.

★ Rozdávat letáky ČSAF, vylepovat samolepky, plakáty či nástěnné noviny A3, rozšiřovat anarchistické materiály ve svém okolí, mezi ka-

marády, kolegy a spolužáky. Vytvářet tematické transparenty či vytvářet angažovaná graffiti.

★ Pomoci s pořádáním projekcí, přednášek, besed, výstav, divadelních představení či benefičních koncertů, nebo podobné akce přímo pořádat. Například pokud máš k dispozici vhodné prostory a techniku, rozjed' filmová promítání - filmy rádi dodáme.

★ Pomoci s distribucí našich časopisů a publikací mezi známými, ve škole, na pracovišti, na kulturních či protestních akcích.

★ Aktivně se účastnit a zapojovat do akcí pořádaných (nejen) ČSAF, pomoci s organizací a propagací těchto akcí. Stačí jen sledovat přehled chystaných akcí na webu csaf.cz.

★ Spolupracovat na tvorbě a aktualizaci webových stránek, přispívat do periodik ČSAF, psát články, eseje, recenze, krátké zprávy nebo překládat zahraniční texty. Titulovat filmy a podílet se na multimediálních projektech.

★ Propagovat web ČSAF v tvém okolí a pomoci tak alternativním a anarchistickým myšlenkám dostat se do povědomí co nejširšího okruhu lidí.

★ Pokud máš možnost zdarma či levně kopírovat letáky, samolepky, brožury apod., rozhodně to bude velkým přínosem.

★ Ovládáš grafiku nebo maluješ? Pak můžeš pomoci s vytvářením samolepek, plakátů, brožur, knížek, komiksů, kalendářů atp.

★ Pomoci pronásledovaným aktivistům/kám v podobě peněžních sbírek, letákových kampaní, piketů, posiláním dopisů. Zapojit se do aktivít Anarchistického černého kříže (ABC), který se orientuje na pomoc stíhaným a vězněným anarchistům.

★ Zapojit se do projektů věnujících se regionálním problémům, popularizaci anarchismu, organizování se na pracovišti a odborářským aktivitám, feminismu, solidárním sítím, antifašismu, ekologii a ochraně přírody, právům zvířat, pomoci potřebným (Food not Bombs), samozábitelství a mnohému dalšímu, co je ti blízké a co považuješ za důležité

Způsobů, jak se zapojit, je mnoho. Vždy je však potřeba řídit se vlastním rozumem a citem, zachovávat si kritický přístup a vědět, že jiný svět je možný.

po železnici a Bakunina doprovázelo dvanáct granátníků, dva kaprálové a jeden hejtman. V olomoucké cele byl Bakunin přikován ke zdi a po dvou měsících si vyslechl rozsudek: trest smrti oběšením. Ale i zde už podruhé smrti unikl. Namísto provazu byl předán další eskortě, tentokrát ruské. Skončil v cele petropavlovské pevnosti v Petrohradě, kde byl svého času vězněn i Petr Kropotkin. Ten ve svých pamětech v pasáži o věznění v této pevnosti na Bakunina jmenovitě vzpomíná:

„... myšlenky mě zastavovaly se však jmenovitě u Bakunina, jenž - třebaže proseděl dva roky v řetězech přikovaný ku zdi v rakouském žaláři po r. 1848 a potom vydaný ruské vládě ještě šest let v Alexejevském ravelině - vyšel však ze žaláře po smrti železného despoty energičtější než mnozí jeho druhové, kteří tuto dobu trávili na svobodě. Vše to vydržel, řekl jsem sám sobě, ani já nepoddám se žaláři.“

Po šesti letech vězení byl Bakunin vyhoštěn na Sibiř, což paradoxně znamenalo významné zlepšení. Bakuninovo zdraví bylo pobyty v žalářích značně podlomeno a Sibiř měla na jeho zdraví pozitivní vliv. Byl tam sice ve vyhnanství (nejprve v Tomsku, pak v Irkutsku), ale těšil se osobní svobodě; mimo jiné se zde oženil.

V roce 1861 dostal šanci na útěk, kterou bez váhání využil; jeho průběh bere dech i sto padesát let poté. Oficiální místa ho pustila na obchodní cestu do Nikolajevsku na Amuru. Namísto návratu ale Bakunin oklamal místní úřady a nastoupil na palubu lodi do Kastri a v Olze následně na jinou do Japonska. Zde se na hranicích doslova proval přes zmateného ruského konzula a o pár týdnů později již byl v Jokohamě. Tam si sehnal loď do USA, jejíž kapitán pozval v předvečer vyplutí Bakunina na narozeninovou party významného hosta. Tím nebyl nikdo jiný než ruský generální konzul, který o Bakuninovi samozřejmě slyšel a moc

dobře věděl, že v Japonsku nemá co dělat... Bakuninovi se ale podařilo celý večer zatloukat a vymýšlet absurdní výmluvy o tom, jak a kdo mu dovolil vyjet tak daleko.

Loď druhý den vyrazila i s Bakuninem na palubě a po pár týdnech dorazila do San Francisca. Další loď skrz panamský průplav se Bakunin za půjčené peníze dostal do New Yorku. Na krátké návštěvě Bostonu se mu podařilo narazit na jednoho z členů eskorty, která ho převážela z Drážďan do Prahy... Nakonec nasedl na loď do Liverpoolu, kam dorazil po dvanácti letech ve vězení a sedmi měsících na útěku, kdy prakticky objel celý svět. Když vkročil do londýnského bytu svého starého kamaráda z dob povstání v Drážďanech Alexandra Gerce-na, ten zrovna odpočíval na kanapi po večeri. „Válet se je na nic. Musíme pracovat, ne se válet,“ řekl mu Bakunin na uvítanou...

Jan Hanuš

2. ANARCHISTICKÝ FESTIVAL KNIHY V PRAZE 19.-20. DUBNA 2014

OD 12 H DO VEČERA V KINĚ PILOTŮ A V CAFÈ V LESE.
PŘEDNÁŠKOVÉ PÁSMO. PREZENTACE A PRODEJ LITERATURY
ZAHRANIČNÍ HOSTÈ, DISKUSE, WORKSHOPY, KNIHY, ZINY,
DĚTSKÝ KOUTEK, MUZIKA. INFO: anarchistbookfair.cz

BŮH A STÁT

Vyznat se v Bakuninově díle není snadné. Často se sice tvrdí, že žádnou pořádnou knihu vlastně nenapsal, rozhodně však za svého života vydal desítky příležitostných brožur, pamfletů a novinových článků v několika jazycích, zanechal po sobě stovky stran rukopisů a ještě stihl psát a rozesílat tisíce dopisů.

Ani s tou knihou to ovšem není zcela jednoznačné. Ve svém patrně nejplodnějším období v letech 1870-1871 napsal své životní dílo, nesoucí název *Knutogermánská říše a sociální revoluce*. Z finančních důvodů mohl ovšem vyjít v roce 1871 jen první sešit o 120 stranách. Dílo zůstalo nedokončeno a vydávání jeho jednotlivých částí je samo o sobě zajímavý příběh.

Když Bakunin po dramatickém útěku po ztroskotání povstání v Lyonu přes Marseille a Janov dorazil do Locarna, ohlásil v korespondenci svým přátelům, že zamýšlí napsat rozsáhlou knihu, která bude shrnutím situace, ve kterou vyústila po pádu Paříže v lednu 1871 prusko-francouzská válka. Od podzimu 1870 zasílal Bakunin průběžně stránky rukopisu do družstevní tiskárny v Ženevě, kde byl text přepisován, korigován a sázen.

První díl zahrnoval celé dějiny Německa až do selských válek včetně, druhý díl měl začít kapitolou, kde Bakunin po vypořádání se se svými protivníky v Internacionále, Marxem a Engelsem, podává celkové shrnutí svého revolučního anarchistického myšlení. V průběhu roku 1871 se tedy Bakunin pustil do přepracování rukopisu druhého dílu. V dané chvíli se ale nepodařilo shromáždit peníze na vydání a Bakunin byl brzy nato odveden jinými záležitostmi (polemikou s Mazzinim a později bojem proti Marxovi) od snahy publikovat dílo, na kterém mu v jednu chvíli tolik záleželo.

V roce 1882, šest let po Bakuninově smrti, vydali část rukopisu druhého dílu Carlo Cafieri a Elisée Reclus v Ženevě pod názvem, který je jejich výmyslem: *Bůh a stát*. Jde zhruba o první dvě třetiny, s vynecháním několika úvodních stran a jiným uspořádáním úvodních odstavců, než jak se zachovaly v původním rukopise. Oba editoři neměli ani tušení, že listy, které takto sami nazvali, jsou fragmentem rukopisu, který měl tvořit druhou část knihy *Knutogermánská říše*.

Nakladatelství ČSAF připravuje letos k vydání první úplný český překlad nejslavnějšího Bakuninova textu - knihy známé pod názvem *Bůh a stát*.

NEBEZPEČÍ ULTRAPRAVICE V POLSKU

STRUČNÝ PŘEHLED POLSKÝCH FAŠISTICKÝCH A NACIONALISTICKÝCH SIL

ZHORŠENÍ EKONOMICKÉ SITUACE V POLSKÉ SPOLEČNOSTI, STEJNĚ JAKO VE ZBYTKU EVROPY, UMOŽNILO VZRŮST ULTRAPRAVICOVÝCH SKUPIN. KRAJNÍ PRAVICE A OTEVŘENĚ FAŠISTICKÉ SKUPINY V POLSKU MAJÍ OVŠEM DLOUHOU HISTORII.

Jako zdroj inspirace mnoha nacionalistických a krajně pravicových myšlenek slouží v současném Polsku národně demokratické hnutí, které vzniklo na konci 19. století a zesílilo ve 30. letech 20. století. Nacionální myšlenka měla v Polsku zvláštní postavení, protože země byla rozdělená, neexistovali polští státníci a mnozí Poláci byli nuceni integrovat se do jiných kultur, například cestou násilné germanizace. Po neúspěšném povstání v roce 1863 se mnozí snažili probudit silné polské národní vědomí. Tento nacionalismus získal ještě nenávislnější charakter v hnutích, jako byli národní demokrati, když se obrátili proti jiným etnickým skupinám žijícím na území, kde se dnes rozkládá Polsko. I když se Židé neúčastnili dělení Polska, velká židovská komunita se také stala jedním ze stěžejních objektů nenávislosti nacionalistů.

Polsko má poměrně složitou historii. Různá politická uskupení, sdílející nacionalistické přesvědčení, se ubírala různými cestami a bojovala mezi sebou o moc. Události v Rusku v roce 1917 sehrály velkou roli v rozvoji nacionalistických a antikomunistických hnutí. Po převratu maršála Piłsudského v roce 1926 vytvořili národní demokrati vojenské oddíly a zahájili s Piłsudským, který kontroloval ozbrojené síly, boj o moc. Tehdy došlo k radikalizaci národních demokratů a jejich nejradikálnější části, jako například Národně radikální tábor (ONR) neboli ONR-Falanga, se ve 30. letech fašizovaly.

Dnes polští fašisté, s výjimkou skupin Krew a čest, Combat 18 a autonomních nacionalistů, čerpají inspiraci u zmíněných nacionalistických a fašistických hnutí minulosti. Krew a čest a Combat 18 lze charakterizovat jako neonacisty, kteří mají jiné kořeny. Polský fašismus má ovšem blíž k tradici Falangy ve Španělsku, k tradici Mussoliniho, a většina jeho představitelů se distancuje od německého nacismu. Polské fašistické organizace obvykle prohlašují, že jsou svým způsobem pokračovateli předválečných fašistických hnutí. Některé ze základních fašistických organizací, ONR a Falanga, existují i nadále, i když jsou menší než NOP - Polské národní obrození, které rovněž tvrdí, že je nástupcem předválečné organizace ONR-Falanga.

NOP je částí Evropské národní fronty, stejné mezinárodní organizace, do které patří řecký Zlatý úsvit, Španělská falanga (la Falange Española) a italská Nová síla (Forza nuova). NOP má dobré vztahy i s Britskou národní stranou (British National Party, BNP) a Republikánsko-sociálním hnutím (MSR) ve Španělsku. Hlásí se k nacionálnímu syndikalismu. Organizace existuje od roku 1981, ale teprve nedávno podpořila myšlenku „vlásteckého syndikalismu“, patrně proto, že v průběhu času zůstávala marginální a lidé mnohem lépe znali anarcho-syndikalisty a reformistický syndikalismus. Při čtení nacionalistických tiskovin začne být jasné, že tato nová tendence posunu k nacionálnímu syndikalismu bezprostředně souvisí s cesta-

mi do Španělska a kontakty s MSR. Tito fašisté nevykají aktivitou mezi pracujícími a netěší se jejich zvláštní důvěře, ale pokoušejí se o to.

Všepolská mládež (Młodzież wszechpolska) představuje krajně pravicovou skupinu, velmi blízkou fašismu a silně zvyčající jako svůj vzor španělské karlisty a polské národní demokraty. Je spojena s Ligou polských rodin (Liga polskich rodzin, LPR), která před několika lety vstoupila do vládnoucí koalice. Někteří členové této organizace, včetně těch, kteří se účastní fyzických útoků na levice, menšiny a feministky, pracovali ve vládě, například na ministerstvu školství, nebo ve veřejnoprávní televizi. (Ředitelem polské televize byl před několika lety skinhead z NOP, který přešel do Ligy polských rodin.) Nebylo to v Polsku poprvé, co se lidé zastávající krajně pravicové názory dostali k moci, ale rozsah tohoto jevu vzbuzuje obavy. Po předčasných volbách zůstává tato strana v současnosti mimo parlament, ale tito lidé tak jako dříve hrají v politickém životě důležitou roli. Mnohé myšlenky polské krajní pravice do značné míry převzal konzervativní proud. To jim dovoluje užívat jednoduchá hesla k mobilizaci dalších lidí.

V průběhu let existovaly některé odlišnosti mezi ONR a NOP a byly to svého druhu konkurenční nacionalistické skupiny. Ale pochody nacionalistů při Dni nezávislosti Polska je sjednotily. V minulosti se antifašistům dařilo je zastavit, ale poté co část antifašistů vstoupila do koalice s proevropskými liberály, různé skupinky nacionalistického hnutí dosáhly větších sympatií u části konzervativců a pochod ke Dni nezávislosti se změnil v akt nesouhlasu s Evropskou unií, liberalismem a levičáctvím. V posledních třech letech v Den nezávislosti spolu s fašisty pochodují desítky tisíc lidí. Nacionalisté, povzbuzeni příkladem maďarského Jobbiku, pomýšlejí na založení strany a vstup do politiky. Předloni po pochodu vytvořili Národní hnutí (Ruch narodowy). Jeho základní síly představuje Všepolská mládež, ONR a další nacionalisté. Jedním z vůdců je bývalý poslanec, který byl dříve ve straně Právo a spravedlnost. Jinou důležitou postavou, která toto hnutí inspiruje, je hlavní libertariánský kapitalista, který je také považován za konzervativce

a monarchistu a v posledních letech se pokouší sjednotit pravici (což neznamená, že jeho ekonomické myšlenky by byly brány jako dominantní). Národní hnutí má vlastní Vojenský svaz a rovněž podporu některých současných i bývalých členů parlamentu.

Další fašistickou skupinou jsou Autonomní nacionalisté, kteří reprezentují nacionální socialismus. Tento směr existuje i v jiných zemích Evropy a je známý tím, že kopíruje metody boje anarchistů. Jsou tu i další poměrně marginální fašistické a ultrapravicové skupiny, jako například některé pohanské nebo ezoterické organizace.

Fašistické skupiny, nacházející se nejbližší politické moci, jsou asi nejznejpokojivější, protože značnou měrou ovlivňují společnost a její myšlení. Mají schopnost oslovovat lidi díky některým sociálním otázkám a potom jim nabízet radikálnější myšlenky. Je ovšem zřejmé, že nacionalistické hnutí nemá výrazný ekonomický program.

Protože se ekonomická situace pracujících zhoršuje a stále více lidí se ocitá ve skutečné nouzi, nacionalistické hnutí a fašisté se dělí na ty, kteří se považují za „socialisty“, a na ty, kteří se za ně nepovažují. Jejich hesly jsou „veliké katolické Polsko“, „národní hrdost“ a boj proti všem, kteří podle nich podkopávají tradiční polskou kulturu atd.

Pouze trvalá aktivita mezi pracujícími má perspektivu, pokud jde o odpor proti rostoucímu nacionalistickému hnutí. Je třeba vysvětlovat lidem, kdo jsou naši nepřatelé: kapitalismus, stát a všechno, co pracující rozděljuje.

Svaz polských syndikalistů (ZSP-MSP)

Článek vyšel v časopise CNT, č. 406, prosinec 2013, s. 16.

K doplnění tématu vřele doporučujeme rozhovor, který vyšel na stránkách Antifašistické akce. Na otázky o politické situaci v Polsku, tamní nacionalistické scéně, Pochodu nezávislosti, squatter-ském a antifašistickém hnutí v něm odpovídá členka kolektivu obsazeného domu Przychodnia, který se stal terčem útoku neonacistů při Pochodu nezávislosti v roce 2013. (www.antifa.cz/content/polska-aktivistka-hazeli-j sme-po-nich-co-se-dalo)

ANARCHISMUS, POSTMODERNA A POSTSTRUKTURALISMUS

Gabriel Kuhn

POSTMODERNA A POSTSTRUKTURALISMUS BÝVAJÍ ZAHNUTY DO MNOHA INTELEKTUÁLNÍCH OKRUHŮ JIŽ OD KONCE 80. LET DVACÁTÉHO STOLETÍ. ANARCHISTICKÁ TEORIE VŠAK BYLA AŽ DOSUD VŽDY JEN OPATRNÝM PROSEBNÍKEM. TVRDOŠJNÉ VYVRACENÍ VŠEHO POSTMODERNÍHO A POSTSTRUKTURALISTICKÉHO VE SKUTEČNOSTI DOKONCE SJEDNOCOVALO NĚKTERÉ ZE SVĚŘEPÝCH NEPŘÁTEL ANARCHISTICKÉ TEORIE (SROV. JOHNA ZERZANA ČI MICHAELA ALBERTA). OD POČÁTKU 90. LET SE VŠAK MNOŽÍ PŘECE JEN ZAČALI VÍCE ZAJÍMAT O VÝZNAM POSTMODERNY A POSTSTRUKTURALISMU PRO ANARCHISTICKÉ MYŠLENÍ I PRAXI. PROZKUMÁNÍ TOHOTO VZRŮSTAJÍCÍHO ZÁJMU, JEHO VÝVOJE A JEHO ZAMĚŘENÍ, STEJNĚ JAKO JEHO PŘÍSLIBŮ I OMYLŮ, JE PŘEDMĚTEM NÁSLEDUJÍCÍCH ŘÁDKŮ.

Pro větší jasnost začneme s terminologickým rozlišením, protože diskusi o postmoderně a poststrukturalismu zamořuje již dvě desetiletí kuriózní zmatek. Termíny „postmoderna“ a „poststrukturalismus“ mají různý původ a nesly v sobě rozdílné konotace, dokud nezačaly být čím dál častěji používány víceméně jako synonyma. Význam termínů jistě závisí na způsobu jejich užití v rámci společenství mluvčích a jakýkoli pokus definovat jejich „pravý“ smysl vede pouze k tomu, že vypadáme jako blázní. Současně se ale v intelektuálních debatách zdá přirozené používat terminologické nástroje takovým způsobem, jenž umožňuje diskusi raději upřesnit než přemrštěně zjednodušovat. Jsem například přesvědčen, že povrchní generalizace, které někdy charakterizují anarchistickou pozici vůči všemu postmodernímu a poststrukturalistickému, by se rozplynuly, kdyby se zachovávalo jedno prosté rozlišení: rozlišení mezi skutečně provokativním a politicky neproduktivním či kontraproduktivním žargonem zvaným „postmoderní myšlení“ na jedné straně a radikální a inspirativní poststrukturalistickou (a někdy i postmoderní) kritikou platónské tradice a jejich represivních implikací na straně druhé.

V následujícím textu bude termín „postmoderna“ odkazovat ke *společensko-kulturní situaci*, konkrétně k té, kterou načrtl Jean-François Lyotard v knize *Postmoderní situace*, kde použil charakteristiku, zavedenou v architektuře a ve výtvarném umění, na společnost jako celek. Anarchistické střetnutí s postmodernou by tedy spočívalo v anarchistické analýze této situace - což by případně mohlo anarchistům pomoci porozumět společensko-kulturní dynamice postmoderní doby, postavení anarchismu v této době a výzvám, které tato situace obsahuje, stejně jako například konkrétním možnostem boje proti státu. „Poststrukturalismus“ na druhé straně odkazuje ke *komplexní teorii* - rozvinuté J.-F. Lyotardem, Michelem Foucaultem, Gillessem Deleuzem, Félixem Guattarim, Jacquesem Derridou a dalšími - navazující kriticky na hnutí francouzského strukturalismu a na události z května roku 1968.¹⁾ Anarchistické střetnutí s poststrukturalismem by tedy spočívalo v anarchistickém zhodnocení užitečnosti poststrukturalistické teorie pro cíle anarchismu.

Toto rozlišení mezi společensko-kulturní situací a komplexní teorií je poněkud zaměřeno termínem *postmodernismus*, jímž se obecně nejčastěji rozumí myšlenkový proud, obhajující postmoderní situaci a pokoušející se posilovat pluralistickou teorii - čímž opakuje hlavní rys poststrukturalistického snažení. Nicméně termín „postmodernismus“ zahrnuje mnohem širší pole než „poststrukturalismus“ a bývá používán jako referent pro cokoli od konceptuálního umění Jenny Holzerové přes hudební teorii Jonathana Kramera až po liberální politiku Richarda Rortyho. Ve skutečnosti dnes může zastřešovat vyjádření jakéhokoli myšlení, které se neřídí pilíři jako bůh, lidská přirozenost či historický determinismus. Z tohoto hlediska je opravdu nejlepší chápat „poststrukturalismus“ v souladu se slovy Lewise Calla jako „odřůdu postmoderního myšlení“.

ANARCHISMUS A POSTMODERNA

Postmoderna poznamenala anarchismus mnoha často sotva postřehitelnými způsoby. Pojmy jako „anarchismus s malým a“ - prosazovaný Davidem Graeberem (2002), Starhawk (2004) a dalšími - zřetelně rezonují s dobou, v níž se odkazy k čemukoli byt' jen potenciálně „metanarativnímu“ zdají být výrazem trapného nedostatku intelektuální vytržebnosti. Bylo nicméně publikováno překvapivě málo explicitních anarchistických reflexí postmoderní kultury či úvah o postmoderním umění. Kniha Lewise Calla *Postmoderní anarchismus* (Postmodern Anarchism, 2001) představuje zdaleka nejrozsáhlejší podnik v tomto směru. Poté co načrtne „postmoderní matici“ a nastíní anarchismus jako „politickou filozofii,

fi, jež se zdá dokonale padnout postmodernímu světu“, vyplouvá *Postmoderní anarchismus* na cestu k „mezipobřeží“ oné výše uvedené matrice, konkrétně k „pobřeží literatury science fiction, známé jako cyberpunk“ (s. 11). Během této cesty se setkáme s velkorysou evokací Friedricha Nietzscheho, s osvěžujícím čtením Jeana Baudrillarda a s hojně vychvalovanou závěrečnou kapitolou o sci-fi Williama Gibsona a Bruce Sterlinga, jehož psaní je podle Calla příkladem „radikální politiky nového milénia: politiky postmoderního anarchismu“ (s. 24). Callova práce možná nenabízí ty nejspektakulárnější teoretické skoky, ale zcela jistě představuje důležitý mezník v rámci možnosti anarchistického hnutí, pevně zasazeného v postmoderní situaci.

Bohužel, dalších podobných mezníků můžeme najít jen málo. Vystává ovšem znovu otázka, zda je vůbec ještě potřebujeme, když se sama „postmoderna“ stala jako příměřený popis charakteru společensko-kulturní situace pochybnou. Třeba kniha Michaela Hardta a Antonia Negriho *Impérium* (Empire, 2000) je jedním z posledních příkladů, který by mohl být interpretován jako výraz nezbytnosti znovu využít tak dlouho odsouvané „metanarace“, aby bylo možné správně porozumět fungování současné společenské, kulturní, politické a ekonomické dynamiky. Zároveň ale autory použitý pojem „mnohost“ jako nejslibnější síla odporu - je muž je zásadně vlastní pluralita - lze stále ještě chápat jako pojem „postmoderní“. Můžeme-li z toho něco odvodit, pak to, že se zde jasně ukazuje, jak komplexnost historické trajektorie vytlačuje čisté kategorie jako „moderna“ či „postmoderna“ a že (speciálně s přihlédnutím ke vztahu mezi anarchismem a postmodernou) se zdá být nejdůležitější přehodnocení analytické využitelnosti samotného pojmu postmoderny.

ANARCHISMUS A POSTSTRUKTURALISMUS

Kniha Todda Maye *Politická filozofie poststrukturalistického anarchismu* (The Political Philosophy of Poststructuralist Anarchism, 1994), vycházející z jeho staršího eseje nazvaného „Je poststrukturalistická politická teorie anarchistická?“ (1989), se obvykle uvádí jako první rozsáhlejší pokus spojit tradiční anarchistické myšlení s poststrukturalistickou teorií. Ať už je to pravda nebo ne, knihu je zajisté třeba počítat k hlavním příspěvkům v tomto směru. V jejím základu stojí přesvědčení, že „tradiční anarchismus“, jakkoli je platným morálním a politickým vodítkem, byl teoreticky zakotven v „naturalistické“ a „esencialistické“ filozofii devatenáctého století se všemi jejími epistemologickými nedostatky. Poststrukturalismus poté vstupuje na scénu s „politickou teorií“, která „nahrazuje tradiční anarchistická a priori“ (s. 87) a která je schopna vlít do anarchismu novou analytickou a teoretickou svěžest.

V roce 2001 publikoval Australan Saul Newman knihu *Od Bakunina k Lacanovi* (From Bakunin to Lacan), která rekapitulovala mnohá tvrzení z Mayovy práce. Obě knihy se však liší ve směru, kterým míří, když se snaží o to, co Newman jinde nazval „záchrannou operací, kterou má

poststrukturalismus poskytnout anarchismu“ (2003a). Zatímco May - přes Lotarda, Foucaulta a Deleuze - dospěje až k tomu, že přetřásá analytickou morální filozofii, Newman - prostřednictvím Stirnera (který podle Newmana „nabízí očividné, ale dosud neprobádané spojení s poststrukturalismem“), Foucaulta, Deleuze, Guattariho a Derridy - nachází své prozření u Lacana, jenž mu pomáhá „teoretizovat neesenciální vnějšek moci“ (s. 160).

Zatímco vydání Mayovy knihy proběhlo víceméně bez povšimnutí, kniha *Od Bakunina k Lacanovi* byla okamžitě uznávána jako novátorský příspěvek do rozpravy o anarchismu. Příčiny takového rozpětí vidím tří: (1) v roce 2001 už byla poststrukturalistická teorie natolik silným a viditelným hráčem v mnoha teoretických polích, že anarchističtí teoretici stěží mohli setrvat na svém kategorickém odmítání, aniž by přitom vypadali jako beznadějně anachroničtí; (2) Newmanova kniha byla publikována v době poseattleovského nadšení pro „Nový Anarchismus“, jež zaručovalo bezprostřední a téměř nepodminěný zájem o cokoli, co obsahovalo reklamu na „anarchismus“ a na něco „nového“; a (3) Newman přišel se svéráznou a poutavou značkou pro svou pozici, konkrétně s označením „postanarchismus“ - což je značka, kterou i nadále prosazuje a nejnověji ji definuje jako označení „záměru obnovit anarchistickou tradici prostřednictvím kritiky esencialistických identit a prostřednictvím angažování se v politice namísto lhostejnosti“ (2007).

Tak jako Mayova kniha, i kniha *Od Bakunina k Lacanovi* je dílo významné a inspirativní při zkoumání hodnoty poststrukturalistického myšlení pro anarchismus. Jisté teoretické problémy tu ovšem přetrvávají. Ten nejzřejmější spočívá v Newmanově nedůsledném používání termínu „moc“, který osciluje mezi svým „tradičním“ a „foucaultovským“ významem. Jak Mayovo, tak Newmanovo dílo také trpí přehnaným zjednodušováním „tradičního/klasického“ anarchistického myšlení a také pojmu „esencialismus“. V důsledku toho jako by se většina jejich kritiky „tradičního/klasického“ anarchismu zaměřovala spíše na jakousi figurinu než na energické a rozmanité historické hnutí. Vyplývají z toho i určité politické problémy: tím, že se zaměřují na poněkud povrchní kritiku „tradičního/klasického“ anarchismu, diskreditují politické dědictví anarchistického hnutí obecně (viz kritiky Cohna, Wilbura a dalších). A pokud se týče Newmanovy knihy, tou nejnaléhavější otázkou pochopitelně je, proč by cokoli z jejího obsahu mělo z anarchismu učinit „post“anarchismus - a pokud ano, co přesně to „post“ znamená?

Jisté, anarchismus byl vždy v pohybu a byl charakterizován neustálou proměnou. Když tedy Newman připojuje k jeho dějinám další kapitolu, co činí tuto kapitolu natolik zvláštní, že ji to opravňuje změnit anarchismu jméno (odhlédneme-li od skutečnosti, že „post“ už delší dobu koluje jako módní, avšak již poněkud vybrakovaná předpona)? Zadržte, proč bychom chtěli jít „za“, „přes“ nebo „post“ anarchismus? Protože se nám nelíbí některé věci, které napsal Bakunin? To mi nezmi přilíš přesvědčivě. Existují anarchističtí autoři, kteří sotva napsali něco, co by se mi líbilo, ale anarchismus nestojí na textech některých autorů, nebo snad ano? Anarchismus je spíše nekompromisní boj proti institucím moci (které jsou neviditelněji soustředěny ve státu - a dnes možná ještě více v korporacích) a také vytvářením a udržováním společenských vztahů, které nereprodukuje tyto instituce. Poststrukturalistická teorie nám podle mého názoru pomáhá v obojím: posiluje náš anarchismus a nepřináší nám naprosto žádný důvod měnit jeho jméno.

Se značkou postanarchismu je ještě jedna potíž. Snaží se nám totiž vnutit představu, že styčné body mezi anarchismem a poststrukturalismem (či postmodernou), které nám předkládá Newman (a možná, *ante litteram*, i Todd May), jsou něčím novým, ovšem ve skutečnosti ničím novým nejsou. Je sice pravda, jak bylo řečeno výše, že anarchistická teorie z větší části přistupovala k postmoderně a poststrukturalismu s přehnanou opatrností, to však neznamená, že neexistovaly výjimky. May a Newman možná nabídli svou směs anarchismu a poststrukturalismu zcela otevřeně, ale nemálo jiných spojilo již dříve anarchistickou tradici a poststrukturalistické myšlení dohromady bez nějaké značky či ozdoby. Tito lidé se řídili přesvědčením, které, což je samo o sobě dost zajímavé, zaznamenává i Saul Newman, když tvrdí, že „poststrukturalismus je *in nuce* anarchistický“.²⁾

Jinými slovy řečeno: určitý počet anarchistů ze všech koutů světa už dávno začlenil poststrukturalismus do svých diskusí a aktivit. Vyjmenujme zde několik příkladů ze oblastí, kde se hovoří německy, neboť jejich historii znám nejlépe. V Berlíně bylo již koncem 70. let založeno radikální knihkupectví a kavárna „Rhizom“, a to anarchisty, kteří považovali poststrukturalistické myšlení za zásadní pro „formulaci kritiky státu ve 20. a 21. století“ (Bibliothek der Freien, 2005). Švýcarský filozof Urs Marti nejenže v roce 1988 zařadil do své knihy *Michel Foucault* kapitolu nazvanou „Anarchistické sympatie“, ale vyvodil také bezpočet paralel mezi poststrukturalistickým myšlením a Maxem Stirnerem, o desetiletí dříve, než přišel Newman s domnělým vzkříšením slavného autora *Jedinice a jeho vlastnictví*.

Dokumentovaná diskuse o Foucaultově teorii moci v rámci německého autonomního hnutí začíná nejspíše v roce 1991 (srov. VAL 1992)

a zhruba v téže době probíhala také v Rakousku, kde jsem byl členem dvou studentských skupin, které organizovaly regulérní samostatně vedené semináře o politickém využití poststrukturalistické teorie. Mohl bych s příklady pokračovat, ale doufám, že jsem své tvrzení doložil dostatečně. Dokonce i Jürgen Mümken, nejlivnější německý postanarchistický autor a zakladatel stránek postanarchismus.net, tvrdí, že „absence postanarchistické debaty... neznámá nutně absenci diskusí, jež se vedly a vedou jinde pod postanarchistickým praporem. Různé teoretické přístupy (poststrukturalistický anarchismus, postmoderní anarchismus atd.), které jsou dnes spojovány jako ‚postanarchismus‘, jsou rozhodně starší než sám tento termín.“ (s. 11)³⁾

I v rámci anglicky mluvícího světa jsou určité hodnotné „předpostanarchistické“ příspěvky v debatě o anarchismu a poststrukturalismu trvale přehlíženy. Nejlepším příkladem je esej Andrewa Kocha „Poststrukturalismus a epistemologická základna anarchismu“, publikovaný s nepatřným ohlasem v roce 1993 a dnes, navzdory postanarchistické reklamě, téměř zapomenutý. Kochův text nabízí hluboké proniknutí do poststrukturalistické teorie, které jak Mayovu, tak Newmanovu dílu chybí. Zatímco May i Newman jen znovu přeřikávají obvinění marxistické levice a liberálních centristů, že poststrukturalismus neumožňuje žádnou teorii odporu nebo že je, podle Newmanových slov, zbařený „explicitního politicko-etického obsahu“, Koch vysvětluje, že „ti, kteří zakládají své útoky proti poststrukturalismu na tvrzení, že popření jedinečné subjektivity znemožňuje formulování jakékoli etiky odporu, nepochopili smysl poststrukturalistického argumentu“ (s. 348). Kochův výklad toho, co nazývá „obrácení důkazního břemene“, je jedním z nejjednodušších a nejpřesvědčivějších vyjádření poststrukturalistické etiky: „Co se musí ospravedlnovat, není odboj proti státu, nýbrž reálné akce státu proti jednotlivcům. Jakmile byly popřeny základy státního jednání, vyplňuje opozice vůči státu jediný zbývající normativní prostor.“ (s. 343) Přehlížení Kochova eseje rozhodně nepředstavuje pro nikoho žádný zisk. Jeho studie může uspokojit každého, kdo se zajímá o anarchismus poststrukturalistického myšlení.⁴⁾

Přijetí značky postanarchismu samo o sobě jistě žádným způsobem nebrání vykonat velké dílo. Nedávno vydanou knihu Richarda Daye *Gramsci je mrtev: anarchistické směry v nejnovějších sociálních hnutích* (Gramsci Is Dead: anarchist currents in the newest social movements, 2005), ve které o sobě autor sám říká, že chce „příspěk ke skromnému, ale rozrůstajícímu se souboru prací o postanarchismu a o autonomistickém marxismu“ (s. 10), můžeme považovat za znamenitý doklad tohoto tvrzení, zejména díky způsobu, jakým představuje a rozvíjí teorii na základě konkrétních sporů. Dayova analýza toho, co nazývá „nejnovější sociální hnutí“, nese výrazné znaky podobnosti s analýzami, které upozorňují na „poststrukturalistický“ charakter souvisejících antieoliberalistických a antikapitalistických bojů (viz například práce Cartera a Mortlanda). Nicméně rozhodující zůstává ocenit rovněž příspěvky, které vznikly bez ohledu na jakékoli značky - nikoli jen z důvodu spravedlnosti, ale hlavně proto, že obohacují naše teoretické zkoumání. Konkrétně to znamená věnovat pozornost dílům, na nichž ve Francii pracují Daniel Colson či Tiqqun Collective, ve Španělsku Tomás Ibáñez, v Japonsku vydavatelé časopisu *VOL* - a jsem přesvědčen, že je ještě mnoho jiných lidí na dalších místech, o kterých nevím.

VÝHLEDY

S rizikem, že budu znovu opakovat samozřejmé, připomínám, že nejdůležitější jsou ideje a pojmy, nikoli jména a značky. To první zůstane, až to druhé zmizí v nenávratnu. Uvidíme, jaký odkaz přetrvá z postmoderny; vezmeme-li jako univerzální klíč oblasti, kam všude tento termín pronikl, taji se mi dech. Budoucí závažnost poststrukturalistické teorie pro anarchistickou tradici, nebo spíše v rámci anarchistické tradice, bude záviset na způsobech, jimiž budou její ideje a pojmy povzbuzovat a posilovat naše boje. To však bude záležet mnohem méně na jejich „vnitřním“ potenciálu, a mnohem více na naší schopnosti vztáhnout je k našim životům a jejich výzvám. Zde tedy předkládám jen několik aspektů poststrukturalistického myšlení (v žádném konkrétním pořádku), v jejichž povzbuzující potenciál pevně věřím:⁵⁾

1. Důkladná a vášnivá *kritika Pravdy*, která podkopává jakékoli sklony k platónskému totalitarismu.

2. Nekompromisní oddanost *pluralitě* a všemu, co s tím souvisí - rizomy, trhliny, posuny, tekutost atd. -, neboť jejich anarchistická hodnota se zdá být samozřejmá.

3. Dalekosáhlá a všeobecná *kritika reprezentace*, jejíž hodnota pro anarchismus je snad rovněž evidentní.

4. *Kritika subjektu*, která nás osvobozuje od nutnosti přizpůsobovat se pevně daným identitám a otevírá nekonečné hrací pole pro tvorbu a neustálé znovuvytváření subjektivit v rámci procesu sebeurčování (rozlišení mezi „subjektem“ a „subjektivitou“ se ukazuje být jedním z nejčastěji nepochopených rysů poststrukturalistického myšlení).

5. Foucaultova *teorie moci*, která nám pomáhá pochopit komplexnost společenského rozvrstvení, střetávání a boje mnohem lépe než dřívější

koncepce moci a správně pochopena nám nabízí nové, dobře založené a účinné prostředky odporu, místo aby jim překážela.

6. Foucaultova koncepce *specifického intelektuála*, který (v protikladu k „univerzálnímu intelektuálovi“) vykonává teoretickou práci jako příspěvek k řešení konkrétních a bezprostředních problémů, místo aby tato práce sloužila jako nástroj k ustavení velké utlačující teorie.

7. *Zrušení hranic, oddělujících teorii od praxe*, což učí teorii nedílnou součástí politického boje, a nikoli jeho pouhým doprovodem.⁶⁾

8. Deleuzova a Guattariho *schizoanalýza*, která revolucionizuje psychoanalýzu a osvobozuje ji - a tím také touhu - od systematicky vnučených omezení.

9. Derridovy pojmy *différance* a *dekonstrukce*, které dovolují číst celé společensko-kulturní pole odlišně a rozvinout imaginativní formy intervence (bez ohledu na to, jak často jsou tyto pojmy zneužívány jako ospravedlnění nesrozumitelného žargonu).

10. Zaměření na *menšiny* jako klíčový revoluční prvek, což představuje jak pokračování důležitého anarchistického odkazu postaviv se za ty, jimž bývá ortodoxní levici tradičně upíráno postavení „revolučních subjektů“, tak připomenutí, že každé sociální pole vždy vyžaduje podněcování svých okrajových a periferních prvků, aby se vyhnulo upadnutí do banálnosti a nebezpečnému sebeuspokojení.

11. Deleuzovy a Guattariho pojmy *nomadické jednoty* bojů (a překoná-me-li ostych z vojenského tónu, *nomadického válečného stroje*), které nastiňují různorodou, proměnlivou a militantní síť odporu, jež jediná může inspirovat anarchistickou politiku.

12. Soustředění se na *přímé, nezprostředkované boje*, jež dovolují podporovat ty, kteří se nacházejí v ohnisku střetů, což znemožňuje jakékoli snahy o jejich vedení, řízení či dokonce ovládnutí.

13. *Afirmativní a pozitivní charakter* myšlení a jednání, který upřednostňuje tvořivost před zaplétáním se do malicherné kritiky a skrytých bojů o pozice.

14. A konečně, všeobecný *radikalismus* myšlení, který se obrací k základům našich problémů - opravdu věřím, že alespoň někteří anarchisté o tom budou uvažovat jako o neodmyslitelné podmínce radikální společenské změny.

Tento seznam je nutně neúplný, zjednodušený a přibližný. Jeho jediným cílem je inspirovat k dalšímu čtení, diskusím a výzkumům - tedy pomáhat nám v našich bojích a zároveň (což pro mne znamená v podstatě totéž) připomínat radikální odkaz (anarchistický odkaz, chcete-li) takzvaných poststrukturalistických myslitelů.

POZNÁMKY:

1) Je důležité poznamenat, že termín „poststrukturalismus“ neměl nikdy přesnější význam, než jak je zde načrtnuto. Nebyl nikdy ničím jiným než konvencí, jež svádí dohromady určitý počet nezávislých autorů, kteří sice nepochybně pracovali na podobných tématech a sdíleli shodné cíle, ale nikdy formálně nevytvořili žádné „hnuti“, které by bylo možné nazývat „poststrukturalismus“.

2) Newmanova pozice tu ovšem není úplně jasná. V rámci několika stránek téže knihy mluví i o „zásadních rozdílech“ mezi anarchismem a poststrukturalismem, i o jejich „usměření“.

3) Původ termínu „postanarchismus“ ve skutečnosti obestírá kuriózní nedorozumění. Počátky se opakovaně tradují až k esejí Hakima Beye z 80. let, nazvaného „Postanarchistická anarchie“ (později zahrnutého do knihy *Dočasná autonomní zóna*, anglicky 1991). Nicméně to, co se Bey snažil titulem naznačit, bylo opuštění veškerých „-ismů“ a místo toho přijetí pouhé „anarchie“. To je koncept, propagovaný v poslední době skupinami jako CrimethInc nebo Green Anarchy Collective, koncept, který by mohl být chápán jako „postmoderní“ (i přesto, že naši přátelé v Oregonu se asi budou mračit, když je s tímto termínem spojujeme), ale v žádném případě ho nelze zařadit pod „postanarch-ismus“ - ve skutečnosti mu zcela odporuje.

4) Škoda, že Koch se dále, ve svém pozdějším díle, příliš nevěnoval vztahům mezi poststrukturalismem a anarchismem. Nicméně jak ukazuje jeho nejnovější publikace, zastává názor, že jednak „poststrukturalismus obsahuje etický princip, který vyplývá z jeho epistemologických požadavků“ (s. ix) a jednak „každá levicová politika musí mít anarchistickou složku“ (s. 106).

5) Zahnuje to pochopitelně také biografickou dimenzi. Jedním z nejrušivějších důsledků „postmoderního a poststrukturalistického“ mišmaše je to, že vždy umožňuje reklamě na, řekněme, „postmoderní supermarkety“ vrhnout stín na aktivity poststrukturalistických myslitelů a zanechat čtenáře ve víře, že nezastávali žádné politické názory. Opak je pravdou: každý z výše zmínovaných teoretiků se angažoval politicky - zejména Deleuze a Guattari, ale rovněž Foucault - a to velmi radikálním způsobem; ve skutečnosti mnohem radikálnější než většina kritiků, kteří je zobrazují jako zdánlivě sabotéry revoluční politické akce. Jedna věc je kritika určitých teorií, ale nehorázná nevěstivost k příspěvkům soudruhů v boji je věc druhá.

6) Škoda, že tento pojem byl až příliš často zneužíván jako prostředek k přikrášení odcizené teorie, aby byla „sama od sebe politická“. Není-li tu bezprostřední napojení na konkrétní boje, zůstane teorie politicky neúčinná či škodlivá, jako každá odcizená teorie. Překročení hranic mezi teorií a praxí nespočívá jen v tom, že svou teorii nazvete politickou - jde o to *jednat* politicky.

ZDROJE:

- ★ M. Albert, „Post-Modernism“, *Z Magazine*. Dostupné online: www.zmag.org/zmag/articles/albertold1.htm.
- ★ H. Bey, *Dočasná autonomní zóna*, Praha 2004.
- ★ Bibliothek der Freien, „Interview with the former proprietors of the Rhizom bookshop“, 2005, archiv autora.
- ★ *L. Call, *Postmodern Anarchism*, Lanham 2001.
- ★ J. Carter a D. Morland, „Anti-capitalism: are we all anarchists now?“ v: J. Carter a D. Morland (eds.), *Anti-Capitalist Britain*, Cheltenham 2004.
- ★ J. Cohn, „What is postanarchism ‚post‘?“ (2002). Dostupné online: www.iath.virginia.edu/pmc/text-only/issue.902/13.1cohn.txt.
- ★ J. Cohn a S. Wilbur, „What’s wrong with postanarchism?“ Dostupné online: theanarchistlibrary.org/library/jesse-cohn-and-shawn-wilbur-what-s-wrong-with-postanarchism
- ★ CrimethInc, *Fighting for Our Lives: an anarchist primer*, Olympia 2002.
- ★ *R. J. F. Day, *Gramsci Is Dead: anarchist currents in the newest social movements*, London/Toronto 2005.
- ★ D. Graeber, „The new anarchists“, *New Left Review* 13, 2002, s. 61-73.
- ★ Green Anarchy Collective, „What is green anarchy? An introduction to anticivilization anarchist thought and practice“, *Green Anarchy* 17, Summer 2004.
- ★ *M. Hardt a A. Negri, *Empire*, Cambridge 2000.
- ★ A. Koch, „Poststructuralism and the epistemological basis of anarchism“, *Philosophy of the Social Sciences* 23, 1993, č. 3, s. 327-351. Přetištěno v *D. Roussele a S. Evren (eds.), *Post-Anarchism. A Reader*, Londýn 2011.
- ★ A. Koch, *Poststructuralism and the Politics of Method*, Lanham 2007.
- ★ J.-F. Lyotard, *Postmoderní situace*, v: J.-F. Lyotard, *O postmodernismu*, Praha 1993.
- ★ U. Marti, *Michel Foucault*, Mnichov 1988.
- ★ T. May, „Is post-structuralist political theory anarchist?“, *Philosophy and Social Criticism* 15, 1989, č. 2, s. 167-182. Přetištěno v *D. Roussele a S. Evren (eds.), *Post-Anarchism. A Reader*, Londýn 2011.
- ★ T. May, *The Political Philosophy of Poststructuralist Anarchism*, University Park 1994.
- ★ D. Morland, „Anti-capitalism and poststructuralist anarchism“, v: *J. Purkis a J. Bowen (eds.), *Changing Anarchism: anarchist theory and practice in a global age*, Manchester 2005.
- ★ J. Mümken, „Einführung“, v: J. Mümken, *Anarchismus in der Postmoderne*, Frankfurt nad Mohanem 2005.
- ★ *S. Newman, *From Bakunin to Lacan: anti-authoritarianism and the dislocation of power*, Lanham 2001.
- ★ S. Newman, „The politics of postanarchism“ (2003). Dostupné online: theanarchistlibrary.org/library/saul-newman-the-politics-of-postanarchism.
- ★ S. Newman, „Anarchism, poststructuralism, and the future of radical politics“, *SubStance* 36, 2007, č. 2.
- ★ Starhawk, „RNC update number two: power and anarchy“ (2004). Dostupné online: www.starhawk.org/activism/activism-writings/RNC_update2.html.
- ★ VAL, „Liebe, krieg und alltag“, v: Geronimo, et al. (eds.), *Feuer und Flamme 2. Kritiken, Reflexionen und Anmerkungen zur Lage der Autonomen*, Berlín 1992.
- ★ Zabalaza Anarchist Communist Federation, „Sucking the golden egg: a reply to Newman“ (2003). Dostupné online: zabalaza.net/2003/10/03/sucking-the-golden-egg-a-reply-to-newman/.
- ★ J. Zerzan, „The catastrophe of postmodernism“, *Anarchy: A Journal of desire armed* 30, 1991, s. 16-25. Dostupné online: www.primitivism.com/postmodernism.htm.

Knihy označené * jsou dostupné na Library Genesis (gen.lib.rus.ec/).

Přeložil Čestmír Pelikán

Publikováno v: *Contemporary Anarchist Studies. An introductory anthology of anarchy in the academy*. Eds. Randall Amster, Abraham DeLeon, Luis A. Fernandez, Anthony J. Nocella, II a Deric Shannon. Routledge, New York 2009. Kapitola 2, s. 18-25.

Gabriel Kuhn se narodil v Innsbrucku v roce 1972 a na zdejší univerzitě vystudoval filozofii. Založil nakladatelství Alpine Anarchist Production a dnes žije jako nezávislý spisovatel a překladatel ve švédském Stockholmu. V němčině publikoval mimo jiné knihu „*Neuer Anarchismus“ in den USA: Seattle und die Folgen* (2008). Uspořádal a do angličtiny přeložil výběry z díla Gustava Landauera a Ericha Mühsama nebo například sborník o hudební scéně *Sober Living for the Revolution. Hardcore Punk, Straight Edge, and Radical Politics* (2010).

BĚLORUSKÁ ANARCHIE

EXKURZ DO BĚLORUSKÉHO ANARCHISTICKÉHO Hnutí 90. LET

Paŭluk Kanavalčyk

NÁSLEDUJÍCÍ STUDIE BYLA NAPSÁNA V ROCE 2002 A VĚNOVÁNA 10. VÝROČÍ FEDERACE ANARCHISTŮ BĚLORUSKA (FAB). PŘINÁŠÍ SVIŽNÝ POPIS AKTIVIT MLADÉHO Hnutí, KTERÉ SE FORMOVALO V PRŮBĚHU 90. LET 20. STOLETÍ V DOBĚ UTUŽUJÍCÍHO SE AUTORITÁŘSKÉHO REŽIMU PREZIDENTA LUKAŠENKA.

Anarchismus v Bělorusku má téměř stoletou historii. První zmínky o anarchitech zde sahají k období před revolucí let 1905-1907, kdy se v řadě měst začaly objevovat anarchistické skupinky. Nepočtení anarchisté se s nadšením pustili do tehdy módního individuálního teroru. Díky takové „propagandě činem“ se anarchismus za pouhých několik let své existence stal širokým revolučním hnutím, které přitahovalo radikálně uvažující jedince, toužící vrhnout bombu do řad vykořisťovatelů. Je známým faktem, že anarchistou byl i klasik běloruské literatury Maxim Bahdanovič, který za svých studentských let pilně studoval Bakunina a dokonce se pokusil podomácku vyrobenou bombou vyhodit do vzduchu ředitelství gymnázia, jež navštěvoval. Výbuchy, atentáty, vyvlastnění - to vše se o anarchitech počátku 20. století můžeme dočíst v historických příručkách. Přitom dnešní běloruské anarchistické hnutí má kořeny v historii ne tak vzdálené, která ještě není zpracována v odborné literatuře, ale je uchována v paměti mnohých našich současníků a má své bezprostřední pokračování v současnosti.

Na začátek si dopřejme krátký výlet do stagnačních 70. let - do období rozkvětu hnutí hippies. Vnitřně svobodné „květinové děti“ dokázaly postavit proti sovětskému totalitnímu systému svůj vlastní „systém“, který se pro mnoho mladých lidí stal skutečnou životní alternativou. Právě v prostředí hippies se začali objevovat první současní anarchisté. Sotva je možné mluvit o skutečné anarchistické aktivitě v době moci KGB, ale historie přesto zná případy aktivních vystoupení proti systému.

Roku 1972 hippies v Hrodně provedli antimilitaristickou pacifistickou demonstraci. Pro místní úřady to bylo blesk z čistého nebe. Vojsko a milice obklíčily centrum města a všichni účastníci byli uvězněni. Řada z nich poté zahynou či beze stopy zmizela v sovětských psychiatrických léčebnách. Přesto ona hrodněnskou akci hippies, první projev občanské neposlušnosti běloruské mládeže, dodnes mnozí pamatují.

Samozřejmě, nedá se říci, že by hnutí hippies bylo jakýmsi předchůdcem současného běloruského anarchismu. Přesto se někteří vlasatí otrhanci 70. let později ukáží v řadách jeho zakladatelů.

Od těch dob minulo mnoho let a mnoho se toho seběhlo, takže dnes již můžeme začít psát kroniku běloruského anarchismu. Nelze popsat všechny podniky běloruských anarchistů za posledních deset let, ale stojí za to zaznamenat nejvýraznější a společností nejreflektovanější akce.

Protože účastníci událostí, o kterých budeme mluvit, jsou našimi současníky, neuvádíme jejich jména, stejně jako některé příběhy, často zajímavé, které jsou spojeny s konkrétními osobami. Tohle všechno přenecháme budoucím vědčům a také hrdinům samotným, kteří je na stará kolena podrobně popíší ve svých pamětech.

JAK SE KALILA OCEL

Od konce 80. let se začaly na vlně perestrojky a demokratizace po celé bývalé zemi sovětu objevovat různé politické iniciativy jako příslovečné houby po dešti. Nejčastěji to byla hnutí demokratická a národně osvoboditelská. V atmosféře všeobecného uchvácení dříve zakázanými názory nezůstal nepovšimnut ani anarchismus. V mnoha městech tehdejšího Svazu živelně vznikaly skupiny anarchistické orientace: univerzitní studenti sahali po knihách Bakunina a Kropotkina; ti, kteří o knihy nejevili zvláštní zájem, ale byli bláznivi do Sex Pistols, se anarchisty stávali přijímáním punkové subkultury.

V těch dobách byl pro většinu lidí anarchismus spojen s představou opilých námořníků s harmonikami v rukou z klasických sovětských filmů, nebo se zvracejícími pankáči na dvorku. Tak či onak, na začátku 90. let bylo hlavní formou anarchistického odporu vůči státu vydělat se u Lenina-pomníku před místní administrací v Hrodně nebo v Mahilově, usmazit si míchaná vajíčka na Věčném ohni v Minsku (u památníku Vítězství), anebo popít nad rudou vlajkou na hradbách brestské pevnosti-hrdiny. Přesto se existence anarchistů v Bělorusku stala obecně známou věcí ne díky dalšímu veřejnému zasírání pomníku vůdce revoluce, ale v době celorepublikové stávkové v dubnu 1991. Tehdy homielská skupina anarchistů Baračba (Boj), která těsně spolupracovala s moskevskou Konfederací anarchosyndikalistů (KAS),¹⁾ organizovala stávku v typografickém závodě Palesdruk. Současně se aktivisté SMOT,²⁾ kteří byli široce zastoupeni v dělnických stávkových výborech, prohlásili za anarchosyndikalisty a po-

kusili se vytvořit levicovou alternativu Svobodných odborů. Fakt, že se v tisku objevily první zmínky o „dědicích Kropotkina a Machna“, přiměl mnoho přívrženců anarchismu k hledání kontaktů s lidmi shodných názorů. Tomuto procesu posloužilo i „tání“, které v politickém životě země nastalo po pokusu o puč, jenž se odehrál v srpnu 1991.

Na prvním společném sjezdu minských a homielských anarchistů, který se konal v srpnu 1991 v „kondičním bytě“ v Minsku, bylo přítomno pouhých osm delegátů. Nehledě na nepočtenost byla společnost velmi rozmanitá: přívrženci klasického anarchismu kropotkinovského ražení i anarchosyndikalismu, na květen 1968 stále se smutkem v duši vzpomínající „nová levice“, pankáči, univerzitní profesor a dokonce jeden podnikatel - veterán anarchistického hnutí let sedmdesátých. Na tomto sjezdu bylo přijato osudové rozhodnutí o založení Federace anarchistů Běloruska (FAB - Federace anarchistů Běloruska).

Už z prvních společných kroků běloruských anarchistů bylo jasné, že vytvořit podrobný program činnosti k dosažení „světlého anarchistického zítřka“, závazný pro všechny aktivisty FAB, se jen těžko podaří. Byly přijaty obecné programové principy a také svobodná dohoda FAB, která sleduje na jedné straně autonomii každé anarchistické skupiny, ale současně i solidaritu všech účastníků anarchistického hnutí. Toto rozhodnutí se zrodilo na základě faktu, že mezi anarchisty z Minsku a z Homielu existovaly, mírně řečeno, jisté rozdíly v názorech a metodách činnosti. V Homielu, kde anarchistická skupina vznikla roku 1990 a byla první v Bělorusku, se její členové považovali za anarchosyndikalisty a více se orientovali na sociální otázky. 6. října 1992, na Mezinárodní den boje s nezaměstnaností, uskutečnili homielští anarchisté nepovolené shromáždění, které skončilo potyčkami s milicí a několik účastníků bylo zatčeno. V roce 1992 byl také s účastí homielských anarchistů vytvořen Svaz biespracovných (Svaz nezaměstnaných) a v místních závodech se organizovaly agitační kampaně. Minská skupina spojovala spíše příznivce kontrakultury a měla větší zájem o různé druhy situacionistických akcí než o hnutí pracujících. Výhonky minského anarchosyndikalismu nevydržely ani do prvního sjezdu FAB: několik vedoucích aktivistů SMOT bylo tou dobou už propuštěno ze závodů.³⁾ Přesto se už tehdy mezi běloruskými anarchisty objevilo pochopení pro „společnou věc“ a nezbytnost sjednocení, nehledě na osobní sympatie ke konkrétním anarchistickým tendencím.

Třebaže hlavní akce minských i homielských anarchistů byly tou dobou konány zejména na „rudá kalendářní data“ (1. máj, 6. října, 7. listopadu atd.), nezůstávaly společností nepovšimnuty. V Homielu se od roku 1993 začaly vydávat noviny *Anarchija* (Anarchie) - první anarchistické periodikum v Bělorusku. Mníští anarchisté si mezi různými konceptuálními povyraženými našli čas vyzkoušet vydavatelskou činnost - roku 1994 vyšlo jediné číslo novin *Čornaja vaviorka* (Černá veverka).

Zatím se období relativní liberalizace politického a společenského života v Bělorusku nachýlilo ke konci. V roce 1994 se odehrály první prezidentské volby, po kterých nastalo plánovitě utahování šroubů. Přesto upevnění autoritářské prezidentské diktatury pomohlo bouřlivému rozvoji rozmanitých nezávislých iniciativ, a to i anarchistických. Nová běloruská politická realita vytvářela i nové formy odporu. O mnohém vypovídá i to, že právě z anarchistického prostředí vzešla první masová protestní akce, která za časů A. Lukašenka proběhla.

Akce „Děkujeme prezidentovi za chléb a mléko“, která se konala 14. října 1994, se stala nejen první protiprezidentskou manifestací, ale také prvním happeningem.⁴⁾ Asi 500 studentů se prošlo k sídlu vlády, přičemž všichni pili z lahví mléko, ukusovali veku a skandovali oslavná hesla na adresu prezidenta republiky. Byl to projev vděčnosti za ubohé zvýšení stipendií, které se právě takto nazývalo - „na chleba a na mléko“. Manifestace vyústila v zatčení tří organizátorů. Akce byla provedena pod záštitou Svobodnáha prafsajuzu studentů (SPS - Svobodné studentské odbory), který byl založen společně národně demokratickým Zadzinočańnim biełaruskich studentů (ZBS - Sjednocení běloruských studentů) a Levym studenčeským dvizeniem (LSD - Levicové studentské hnutí), iniciovaným minskými aktivisty FAB.

Později se LSD proslavilo ještě jiným projevem politického výtržnictví. Během voleb do Nejvyššího sovětu v roce 1995 rozpoutali aktivisté LSD hlučnou kampaň propagující jejich poslaneckého kandidáta a začali sbírat podpisy. Program anarchistického kandidáta byl výsměchem běžné praxi předvolebních slibů. Voličům se slibovalo, že v případě zvolení bude jejich kandidát požadovat genocidu tučňáků v celé Antarktidě, přetření Domu vlády na oranžovou barvu apod.

Hlavním protivníkem anarchistů v jejich volebním obvodu byl kandidát Partij amataraů piva (PAP - Strana milovníků piva),⁵⁾ který byl ihned obviněn z pivního diletantismu a vyzván k pivnímu duelu. Jakkoli to zní divně, milovníci piva výzvu přijali. Souboj se odehrál v pivním baru Švistica a byl velmi hojně navštíven diváky. Pravidla boje byla jasně určena: na každé straně se ho účastnil stejný počet lidí; ta ze stran, která přepije druhou, vyhrává. Pivo k účelům souboje dodávala PAP. Výsledkem byla porážka anarchistů, kteří se však zadarmo napili piva.

Kandidát LSD byl přesto brán vážně. Kandidát Strany milovníků piva, jenž se obával další konkurence, nabízel anarchistům peníze výměnou za to, aby stáhli svou kandidaturu. Peníze byly přijaty, nicméně anarchisté poté při každém veřejném vystoupení rozhlašovali, že volby jsou uplacené a prodejně. Volby se v onom volebním okruhu nekonaly.

LSD kromě toho, že při přípravě budoucích bitev ideově chlastalo, vydávalo v období své existence několik novin: *Sejčas!* (Ted!), *Kak stat predatělem* (Jak se stát zrádcem) a *Bucharovec Bělorussiji*.

Celkově byl rok 1995 pro běloruský anarchismus dosti úrodným. Vznikla skupina v Hrodně, která se později měla stát jednou z neaktivnějších. Hrodněští anarchisté začali vydávat noviny *Dura*. Roku 1995 zahájila v Minsku svou činnost i antistranická skupina Čyrvony Žond, která sehrála pozoruhodnou roli v rozvoji běloruského anarchistického hnutí.

PĚTILETKA ČYRVONAHA ŽONDU

Od raných 90. let existovala, a byla v zasvěcených kruzích všeobecně známá, mládežnická organizace národně demokratické orientace, nesoucí nezvyklý název Čyrvony Žond.⁶⁾ Bez ohledu na to, čemu se věnovala, je třeba přiznat, že do roku 1994 poněkud vyčpěla. Její obrození, nebo spíše přerod, se odehrálo na sklonku roku 1994, když do řad Čyrvonaha Žondu vstoupila skupina soudruhů, kteří se předtím společně účastnili akce „Za chléb a mléko“. Tihle soudruzi si ve chvíli, když do Čyrvonaha Žondu vstupovali, mysleli, že rudý = levicový, a v únoru a březnu 1995 provedli, s pomocí několika politických přeběhlíků, opravdový převrat, v rámci kterého zvolili nové lidi na všechna vedoucí místa. Uzurpace Čyrvonaha Žondu radikálními levicovými živly vedla k tomu, že se do rukou anarchistů dostala organizace, která byla úředně registrována, což jim dávalo prostor ke spekulaci se svou „legálností“.

A proč se vlastně Čyrvony Žond začal nazývat Antypartyjnaja hrupa (Antistranická skupina)? Prakticky všechny aktivní běloruské mládežnické organizace byly pobočkami „dospělých“ politických stran nebo je aktivně podporovaly. Čyrvony Žond se stal první a jedinou organizací na „mladé“ politické scéně, která nebyla doplňkem nějaké strany. Když Čyrvony Žond vyhlásil nezbytnost toho, aby i mládež formovala svůj názor na běloruskou skutečnost, začal vystupovat proti všem stranám, které mládeži jen manipulují, vedeny svými úzkými stranickými zájmy.

První akcí, na které Čyrvony Žond ukázal svou novou tvář, se stal happening „Procházka politických vězňů kolem prezidentského paláce“, zorganizovaný SPS za aktivní účasti Strany milovníků piva v květnu 1995. Několik stovek studentů, nesoucích před sebou vlajku BRSM (Biełaruski respublikanski sajuz moładzi - Běloruský celorepublikový svaz mládeže), kráčelo husím pochodem s rukama za hlavou kolem prezidentského paláce a potom vztýčilo vlajku BRSM nad nejbližšími veřejnými záchodky (to měla být reflexe referenda o faktickém návratu k sovětské symbolice). Akce pomohl ukončit AMAP (Atrady milicyi asablivaha pryznačėńnia - Jednotky milice zvláštního určení) - masové zatýkáni se stalo předzvěstí budoucnosti, ve které stále více akcí mělo končit pochyťáním všech účastníků. Bylo započato trestní řízení podle paragrafu o hanobení státních symbolů.⁷⁾

U příležitosti 78. výročí Říjnové revoluce již Čyrvony Žond v Minsku, před sídlem vlády, organizoval za účasti hrodněnských anarchistů samostatnou akci. Akce probíhala pod rudými vlajkami s dirami na místech

srpů a klavír a pod transparenty s nápisy „Pryč se samoděržavím“ a „Smrt kapitalismu!“. Bez ohledu na to, že hesla bylo možné označit za tradiční, bylo 12 účastníků akce uvězněno.

Na počátku roku 1996 kolem sebe antistranická skupina Čyrvony Žond sjednotila minské aktivisty FAB, zbytky LSD a další levicové antiautoritářské elementy, vyskytující se v hlavním městě.

Čyrvony Žond začal na základě zkušenosti z prvních politických happeningů aktivně rozvíjet „koncepty revolučně-kulturní činnosti“, na kterou měly značný vliv myšlenky Situacionistické internacionály, „nové levice“, a také polské Oranžové alternativy (Pomaranczowa Alternatywa). Smysl koncepce spočíval v umělecké manipulaci společenskými stereotypy a symboly masové kultury, což vedlo k tomu, že se „vážná politika“ změnila v konceptuální posměch a veselý karneval. Heslem Čyrvonaha Žondu se stalo: „Bojuj a odpočivej!“

Kromě ironických výpadů na půdu politiky se Čyrvony Žond věnoval i politizaci umění, obzvláště umění kontrakulturní scény. 25. 2. 1996 se konal první hudební festival Razdavim fašysckuju hadzinu (Zadáme fašistickou zmiji), na kterém vystupovaly punkové skupiny z Minsku, Hrodna, Homielu a Mahilova. Kromě otevřeně antifašistického zaměření festivalu, který se později konal každoročně, to byl i pokus dostat na scénu nová alternativní uskupení. Právě tehdy si zažili svůj minský debut anarchopunkové z Hrodna - Deviation, skupina Sonca Mao a jiní.

Jaro roku 1996 přineslo adrenalin masových nepokojů, kterých se anarchisté aktivně účastnili. V období, kdy vrcholily jarní protiprezidentské opoziční demonstrace, Čyrvony Žond provedl i jednu „provlaďní“. 1. dubna se konalo „Procesí věrných poddaných k Prezidentskému paláci“. Cílem akce bylo uspořádat nepovolený pochod k sídlu prezidenta pod oficiálními rudo-zelenými vlajkami a portréty prezidenta a vyprovokovat moc k zásahu proti „loajální“ demonstraci. V určenou hodinu se na nádvorečku studentského městečka sešla přibližně stovka účastníků akce a zástupci tisku. Na mítinku „věrní poddaní“ všemožně vychvalovali politiku prezidenta, vyjadřovali přání integrovat se s Kirgystánem, a „pop Gapon“ zatím s kadidelníci v ruce žehnal přítomným. Ale samotný pochod nebylo možné začít. Milice uzavřela východy ze studentského městečka, avšak neodvážila se k ničemu dalšímu - nikdo z účastníků nepovolené akce nebyl zadržen. Tato akce je obecně známa pod názvem Dajosť Yntyhracyju (Sláva Yntyhracy/Integraci - narážka na nespisovnou výslovnost, která je vlastní mnoha představitelům běloruské vlády - pozn. překl.).

Události jara 1996 napomohly šíření radikálních nálad ve společnosti, lid získal zkušenosti v pouličních bitkách s milicí i z několikadenních pobytů ve vazbě. Hlavními účastníky jarního „maratonu“ přirozeně byli studenti, kteří z většiny nepatřili k žádné politické straně. Na hlavu studentů dopadla i největší část represí ze strany moci. Kvůli organizaci odporu mládeže proti teroru milice začali aktivisté Čyrvonaha Žondu vydávat noviny *Moladz zmahajecca!* (Mládež bojuje!). Noviny měly dosti radikální orientaci a obsahovaly různé praktické rady (např. jak vyrobit Molotovův koktejl apod.) i články o teorii rezistence. *Mládež bojuje!* byla v kruzích politicky aktivní mládeže velmi populární. V letech 1996-97 vyšla celkem tři čísla a speciál.

Ani v letech 1996-97 nebylo zaujetí pouličním extremismem jediným zaměstnáním anarchistů. 1. března 1997, ke 126. výročí zavraždění ruského cara Alexandra II., vystoupila „Kočovná anarchistická divadelní společnost Šlomy Kahanoviče“⁸⁾ se svým nastudovaným hry Smrt tyrana. Představení se konalo na schodišti před vstupem do budovy minské konzervatoře a naštěstí skončilo těsně před příchodem milice.

Další z anarchistických akcí roku 1997, které vzbudily širokou pozornost, se stal zdánlivě bezproblémový fotbalový zápas mezi týmem antistranické skupiny Čyrvony Žond a mládežnickou frakcí BNF (budoucí Malady front). Háček byl v tom, že zápas byl spojen s výročním útekem vůdce BNF Z. Pazniaka do zahraničí. Anarchisté vyzvali k souboji mládež BNF, a aby nemohla odmítnout, navrhli utkat se o „Pohár Z. Pazniaka“. Hrál se na „stadionu Mobutu Sese-Seko“, pod všepromikajícím deštěm. Budoucí „mladofrontovci“ k zápasu přistoupili příliš seriózně (není to žádná legrace, prohrát pohár pojmenovaný po vašem vůdci), a den předem najali několik profesionálních fotbalistů. Tým Čyrvonaha Žondu, který byl poražen 8:2, přesto vyhrál informační válku, když opakovaně důrazně upozornil v médiích na prodejnost BNFovského fotbalu.

Léta 1997 až 1999 byla dobou největší aktivity antistranické skupiny Čyrvony Žond. Právě tehdy běloruský anarchismus opustil politické ghetto a stal se nepominutelným samostatným subjektem běloruské politiky. Široký ohlas rozmanitých aktivit Čyrvonaha Žondu (včetně mediálních), napomohl podstatnému růstu anarchistického hnutí, obzvláště v Minsku.

Na začátku roku 1998 začaly vycházet noviny *Navinki* - nejvýraznější vydavatelský projekt Čyrvonaha Žondu. Koncepce periodika byla míněna zhruba takto: pokud je showbizns ve stavu, kdy je schopen překrýt jakoukoli alternativu a proměnit ji v komerci a popkulturu, proč bychom neměli jednat opačným způsobem, tj. parazitovat na stereotypech masové kultury, současně politizovat a až k absurditě narušovat jejich prvopočáteční smysl, a to všechno nabízet jako svého druhu parodii na bulvár.

V prvních měsících roku 1999 byla „za činnost neshodující se s přijatým statutem sdružení“ zrušena registrace Čyrvonaha Žondu. To se časově překrývalo s jiným význačným okamžikem - právě tehdy se povedlo díky úspěšné kampani-happeningu Legalise It dosáhnout oficiální registrace novin *Navinki*, které do té doby vycházely nelegálně. Oba tyto fakty měly v budoucnosti velký vliv na osudy Čyrvonaha Žondu. Legalizace také napomohla rozvoji dalších anarchistických vydavatelských iniciativ. Zvláštní zmínku si zaslouží zejména dvě z řady periodik, vydávaných aktivisty Čyrvonaha Žondu - „noviny dělnické mládeže“ *AK-47* a noviny *Antyfašyk*, které se staly mezi mladými čtenáři velmi oblíbené. Na druhou stranu se výtíženost těmito projekty promítla do aktivity „čyrvonahondovců“ na ulici. Akce Čyrvonaha Žondu se konaly stále vzácněji, třebaže byly, díky svému „umělecko-politickému“ charakteru, vždy zapamatovatelné.

V období vrcholící ruské „antiteroristické kampaně“ v zimě 2000 anarchisté organizovali kampaň proti válce v Čečensku, v jejímž rámci se konalo nepovolené shromáždění před ruskou ambasádou v Minsku. Zhruba dvě desítky „v bojích raněných federálních vojáků“ defilovaly kolem ohrazení ambasády s korouhví Spasa - Putina (tj. s korouhví zobrazující Putina jako Ježíše Krista pravoslavných - pozn. překl.). Milice nikoho z účastníků akce nezranily ani nezajaly.

Na jaře 2000 Čyrvony Žond pořádá jako součást bojkotu voleb do „Sněmovny reprezentantů“, horní komory běloruského parlamentu, happening „Psi volby“, za účasti čtyřnohých přátel člověka: v průběhu organizované „volební kampaně“ si psi volili své poslance do „Boudy reprezentantů“. Volby byly nakonec zfalšovány psovody. Další veselou akcí bylo „Zmocnění se opoziční demonstrace“ na podzim 2000. Během jedné z opozičních manifestací anarchisté zorganizovali vlastní průvod: pod různobarevnými vlajkami a transparenty, vyrobenými z tkaniny starých trenýrek (na kterých nebylo nic napsáno), kráčel průvod spolu s ostatními demonstranty - účastníci skandovali abstraktní hesla jako „Dělej!“ nebo „Ty to dáš!“. To mělo ukázat, že barvy opozičních praporů, stejně jako smysl jejich transparentů, už dávno ztratily svůj politický a praktický význam v odporu proti diktatuře. „Zmocnění se opoziční demonstrace“ bylo poslední veřejnou akcí, konanou pod značkou Čyrvonaha Žondu. Poté antistranická skupina Čyrvony Žond svou činnost v podstatě zakončila.

Objevovaly se snahy vytvořit pobočky Čyrvonaha Žondu i v jiných městech (Hrodna, Brest, Ivacevičy aj.), ale tyto pokusy se časově shodovaly s úpadkem veřejné činnosti v Minsku, což jim nedovolilo se naplno rozvíjet. Jádro „čyrvonahondovských“ aktivistů se usadilo v redakci *Navinek*, část se zapojila do jiných anarchistických projektů, zejména v oblasti antifaišismu a ekologie. Ve své činnosti pokračovala ivacevičská skupina Čyrvonaha Žondu a také pražské⁹⁾ a pařížské byro Čyrvonaha Žondu, sestávající z příslušníků hnutí, kteří byli nuceni emigrovat do zahraničí.

Pokud zhodnotíme výsledky „Čyrvonahondovské pětiletky“ (1995-2000), nepochybně uznáme, že jejím hlavním úspěchem bylo rozšíření běloruského anarchistického hnutí. Jen čestných odznaků 1. stupně antistranické skupiny Čyrvony Žond bylo vydáno více než sto (třebaže musíme říci, že odznak byl některým aktivistům vydán dvakrát jako náhrada za předcházející, ztracený v boji - zda v boji s fašisty či s démonem alkoholu, o tom historie mlčí). Přesto si musíme povšimnout i jistých negativních momentů: Čyrvonamu Žondu jakožto nejznámější anarchistické skupině byly v tisku připisovány i akce organizované jinými minskými aktivisty FAB, k jejichž uskutečnění „čyrvonahondovci“ nijak nepřispěli, což vnášelo jistý nesoulad do rozvoje jiných anarchistických iniciativ.

BOJ POKRAČUJE

Běloruské anarchistické hnutí druhé poloviny 90. let se zdaleka neomezovalo jen na činnost Čyrvonaha Žondu, který přestože byl v tomto období neaktivnější, představoval jen jednu z řady skupin a iniciativ FAB.

Obzvlášť nápadně od poloviny 90. let zintenzivněla aktivita hrodněnských anarchistů. 23. 2. 1996 tam uspořádali první akci Fuck The Army, která se stala také prvním vystoupením alternativní mládeže v Hrodně od demonstrace hippies roku 1972. Byla organizována shromáždění před oblastními a okresními vojenskými správami a nepovolený pochod k sídlu místní administrace. Výsledkem bylo uvěznění dvou účastníků. V dalších letech konali hrodněnští anarchisté akce proti všeobecné branné povinnosti vždy 19. února - na výročí zrušení nevolnictví roku 1861, což poukazuje na blízkou příbuznost nevolnictví a současné „posvátné povinnosti“.

V Homielu byl v září 1996 milicionáři ubit k smrti pankáč K. Maskvin. Homielští anarchisté organizovali širokou občanskou kampaň na podporu požadavku vydat vrahy v uniformě soudou. Podrobnostem této záležitosti byl věnován speciál novin *Moladz zmahajecca*. Dvakrát bylo zahájeno trestní řízení, přesto se moci podařilo „nepříjemný incident“ utulát.

Rok 1997 byl rokem rozmachu anarchistického hnutí v Brestu. V červnu anarchisté zorganizovali mítink na nábřeží, kam byli zváni všichni zájemci o anarchismus. Množství černých vlajek a transparentů přivábila i pozornost bezpečnostních složek, což vedlo k rozeznání mítinku. Na podzim

téhož roku proběhl ještě jeden pokus o masovou akci, ale byl zastaven milicí na samém začátku. Nečekaný „boom“ aktivity „extremistických živlů“ zaujal i KDB (Kamitet dziařžaunaj bjašpieki - běloruské KGB), který začal s represemi brestských anarchistů, jež vyústily v uvěznění, domovní prohlídky a zabavování nežádoucí literatury. To vedlo k dočasnému pozastavení aktivity brestských anarchistů.

Za jednu z nejdelších a neúspěšnějších akcí, které proběhly za účasti anarchistů, lze považovat ekologickou kampaň *Viasiolka* (Duha), zahájenou roku 1998. Byla namířena proti plánům na vybudování jaderné elektrárny, jež byly vládou v té době vypracovávány. S účastí aktivistů FAB byla založena nezávislá ekologická iniciativa Ekasupracií, která si vzala na starost organizaci celé kampaně, do níž byli zapojeni pracovníci běloruské akademie věd, zainteresovaní vědci, tisk a také aktivisté ruského radikálně-ekologického hnutí Chraniteli Radugi (Obránci duhy), kteří již měli zkušenosti s podniky podobného druhu. Začaly se vydávat noviny *Viasiolka*, na jejichž stránkách byly objasnovány všechny aspekty jaderné energetiky a radiační ekologie. Během let 1998-99 bylo ve spolupráci s vědci uspořádáno několik seminářů, věnovaných otázkám smysluplnosti výstavby jaderné elektrárny. V létě 1998 aktivisté Ekasupraciiv zorganizovali „Pochod za bezjaderné Bělorusko“ po místech v mahilovské oblasti, kde měla být plánovaná elektrárna umístěna. Cílem pochodu byla protijaderná propaganda mezi obyvateli okolních okresů. Konala se protestní shromáždění v Mahilově, Šklovu a jiných městech oblasti. Výsledkem celospolečenské kampaně bylo dosažení přijetí moratoria na další rozpracování projektu výstavby běloruské jaderné elektrárny.

Další ekologická akce se konala v létě roku 1999 - kampaň proti znečištění vod Dněpru. Smyslem akce bylo obrátit pozornost občanů k ekologickému stavu jedné z největších vodních tepen Běloruska. V rámci kampaně aktivisté propluli na vorech po Dněpru od Šklova až do Bychava, zatímco v Mahilově probíhala konference „Čistá voda“, a hudební festival Ekastok (Ekoproud). V průběhu plavby byly z Dněpru odebírány vzorky vody, které byly poté dodány na mahilovskou stanici ekologické kontroly.

Někteří účastníci se vyhnuli plavbě na vorech a pohybovali se po břehu Dněpru ve směru cesty základní „vodní“ skupiny. A díky tomu, že jít pěšky se ukázalo jako o něco rychlejší varianta, pěší skupina přicházela dříve na místa určená k setkání s místními sympatizanty a pořádala tiskové konference na téma „Plavbou na vorech proti znečištění Dněpru“, které končily těsně před připlutím základní skupiny.

Tou dobou v Hrodně dále vznikají různé anarchistické iniciativy. V roce 1998 anarchisté založili Radikální křídlo SPS (studentského odborového svazu) Hrodněnské univerzity, které začalo vydávat list *Buntujma!* (Buřme se!). Hrodněnští anarchisté objevili také zajímavou alternativu hudebních klubů, které ve městě chyběly. Pod názvem *Niezaleznaje Abjadnaŭnie Haradzieskich Anarchistaŭ* (NAHA - Nezávislé sdružení hrodněnských anarchistů) začali metodicky provádět zábory opuštěných domů a púd, kde se poté konaly koncerty a jiné umělecké akce. Také se angažovali v kampaních na ochranu zvířat, obzvláště v akci „Svobodu delfinům“ u příležitosti příjezdu delfinária.

Na sklonku 90. let se aktivita anarchistů projevuje i v jiných běloruských regionech. V září 1999 v Ivacevičích anarchisté provedli shromáždění před okresním školským úřadem proti diskriminaci školáků ze strany vedení škol na základě jejich zevnějšku. Několik žáků vyšších tříd totiž neprijali do městských škol kvůli „příliš dlouhým“ vlasům a „neformálnímu“ zevnějšku. Anarchisté nakonec dosáhli toho, že všichni vlasatci byli do škol přijati bez překážek. Jinou pozoruhodnou akcí, organizovanou ivacevičskými anarchisty, bylo vystoupení na ochranu práv zvířat, které proběhlo, když Ivaceviče navštívila roku 2000 putovní Zoo. Jak vešlo ve známost v předvečer příjezdu zvířecí, cestou do města uhylnula opice, což se stalo důvodem k akci. Aktivisté vylezli na maringotky zvířecí a vyvěsili plakáty „Svobodu zvířatům“ a „Zřízení do klecí“, které měly za úkol zagitovat přítomné a přesvědčit je, aby Zoo nenavštívili. Během potyčky s ochrankou Zoo veřejnost anarchisty aktivně podpořila.

Početní nárůst anarchistického hnutí se odrazil na rozmanitosti jeho praktických iniciativ. Přesto postupně jisté hlavní směry činnosti anarchistů vykrystalizovaly. Jednou ze základních priorit řady skupin se stal antifaišismus. Už od konce 90. let anarchisté cílevědomě organizují běloruské antifaišistické hnutí. Od té doby pravidelně probíhají antifaišistické semináře, jejichž materiály se publikují v novinách *Antyfašyk*. V Minsku, Homielu a Hrodně v tomto období přibývalo potyček s neonacisty, což přimělo anarchisty k vytvoření hnutí Antyfa-Bietarús, s pobočkami ve velkých městech, které se orientuje zvláště na akce přímého odporu proti nacistům. V letech 2000-2001 aktivisté FAB iniciovali „hnutí rudých a anarchoskinheadů“ (Red & Anarchist Skinheads, RASH-Belarus).

Jinou důležitou oblastí činnosti běloruských anarchistů se stal antiglobalismus. A nebyla to jen další módní západní nálepka. Nehledě na všechnu protizápadní rétoriku a otevřené nepřátelství mezi Západem a Běloruskem, autoritářský běloruský režim lehce našel společnou řeč s řadou nadnárodních společností, které klidně ignorují „slavné porušování lidských práv a svobody slova v Bělorusku“ a rozvíjejí v zemi svou činnost. Anarchisté se aktivně zapojili do boje proti nadnárodnímu společnému

a účastnili se mezinárodních kampaní i bojkotu řady firem, jejichž činnost se týkala i Běloruska. Mimo jiné proběhlo několik protestních akcí u restaurací McDonald's v Minsku. Mezinárodní charakter antiglobalistického hnutí vedl k rozšíření praktických kontaktů mezi běloruskými anarchisty a jejich západními kolegy. Roku 1999 se aktivisté FAB účastnili prvomájové demonstrace v Praze, organizované Československou anarchistickou federací, která skončila konfliktem s policií. V září 2000 se již celá delegace FAB účastnila mezinárodní antiglobalistické akce v Praze, kde se konal summit Mezinárodního měnového fondu a Světové banky. Během nepokojů v českém hlavním městě se běloruským anarchistům dostalo cenné zkušenosti pouličních bojů, vyzkoušeli si vrhání dlažebních kostek, stavbu barikád i užívání Molotovových koktejlů proti dopravním prostředkům protivníka, přičemž je zasáhla i pořádná dávka slzného plynu. To vše se neobešlo beze ztrát - jeden z členů delegace byl poraněn.

Ale aktivita anarchistů se neomezovala jen na antifašismus a antiglobalismus. Právě v té době, kdy soudruzi bojovali na pražských barikádách proti nadvládě nadnárodních společností, v Minsku byla na znamení solidarity s protesty v Praze uspořádána akce „Okupace“ - několik desítek anarchistů obsadilo prázdný dům v centru Minsku. Dále následovalo konceptuální „zmocnění se prostoru“ - zdi domu byly pokryty graffiti, v největší místnosti proběhl akustický koncert. Milice, jež dorazila po dvou hodinách, „osvobodila“ dům od anarchistických „okupantů“, a několik účastníků akce bylo uvězněno. Minčané převzali štafetu od hrodněnských anarchistů, a 23. února 2001 v Minsku aktivisté FAB provedli akci proti branné povinnosti. Před budovou minské oblastní vojenské správy byl za srocení lidu představen happening - scénka z vojenského života. Za doprovodu víření bubny jedna skupina branců masírovala, druhá zametala náměstí a třetí barvila asfalt na černo. Následně desítky potenciálních vojáků základní služby demonstrativně spálila své povolávací rozkazy. Anarchisté věnovali pozornost i právům žen, které ačkoli nejsou povolávány do armády, mají řadu vlastních problémů. Rozvíjí se feministické iniciativy v Minsku i v jiných městech. 8. března 2001, na Mezinárodní den žen, brestští aktivisté FAB pod označením Arhanizacyi feministaŭ-anarchistaŭ (Organizace feministů-anarchistů) uspořádali happening. V centru města účastníci akce obdarovávali muže květinami a ženám nabízeli pomoc při domácích pracích. Poté co tak nějakou dobu „terorizovali“ obyvatele města, anarchisté akci zakončili na pěší zóně oslavou s hudbou a čtením básní na téma svátku žen.

Už roku 2000 se běloruští anarchisté zapojili do celoevropské kampaně „Nelegální lidé nejsou!“ proti zpřísnění migrační politiky EU. V létě 2001 polská Anarchistická federace (Federacja Anarchystyczna) zorganizovala mezinárodní tábor „Proti hranicím“ v Krynkach pod Białostokem, s nímž byli nápomocni i aktivisté FAB. Tábora se účastnilo zhruba sto anarchistů z Polska, Běloruska, Ruska, Ukrajiny, Německa a dalších zemí. Během činnosti tábora proběhlo několik demonstrací a protestních shromáždění, namířených proti zpřísnění pohraničního režimu na bělorusko-polských hranicích, které zavádí Polsko pod tlakem Evropské unie.

Roky 2000-2001 znamenaly také „boom“ nezávislé vydavatelské činnosti. Během tohoto období vyšlo několik titulů různých zínů věnovaných antifašismu, ekologii, ochraně práv zvířat, vegetariánství, alternativní scéně, DIY kultuře aj. Aktivizovala se nezávislá koncertní činnost za účasti kapel, které svou tvorbu propagují anarchistické myšlenky. Mezi nimi nelze nezpomenout takové známé anarchoskupiny jako Deviation (Hrodna), Hate To State (Minsk), Twin Pigs (Ivacevičy), Contra La Contra (Hrodna) aj. V Brestu vznikl skutečný příklad nezávislé divadelní tvorby - anarchisty založený Svobodný teatar (Svobodné divadlo). V předvečer prezidentských voleb v září 2001 si anarchisté vyzkoušeli další aktivitu - film. Za bezprostřední tvůrčí účasti redakce listu *Navinki* byl natočen první běloruský nezávislý umělecký film *Slučaj s pacanom* (Příhoda s klukem). Film divákovi ironicky předvádí celou běloruskou politickou kuchyň. *Slučaj s pacanom* způsobil skutečné pozdvižení v běloruské politicky aktivní společnosti a získal několik cen na mezinárodních festivalech.

Na pozadí všeobecně rozšířených spekulací na téma práva a svobody člověka během prezidentské kampaně právě anarchisté podpořili konání průvodu Love parade v Minsku, organizovaného Běloruskou ligu sexuální menšin Lambda, v rámci festivalu gay-kultury Gay pride 2001. Díky praktické pomoci anarchistů, kteří solidarizují s bojem gayů a lesbiček za jejich práva, se poprvé v Bělorusku podařilo uspořádat teatralizovanou demonstraci sexuální rovnosti.

Na jaře 2002 zahájila nezávislá ekologická iniciativa Ekasupraciŭ společenskou kampaň „Proti ničení lesních rezervací“. Proběhlo několik protestních shromáždění, kde se sbíraly podpisy na podporu požadavku zastavit těžbu cenných druhů stromů v rezervacích Prypiač, Biarezina, a v Bělověžském pralesi. V Minsku se v rámci kampaně konal hudební festival Zialony Šabaš, který byl násilně přerušen silami AMAP.

Kromě všeho ostatního se aktivisté FAB účastnili i širěji pojatých levicových projektů. V Hrodnu za účasti anarchistů působila Kanfederacyja Dziejucých Supotak - Razam! (Konfederace aktivních sdružení - Společně!) a vydával se list *Ataka*.

★ ★ ★

Během deseti let své existence se FAB změnila ve strukturu, jež v Bělorusku neměla obdoby. Nebyla organizací v obvyklém smyslu tohoto slova, chyběly jí některé neodmyslitelné atributy - hierarchie, centrální orgány, formální vůdce, pevná členská základna atd. Právě naopak, od vzniku FAB se v ní nevytvořil ani jeden centrální orgán, který by řídil nebo koordinoval všeobecné anarchistické hnutí v Bělorusku. Nebyli ani žádní opravdoví členové, protože FAB přirozeně vznikla ne jako centralizovaná organizace jednotlivých anarchistů-individualistů, ale jako svobodné sdružení řady anarchistických uskupení a rozmanitých antiautoritářských a libertariánských iniciativ, ve své činnosti zcela autonomních, jejichž aktivisté navzájem solidarizují a vystupují pod označením FAB. Jediným společným podnikem FAB byl každoroční sjezd, který měl spíše charakter velké party než setkání politické organizace.

Tyto aspekty, které v počátcích činnosti FAB někteří chápali jako nedostatky, ukázaly na sklonku 90. let svou výhodnost pro další rozvoj anarchistického hnutí. Stalo se zřejmé, že takovou strukturu jako FAB nelze likvidovat ani zvnějšku, úderem proti vedení (neboť běloruští anarchisté nemají žádné „ústřední výbory“ ani „vůdce“), ani zevnitř, vyvoláním rozkolu (neboť FAB je stejně „rozervaná“ na celou řadu samostatných rovnoprávných skupin). Jediným způsobem likvidace FAB tak zůstalo jediné naprotě zabránění všem anarchistickým aktivitám v Bělorusku.

Po deseti letech existence je FAB možné označit spíše za decentralizovanou síť, tj. reálné sdružení vzniká teprve tehdy, když se realizuje nějaká konkrétní praktická iniciativa. Pouze tehdy také mohou vzniknout různé koordinační a výkonné orgány, a to pouze v rámci a v době realizace této iniciativy, za účasti všech zainteresovaných. Navíc neexistuje žádný vnitřní řád, proto efektivita činnosti zcela závisí na osobní zodpovědnosti a sebeorganizaci každého anarchisty, což bohužel často vede k ne zcela ideálním výsledkům.

Jinou věcí, které se běloruští anarchisté úspěšně vyhnuli, jsou hluché spory a pseudoideologické „diskuse“, motivované snahou rozdělit anarchisty na „správné“ a „nesprávné“. Už dlouho je mezi anarchisty všeobecně znám fakt, že nemá smysl soupeřit mezi sebou a tím spíše nikdo nemá „copyright“ na anarchismus ani právo nárokovat si jediný správný výklad „cesty ke světlému anarchistickému zítřku“. Dokonce i myšlenky klasiků anarchismu jsou v první řadě soukromými názory konkrétních anarchistů, které kdokoli může sdílet nebo nesdílet.

Kromě výše řečeného existuje i řada problémů, které běloruští anarchisté musí teprve vyřešit. Hlavním je překonání izolace a uzavřenosti některých anarchistických skupin, které dále v různých městech vznikají nezávisle na činnosti FAB, a jejich zapojení do solidární anarchistické sítě. Druhým velmi vážným problémem je neexistence solidární představy o cílech běloruského anarchistického hnutí, alespoň co se týče nejbližší budoucnosti, což zpochybňuje možnost i základní koordinace mezi anarchisty v průběhu některých akcí. Bez ohledu na tyto i mnoho jiných negativních momentů prokázalo běloruské anarchistické hnutí svou životaschopnost. A desetiletá historie Federace anarchistů Běloruska je toho přesvědčivým důkazem.

POZNÁMKY

- 1) KAS je první anarchistickou organizací na území SSSR v období „perestrojky“, založená r. 1989. Po puči v srpnu 1991 se KAS kvůli organizační i ideologické krizi rozpadl na několik anarchistických skupin.
- 2) SMOT (Svobodnoje mežprofesionalnoje objediniženije trudjaščichsja - Svobodný mezioborový svaz pracujících) byl založen už roku 1978. Dlouho kolem sebe sdružoval disidenty různého směřování. Od konce 80. let se v Bělorusku SMOT transformoval v nezávislou levicovou dělnickou organizaci.
- 3) Později část aktivistů SMOT utvořila tzv. Arhkomitet Partij Pracounych (Organizační výbor strany pracujících) a vydávala list *Basta!*. Těsně spolupracovali s anarchisty.
- 4) Kvůli zachování objektivy je třeba říci, že prvním happeningem v Bělorusku se stal „Pohřeb Slávy KSSS“, provedený skupinou občanů u budovy ÚV KSB v Minsku bezprostředně po puči v srpnu 1991.
- 5) PAP vznikla r. 1993 jako strana, která hájí liberální hodnoty. Většinu jejích členů tvořila nonkonformní mládež, která měla velký vliv na metody práce a ideologii strany a posunula ji na pozice umírněné levice.
- 6) (hist.) Tak se nazýval „Výbor, řídící povstání v Litvě a na Bílé Rusi“ pod vedením Kastusia Kalinoŭskaha v období národně-osvobozeneckého povstání r. 1863.
- 7) Později byl výkonný výbor PAP v kompletním složení pronásledováním donucen emigrovat nejdříve do Polska, později do ČR, a r. 1996 strana fakticky přestala existovat.
- 8) Šloma Kahanovič je na základě „legendy“ FAB považován za prvního běloruského anarchistu počátku 20. stol.
- 9) S anarchisty, kteří emigrovali z Běloruska do ČR, spolupracovala v závěru 90. let ČSAF. V roce 1999 s nimi vyšel rozhovor v *Existenci* č. 4.

Český překlad na svobodne-belorusko.wz.cz/anarchhnuti_v_belorusku.htm
Z běloruské verze do češtiny přeložil Miroslav Tomek.
Jazykově upraveno.

Z DENÍKU ANARCHISTY

UKÁZKA Z KNIHY IGORA OLINĚVIČE *JEDU DO MAGADANU*

IGOR OLINĚVIČ JE BĚLORUSKÝ VĚZNĚNÝ ANARCHISTA. NA KONCI LISTOPADU 2010 BYL ZATČEN V MOSKVĚ PRO PODEZŘENÍ Z ORGANIZOVÁNÍ ÚTOKU NA RUSKÉ VELVYSLANECTVÍ V MINSKU, KTERÝ SE ODEHRÁL V SRPNU TÉHOŽ ROKU. VŠECHNA OBVINĚNÍ ODMÍTĚL, ALE PŘIZNAL, ŽE JE AKTIVNÍM ÚČASTNÍKEM ANARCHISTICKÉHO Hnutí. V KVĚTNU 2011 BYL ODSOUDEN K OSMI LETŮM ODNĚTÍ SVOBODY VE VĚZNICI SE ZOSTŘENÝM REŽIMEM. NĚKOLIKAMĚSÍČNÍ VAZBU STRÁVIL V TZV. AMERIKANCE, PŮVĚSTNÉM ZAŘÍZENÍ KGB. V KNIZE, Z NÍŽ PŘINÁŠÍME UKÁZKU, PÍŠE O DOBĚ STRÁVENÉ VE VAZBĚ, O STRACHU I ODVAZE, NADĚJI I ZOUFALSTVÍ, PODPOŘE I ZRADĚ. A O TOM, JAK DŮLEŽITÉ JE NEZTRATIT SVÉ PŘESVĚDČENÍ.

1.

28. listopadu 2010, Moskva, kavárna v nákupním centru „U Gorbušky“, 14.45. Po bezesné noci se klíží oči. Davy lidí, shon, nervózní tváře. Každý druhý může být tajný, třeba tamti tři v černých bundách s vážnými ksichty. Dima sedí proti mně. Smějeme se naší paranoi. V noci přišel vzkaz od Buratina,¹⁾ že bychom se měli sejít. Nutková chuť odmítnout (víme, že nejspíš zradil) nakonec ustupuje nutnosti vidět ho. Dima je už nervózní. Podle plánu měl sledovat schůzku dalekohledem, ale od začátku byl proti tomuhle návrhu. Jasně, Dima má pravdu, místo i plán schůzky se měly líp promyslet, ale tři měsíce na útěku otupují ostrážitost, a tak se nám nechce věřit, že i tenhle zradil. Musím během schůzky stihnout odhalit agenty, utéct a cestou nastříkat Burovi do ksichtu slzák. Je pozdě něco měnit. Máme nejvyšší čas.

Jak vycházíme z nákupního centra, ze čtyř stran vyrazily stíny a sevřely mi paže. Nepřekvapilo mě to, ani jsem se nepohnul. Dima uskočil a dal se na útěk. Náhodný kolemjdoucí mu nastavil nohu, ale našťastí ho nezastavil. Země otroků, země pánů.

Jeden z *men in black* mě uklidňuje: „My jen pomáháme vašim.“ Hm, tihle „naši“ jsou vaši a ne naši - fyzické. Cvakly náramky, strkají mě do auta, prohlížejí kapsy: mobil, peněženka, empéetrojka. Hodinu a půl před schůzkou jsem vypnul mobil, z kterého jsem volal Burovi. Myslel jsem, že na tak frekventovaném místě ho nedokážou najít anebo ho nebudou hledat vůbec, aby neriskovali. Moje blbost... Kukla přes oči, jedno auto, za ním druhé, kolem mě lidi v černém - tajní z ruské FSB,²⁾ nedomlouvají se mezi sebou, píšou si text do telefonu a podávají si ho. Pár zastávek na záchod, vidím pole, les, je to jako sen...

Bělorská hranice. Hlavu mi strčí na podlahu - je to tedy nelegální operace. Předávají mě místním do minibusu. Moskevští říkají:

„Příště po nás takovou hovadinu nechtějte.“

„Jasně, máte to u nás, hoši,“ odpovídají *tutejšyja*.³⁾

Autá odjíždějí. Začíná vyhrožování:

„Víš, co po tobě chceme, ne? Nebo zajedeme na jedno místo, kde si vzpomeneš.“

„Jo, vím, vím,“ říkám.

No jo, nehrabat se v paměti, nelitovat, počítat vteřiny, uklidnit se. Musím se dát dohromady, soustředit se na jedinou důležitou věc: Nevěř, neboj se, nepros.⁴⁾ (...)

2.

Vzbudil mě příchod praporčíka, který chtěl hlášení.

„V cele přítomen jeden člověk, žádné dopisy ani písemnosti, vycházka povolena na jednu hodinu, služba v cele Oliněvič,“ ozývalo se teď pravidelně každý den.

Hodiny se vlekly, nebylo co dělat. Chladno a průvan, ale zabalit se do deky nešlo, ta muse-la být přes den na posteli. Pro toho, kdo se sem dostane bez teplého oblečení, je to utrpení. Zvláště nepříjemné je to bez pořádných bot. Nohy promrznou v jakýchkoli ponožkách, i pletených. Pomůže jen zabalit chodidla do svetru. Ale to jsou podružnosti. Nejdůležitější je to neustálé ticho kolem, jako by se zastavil čas. Někdy se ozvou kroky, cinkání pout, zvuk otvírání okýnka ve dveřích cely, bouchání dveří, hvízdání a šepot strážných (nikdy spolu nemluví normálně).

Za pár dní začneš číhat na nejnepatrnější zvuky a přesně je rozeznáš. Okýnko ve dveřích cely se denně otevírá několikrát: kvůli snídani, obědu, svačině a lékům. Dveře se otvírají čtyřikrát: ráno a večer na záchod, ráno ještě při pochůzce dozorce, jednou při vycházce (pokud je povolena). A takhle celé měsíce, u někoho roky, a s nepřetržitým umělým osvětlením.

Neměl jsem tušení, kde jsem a co bude dál. Hodinky mi sebrali. Dny splývaly jeden s druhým. Člověk se budí a usíná a neví, jak dlouho spal a kolik je hodin.

Co vězně napadá v prvních dnech? Obrazovnost je zjištěná podvědomým živočišným strachem. Jen fyzické cvičení tě vrací do reality. Izolace... Jaký je to pocit? Lidský život je tvořen tisícem sociálních propojení: komunikace, závazky, plány, vztahy, práce, dokonce i salát v ledničce, všechno je v našem vědomí propojeno. A v jediném okamžiku tuhle pevnou oporu začneš ztrácet. Ne najednou, ale postupně. Vybavují se ti věci víc nebo míň důležité, rozum jako by se mezi tím zmytal, potreboval by něco dělat. Zkoušíš udržet ty nitky reality, nepustit je, znovu je propojit, ale místo toho je jednu po druhé ztrácíš a propadáš se do bezedné prázdnoty. A to ještě není nejhorší: tady aspoň vidíš, co ztrácíš...

V tomhle nesnesitelném vzduchoprázdnu je první dopis a první balíček od blízkých jako paprsek světla, který protne temnotu a zahřeje. Pamatuju se, jak jsem z balíčku vyndal teplé ponožky a deku. Zabalil jsem se do ní a usnul s pocitem, že jsem doma u rodičů...

„Chci s vámi něco probrat,“ řekl šedovlasý, ale statný plukovník ze 4. (ideologického) oddělení KGB.⁵⁾ Z okna nejvzdálenější kanceláře se otevřel nečekaný výhled na noční město, na hlavní minskou třídu. Nevěřím, že by to na někoho po takové době strávené v cele nezapůsobilo. Tak blízko a tak daleko, vzdálenost světelných let. Čaj, sušenky, koláčky a další pozornosti jako ve filmu.

„Víte, proč tu jste?“ ozvala se záladná otázka jako za dob inkvizice před stovkami let.

„Pro začátek bych rád věděl, kde jsem,“ odpověděl jsem.

„Vězení to není, díky bohu, ale vyšetřovací vazba KGB. To je rozdíl. Američanka se tomu říká. Ve třicátých letech tu zastřelili víc než třicet tisíc lidí. Smutné, ale ujišťuji vás, že ani já, ani moji kolegové bychom už nic takového nedopustili,“ pokračoval plukovník.

Tři rozhovory do noci. O anarchistickém hnutí, metodách, výběru lidí, smyslu života atd. Rozhodl jsem se mluvit výhradně o věcech dostupných na internetu. Když zazněla otázka, představil jsem si internetový zdroj, kde jsou takové informace, a až potom odpovídal. Nic konkrétního.

Plukovník se zajímal o věci jako „financování“, „vůdci“, „zahraniční kontakty“, tedy o potenciál hnutí, pokud jde o jeho vnější podporu k destabilizování situace v zemi. Samozřejmě - uvažují jednostranně. Nikdo z nich nevěří, že lidi můžou něco dělat ze své vůle, svobodně, z ideových důvodů. Třetí den všechno skončilo otázkou:

„Mohou anarchisté a vláda směřovat společně k lepší budoucnosti? Chtěli byste založit vlastní organizaci?“

Najednou mi v hlavě vytanul fragment z *Deníku informátora*,⁶⁾ kde se takovým návrhem verbovalo ke spolupráci s KGB.

„Po skončení trestu se chystám věnovat otázkám alternativní energetiky,“ odpovídal jsem pomalu, slovo po slově. Moje odpověď plukovníka hodně zarmoutila... Cestou do cely jsem si vzpomněl na Majakovského a jeho skvělý závěr básně *Vám*: „To raději budu ananasovou šťávu po barech kurvám nosit já.“

První vycházka v dřevých pantoflích. Sněží. Vycházka se koná mezi tři metry vysokými stromy, dvorek má tři kroky na šířku a šest kroků na délku, nahoře ostatny drát pod napětím. Poprvé to člověku vezme chuť jít tam znovu, ale jen do té doby, než si uvědomí, že obloha je i v takové kleci lepší než našedlý strop se světlem rozsvíceným čtyřnadvacet hodin. Chladné kapky deště stékají po tváři jako tenkrát v lese, kterým jsme s Dimou často chodili na příměstský vlak, když jsme se skrývali v Moskvě.

3.

Když došlo začátkem září k prvním zatčením, nikoho nenapadlo, že to bude až tak vážné. Okamžitě jsem se spojil s Dimou, sledovali jsme, co bude dál, a doufali, že se situace zase uklidní a všichni budou propuštěni. Ale během tří dnů jsme se dověděli, že policie z Útvaru pro

boj s organizovaným zločinem UBOP chce udělat prohlídku v pěti bytech. Každý den rostl počet zatčených a objevila se informace, že kamarádi nejsou vyslýcháni jen kvůli akci u velvyslanectví, ale i kvůli spoustě dalších událostí, některých úplně vyfantazírovaných. Stejně jsme ale nevěřili, že někdo pošlou do vězení s nějakým opravdovým trestem. Za ty roky jsme si zvykli, že se o nás nikdo nestará: policajti, novináři ani politici. I když poslední dobou tu byly varovné signály: na punkové koncerty začali chodit tajní. Snažili se navázat kontakty jako sympatizanti. Na jaře 2010 zase vpadli na setkání Nestranické školy (pořádající veřejné přednášky o anarchismu). Ale nějak jsme tomu nikdo nepřikládal váhu.

Nejzajímavější události proběhly na internetu pár dní před zatýkáním. Běloruský portál Indymedia jako zpravodajská platforma pro anarchisty a sympatizující iniciativy použil cenzuru a odstranil zprávu o akci u velvyslanectví. Navíc uvedli, že akce byla provokací. Je třeba vysvětlit, že radikální akce anarchistů probíhají pravidelně od roku 2008 v Bělorusku i v Rusku. Hlavním katalyzátorem byly samozřejmě události v Řecku. Poprvé po řadě let se k akcím přihlásili anarchisté a ne jen anonymní antiglobalisté. Byla to nekompromisní odpověď na zabít mladého anarchisty.⁷⁾ A najednou po třech letech viděly Indymedia ve zdejší akci provokaci. Kvůli všeobecnému zmatku a zpoždění informací na webu Revoluční akce se Indymediím podařilo rozšířit svůj výklad události v hnutí i v zahraničí. Menší část hnutí sice šířený názor nesdílela, ale v danou chvíli byly síly nerovné. S rozhořčením a vztekem jsme sledovali to šílenství. Zjištění, že tolik významů svobody se bude chovat jako stádo a podléhat přesvědčování dvou tří lidí, bylo smutné. Evidentně za tím byl strach o vlastní kůži a ubohá demagogie o pravidlech⁸⁾ fungování Indymedií to nemohla zakrýt. A do toho jsme museli řešit další otázku: sdílet osud zatčených, nebo zvolit útěk před represí.

Není to vůbec lehké - všechno vzít a zahodit. V práci čekají důležité a zajímavé úkoly, na chalupě probíhají opravy, o víkendu jsme měli v plánu večírek s kamarády. Desítky vláken sociální pavučiny tě drží a řídí tvůj pohyb. A pak se musíš v jediné chvíli všeho zřeknout. Tohle uvážování vede k hluboké introspekci, během které si člověk ujasní skutečné hodnoty, sílu svého přesvědčení, životní cíle, ochotu něco obětovat. Svěrázný test, co je v životě důležitější: vůle, dokonce nouze a hlad, nebo pohodlí.

Poslední dny byly ve znamení spěšného balení a pokusů dokončit aspoň pár věcí. Návštěva babičky a dědy, pomoc na zahradě na chalupě. Už jsou hodně staří a možná je už neuvidím. Potom k rodičům dodělat rozvod elektriky v garáži, co jsem už dávno slíbil. Máma vykládá o plánech na příští týden a já mám knedlík v krku. Nocujeme s kamarádem na jejich chatě. Nevysvětluju detaily. On se neptá. Je dobře, když kamarádi chápou, že když něco potřebuješ, určitě máš pádné důvody...

Cesta k hranicím. Není to snadné - nechat za sebou všechno známé a blízké. Jaký bude osud našich kamarádů? Ale mám to snazší než Dima, který musel opustit svoji milou. A ničí nás situace, která nastala v hnutí. Prý se píše i říká: „My a radikálové nejdem stejnou cestou.“ Reagovat na podobné zprávy znamená přilákat pozornost donašečů, a tudíž policajtů. Když se kvůli vlastní bezpečnosti kamarádi navzájem od sebe distancují, společné hnutí přestává existovat. Solidarita je minimální základ, na kterém je možná spolupráce různých názorů a proudů. Hnutí se rozrůznilo stejně jako v Německu, v Polsku, ve Francii, v Řecku, ve Španělsku. A proč ne? Dobrodružný duch nabírá převahu a my jsme zase optimističtí. Budeme bojovat

dál, kvůli sobě i kvůli našim kamarádům. I kdyby se proti nám postavil celý svět. Neustoupíme a nevzdáme se.

Moskva. Setkání, noclehy u kamarádů,⁹⁾ hledání bezplatného připojení na net, známi, nespavost, někdy každodenní změna bytu. Víme, že už po nás vyhlásili pátrání a že nás skutečně hledají. Hledání bezpečného místa, manuální práce v chladu a dešti, špinavé triky zaměstnavatelů, občas hlad. Ale právě v těchto podzimních měsících jsem viděl nebyvalou solidaritu v praxi. Nocleh, jídlo, peníze, kontakty, volný čas. Bez pomoci bychom to nikdy nebyli zvládli. V tyhle dny jsem Kropotkinovy řádky o vzájemné pomoci četl novým způsobem. Bratrskou podporu jsme tu měli před sebou v celé její kráse a velikosti.

Po troškách se k nám dostávaly informace o případu. Mraky se stahovaly. Saňa a Nikolaj byli obviněni z účasti na řadě akcí a vzati do vazby. Kágeběci sprádali intriky, psali provokační texty na internet, posílali podvrhy dopisů, vyvíjeli tlak na příbuzné. Proti Dimovi používali obzvlášť brutální metody. Bylo mu hodně těžko, ale vůle vítězila. Nic naplat, až na výjimky to bylo hodně neohrabané. Tehdy se vyšetřovatel rozhodl poslat agenta. Pokud jde o Buratina, bylo tu dost varovných signálů, ale přímé důkazy žádné. Vůbec se nám nechtělo riskovat, když jsme se teprve zařídili na bezpečném místě a našli si normální práci. Ale bylo třeba si na Jidáše posvítit. Nechat takového člověka v hnutí není zkrátka možné.

Před odchodem na schůzku jsme poslali dopis spolehlivým lidem, aby měli jasno, kdyby něco nevyšlo...

Přeložila Dagmar Magincová

Ukázka z knihy *Jedu do Magadanu. Vězeňský deník anarchisty*. Překlad ruského originálu *Еды в Магадан*, vydaného běloruským ABC v roce 2013, vydje v dubnu 2014 ve spolupráci Nakladatelství ČSAF a AFA.

POZNÁMKY

- 1) Buratino (= Pinocchio), Bura, přezdívka Antona Laptěnka, zrádce, který domluvil schůzku s hledanými anarchisty, aby mohli být zatčeni.
- 2) FSB = Vnitřní bezpečnostní služba, nástupkyně KGB; zodpovídá za vnitřní bezpečnost Ruské federace, boj proti organizovanému zločinu a terorismu a za civilní kontrarozvědku.
- 3) Tutejšyja - bělor. zdejší. Slovo má v běloruském kontextu více významových vrstev. Základní význam je historický: lidé žijící v Bělorusku a mluvící bělorusky neměli potřebu se etnicky vymezovat a na otázku po národnosti odpovídali obvykle: Jsem zdejší. (Tutejšy ja.)
- 4) Základní heslo vězňů, převzaté politickými vězni a proslavené např. Varlamem Šalamovem nebo Alexandrem Solženicynem.
- 5) Běloruská bezpečnostní služba se stále jmenuje KGB - Výbor státní bezpečnosti jako za dob Sovětského svazu. 4. oddělení bývalé sovětské KGB se věnovalo „boji s protisovětskými živly“.
- 6) *Deník informátora* byl zveřejněn na internetu v srpnu 2009. Jeho autor S. Gavrilin byl několik let tajným spolupracovníkem KGB, která ho infiltrovala do politické opozice a ekologického hnutí. V *Deniku* jsou některé poznatky o metodách práce KGB a podložení i nepodložení kompromitující materiálu na opoziční politické a veřejné činitele.
- 7) 6. 12. 2008 byl v Athénách policií zastřelen patnáctiletý A. Grigoropoulos. Zabití vyvolalo bouřlivé reakce veřejnosti: v Athénách propukly nepokoje doprovázené boji s policií a těžkoooděnci.
- 8) Když běloruský portál Indymedia zveřejnil prohlášení, v komentářích se začalo argumentovat tím, že to bylo proti pravidlům fungování tohoto webu.
- 9) V orig. výraz *вписка* (vpiska), slovo ze slangu mládeže odkazující ke slangu hippies. Znamená bezplatný nocleh zpravidla u někoho z komunity, když je člověk kdekoli na cestách.

PŘÍBĚHY VĚZNĚNÝCH ANARCHISTŮ

„Západní společnost si už zvykla na zprávy o střetech mezi anarchisty a policií, těžkoooděnci apod. Vzpoury mladých, radikální studentské protesty, obrana squatů, protesty proti politice světových korporací - to vše se pro Evropany stalo prakticky všední věcí,“ píše se v úvodním textu brožury *Příběhy vězněných anarchistů*, vydané Anarchistickým černým křížem Běloruska v roce 2012. Na východ od tohoto neoliberalního „ráje“ je ovšem všechno trochu jinak. Osudy několika běloruských anarchistů, představené v této brožurce, mluví za vše. V roce 2010 byli zatčeni a v roce 2011 dostali exemplární několikaleté tresty za své politické názory, tedy aniž by jim byla prokázána vina ve smyslu paragrafů týkajících se výtržnictví, za které byli souzeni.

Kauza běloruských anarchistů totiž přízračně odráží charakter běloruského režimu, nastoleného v roce 1994 Alexandrem Lukašenkem, čítankovým následovníkem jeho velkého vzoru Stalina. Tak jako není náhodné, že v průběhu jeho samovlády beze stopy mizí jeho oficiální političtí (ne)spolupracovníci (Zacharenko a spol.) i neoficiální mafiánští (ne)přátelé (Ščavlik a spol.), stalo se skoro samozřejmostí, že běloruskými věznicemi všech stupňů za těchto 20 let postupně prošlo více než 1,2 milionu lidí - což znamená přes 60 tisíc odsouzených ročně. Jinak řečeno, jen pokud jde o muže, každý druhý měl za tato dvě desetiletí konflikt s režimem a každý pátý byl vystaven vězeňské převýchově.

Když tedy vyšetřovatel běloruské KGB řekl při jednom ze stovek výslechů u kauzy běloruských anarchistů „*Dlouho jsme vás tu trpěli, ale už si moc troufáte!*“, vyjádřil tím vlastně až banální skutečnost, že v této zemi dojde časem na každého.

O to víc je ovšem třeba všemi způsoby podpořit odhodlání běloruských anarchistů neustávat v boji, který je u nich dnes už jednoznačně spojen s rizikem fatálních represí ze strany státu, a to bez ohledu na legálnost či nelegálnost jejich akcí.

Jako jeden z aktů solidarity vydal Anarchistický černý kříž spolu s Nakladatelstvím ČSAF letos v lednu český překlad brožury *Příběhy vězněných anarchistů*, v níž je představen kontext celé kauzy a její klíčoví aktéři Alexandr Frankevič, Igor Oliněvič, Nikolaj Dědok, Pavel Syromolotov, Artém Prokopenko a Jevgenij Vaskovič. Brožura obsahuje i stále aktuální adresy vězňů, na které jim lze psát, a rady, jak korespondenci bezpečně vést.

Příběhy vězněných anarchistů byly poprvé distribuovány v lednu 2014 v Praze, České Třebové a Liberci na koncertech věnovaných památce zavražděných antifašistů a téměř polovina nákladu se zde prodala. To je velmi dobrá zpráva, protože výtěžek z prodeje publikace je určen na podporu našich vězněných běloruských kamarádů.

(-tb-)

ABC-Bělorusko, *Příběhy vězněných anarchistů*, 48 stran A6, 40 Kč (výtěžek putuje na podporu vězněných anarchistů v Bělorusku)

STÁT NEDOKÁZAL NAŠE HNUTÍ PARALYZOVAT

ROZHOVOR S ČLENY REVOLUČNÍ AKCE BĚLORUSKA

V RÁMCI VEDLEJŠÍHO TÉMATU TOHOTO ČÍSLA *EXISTENCE*, KTERÝM JE ANARCHISMUS V BĚLORUSKU, JSME POŽÁDALI O ROZHOVOR ČLENY REVOLUČNÍ AKCE, ABY PŘIBLÍŽILI ŽIVOT A AKTIVITY ANARCHISTŮ A ANARCHISTEK V TÉTO ZEMI.

Kdy vznikla vaše organizace?

Náš kolektiv vznikl 5. března 2010, kdy skupina Autonomní akce Běloruska (*Автономное Действие - Беларусь*, AD-Bělorusko) absolutní většinou hlasů přijala rozhodnutí vystoupit z Autonomní akce (ruské anarchistické organizace) a zformovat samostatnou strukturu. 11. dubna 2010 byl tento fakt zveřejněn. Původní kolektiv se rozšířil o nové skupiny, čímž vznikla Revoluční akce (*Революционное Действие*).

Naším cílem bylo vybudování silné, jednotné a akceschopné sítě aktivistů, která dokáže šířit myšlenky anarchismu; věnovat se přímým akcím, potvrzujícím naše slova; napomáhat utváření pozitivního obrazu anarchismu a anarchistů ve společnosti; bojovat za rozvoj svobodných společenských poměrů všude tam, kde je to možné; věnovat se rozvoji nekomerční kultury; podporovat iniciativy vznikající zdola. Našími základními principy jsou sociální anarchismus (aktivita zaměřená na účast v různých hnutích zdola, sociálních protestech a jakýchkoli jiných konfliktech člověka se státem a kapitálem s cílem radikalizace a rozšíření bojů a jejich doplnění o anarchistický rozměr); přímá akce (tímto pojmem rozumíme nejen radikální akce spojené s bezprostředním způsobem ztrát a/nebo útokem na různé utlačitelé instituce, ale obecně akce realizované samotnými protestujícími bez ohledu na soudy, strany, odbory, další orgány moci); osobní sebezdokonalování.

V tomto čísle Existence je i článek mapující novodobé anarchistické hnutí v Bělorusku od roku 2000. Rádi bychom ho doplnili aktuálními informacemi. Jak se vyvíjelo toto hnutí od té doby a jaké antiautoritářské skupiny a projekty fungují v Bělorusku dnes?

Běloruská skupina anarchokomunistické organizace Autonomní akce (existující v Rusku od roku 2002), o které jsme se už zmínili, byla založena v Minsku v únoru 2005. Autonomní akce Běloruska byla spojením Běloruské anarchistické fronty (BAF) a několika aktivistů politicky orientované punkové a hardcoreové scény. Tehdy měla AD-Bělorusko asi deset členů.

Hned po založení skupiny vznikly i webové stránky. První akce, které se účastnila většina členů, byl „Černobylský pochod 2005“. Anarchistů tam bylo celkem asi třicet, včetně pěti soudruhů z AD-Minsk. V dalším zhruba roce se aktivity soustředily na šíření literatury, aktualizaci webu a zapojení nových lidí. Tehdy se schůze minské skupiny konávaly každý týden. Literatura se šířila převážně z ruky do ruky a na punkových koncertech.

V zimě 2007/2008 po střetu anarchistů s nácky na „Sociálním pochodu“ začalo taktické přehodnocování aktivit, jehož motivem bylo pochození neperspektivnosti dosavadního přístupu, omezeného na subkulturní akce, Food not Bombs, politické performance a silový antifašismus. Prvním výsledkem téhle reflexe byla příprava koncepce militantního anarchismu. Jeho podstata spočívala ve vytvoření aktivní a disciplinované organizace, zabývající se propagací anarchismu a systematickým bojem, tedy ne akcemi „podle nálady“. Dospělo se k následujícím úkolům: propagace sociálního anarchismu jako protiváhy subkulturního a hippie anarchismu západního typu; propagace sportu a zdravého životního stylu v anarchistickém prostředí; zformování skupin anarchistů pro přímé akce a ochranu kulturních akcí atd.

V rámci řešení těchto úkolů vznikl *Manifest militantního anarchismu* a řada článků zveřejněných v časopise *Живой Журнал* (Živý Žurnal). Texty vyvolaly bouřlivou diskusi a byly podrobeny tvrdé kritice ze strany anarchosubkultury a pacifistů. Ovšem nemalá část anarchistů tento směr podpořila.

Při šíření myšlenek militantního anarchismu bylo vydáno více než 200 výtisků brožury *Militantní anarchismus - teorie a praxe*. Brožura spolu s ústní a internetovou propagací vyvolaly odezvu v běloruském anarchistickém hnutí a ovlivnily směr jeho vývoje. Jeden z principů militantního anarchismu zní „Dělat přímé akce, slovem i činem vzdorovat nepříteli“

anarchie“, neboli rozšířit oblast přímých akcí spojených s fyzickým vzdorem nebo poškozováním kapitalistického majetku.

Po vzniku samostatné Revoluční akce Běloruska se paralelně formovala podzemní část hnutí, malé, ale dobře organizované skupiny lidí orientovaných na radikální akce proti různým mocenským institucím a kapitálu, hlavně tam, kde vznikaly sociální konflikty. Snaha fungovat spolehlivě a efektivně zároveň znamenala rozhodnutí nepřijímat nové lidi a spolupracovat s už prověřenými lidmi a skupinami. Proto je například složité přesně určit počet členů RD v té době.

Praktická činnost běloruských anarchistů od roku 2009 zahrnuje zároveň agitační i radikální metody boje. V období 2009-2010 anarchisté napadali policejní služebny, banky, administrativní budovy státních institucí atd. Anarchistická mládež byla jediná, kdo se odvážil odpovědět na sociální ponižování ze strany státu a jemu sloužícího byznysu.

Posledních pár let hnutí udělalo podstatné kroky vpřed. Proběhly první nelegální demonstrace, systematicky se prováděly radikální akce za použití molotovů, časopis byl šířen po celé zemi, rostly bytové minikomunity, začaly se uskutečňovat první syndikalistické projekty. Weby belarus.avtonom.org a belarus.indymedia.org se staly dobrými informačními zdroji s mnoha návštěvníky, reporty o akcích měly dobrou úroveň, začala se zveřejňovat videa z akcí. Stále častěji se anarchisté míhali i na velkých informačních portálech a v televizi. Anarchistické hnutí rostlo tím víc, čím zřejmější byl vývoj v Bělorusku, zvláště na pozadí úpadku a rozkladu liberální opozice. Samozřejmě to nemohlo ujít pozornosti represivních orgánů. Docházelo ke sledování a k nasazování provokatérů, ale tyto pokusy byly hodně ledabylé a neúspěšné. V každém případě však represe dozrávaly a všichni, kdo měli nějaké kontakty na anarchistické hnutí, tomu rozuměli.

Na podzim 2010 dopadly na běloruské anarchisty tvrdé represe ze strany systému. Tato vlna represí zasáhla více než sto lidí, uvěznilo šest aktivistů a hodně jich zastrašilo. Státu se podařilo kriminalizovat a znevážit anarchistické hnutí. Tajná policie se zároveň domnívala, že likviduje bezprostřední lídry a šéfy hnutí a organizace RD.

Je fakt, že na dlouhé měsíce život hnutí ustal: hodně lidí se ocitlo ve vězení, někdo se skrýval, někdo zradil a svědčil proti svým kamarádům, jiní se lekli „nepříjemností“, dali přednost osobnímu klidu a stáhli se. Část anarchistů, kteří zůstali na svobodě, dodnes nuceně nebo záměrně stojí stranou aktivní činnosti a jsou stále sledováni policií.

Nicméně paralyzovat hnutí zcela a zničit organizaci RD se státu nepodařilo. Boj pokračuje, stejně jako přímé akce!

Ano, o hnutí v Bělorusku slyšíme nejčastěji ve spojitosti s kampaněmi na podporu stíhaných a vězňů kamarádů. Jak pokračují represe vůči anarchistům?

Moc uplatnila tvrdé represe proti anarchistickému hnutí na podzim 2010, kdy vyslýchala desítky a desítky lidí po celém Bělorusku. Mnozí

z nich strávili od 3 do 12 dnů ve vězení jako podezřelí; tři kamarádi dostali natvrdo od 3 do 8 let (jeden už byl propuštěn). Taky zavřeli tři kluky z menšího běloruského města Bobrujsk za zapálení místního oddělení tajné policie, což byl z jejich strany protest proti represím. Dostali 7 let vězení, jednoho z nich už osvobodili, když podepsal žádost o milost. Potom se státní moc už periodicky připomínala: zvou lidi na policii k vyplňování nějakých papírů, chodí k nim domů, občas dojde k preventivnímu zatčení před protestními akcemi. Velkou pozornost věnují státní orgány iniciativám spojeným s anarchistickým hnutím, například teď je to Food not Bombs, které mají pořád problémy s policajty, co se snaží bránit rozdávání jídla a zatýkat aktivisty. Policie i zvláštní policejní síly OMON rozhánějí koncerty, které mají politické nebo antifašistické zaměření. Kolem dvaceti anarchistů bylo zadrženo po Černobylském pochodu, tj. už zmíněném tradičním opozičním průvodu k výročí havárie černobylské jaderné elektrárny.

V Gomelu, kde jsou aktivní anarchisté, policie organizuje domovní prohlídky a výslechy lidí, které řadí k anarchistům. Jednu z dívek po prohlídce a výslechu vyhodil ze školy, kde studovala.

Taky teď běží soud se dvěma brestskými antifašisty, které obvinili z útoku na nácky.

Podrobnější informace o represích proti anarchickému a antifašistickému hnutí za rok 2013 lze najít v ruštině na webu běloruského Anarchistického černého kříže (abc-belarus.org).

Bez ohledu na to všechno moc nedokázala (a věříme, že ani v budoucnu nedokáže) plně paralyzovat hnutí. Objevují se noví aktivisté a hnutí se potichu rozvíjí správným směrem.

Jakými dalšími otázkami a boji žije současné anarchistické hnutí v Bělorusku?

Holdně času věnujeme našemu webu, snažíme se uveřejňovat nové zprávy a obsah, který převezmou jiná média, čímž nás taky zviditelní. Máme i taktický cíl hledat spolubojovníky v blízkých iniciativách (antifašističtí fotbaloví fanoušci MTZ-RIPO, Food not Bombs apod.) a mezi lidmi, kteří už něco o anarchismu vědí a nemají předsudky. Pořád taky reagujeme na zprávy o stávkách a protestech pracujících a podle okolností se snažíme uspořádat krátkodobou kampaň nebo prostě přijedeme za stávkujícími. V souvislosti s tím vydáváme noviny *Наша правда* (Naša pravda), v kterých jsou zprávy o hnutí pracujících v Bělorusku a menší analýzy k situaci v zemi. Do budoucna chceme rozvíjet aktivity ve všech sociálních oblastech - od problémů vězňů, který je v Bělorusku hodně aktuální (asi 50 tisíc uvězněných lidí na 10 milionů obyvatel, a to v příšerných podmínkách a s neúměrně dlouhými tresty), až po problémy pracujících ve zdravotnictví a školství, kteří mají velmi nízké mzdy a špatné pracovní podmínky. Ale v každém případě bude naším cílem osvození od kapitálu a státu a nejen okamžité výhody - proto ani nezakládáme odbory nebo jiná sdružení. To můžou pracující udělat sami a my jim s tím můžeme pomáhat, když to zrovna bude třeba. Menší akce dělají taky studenti, ale vzhledem k apolitičnosti většiny studujících to žádné zvláštní výsledky nemá.

U nás je dominantními (pracivými) masmédií představováno Bělorusko jako jedna z posledních diktatur v Evropě. Jak to vidíte vy? V čem se Bělorusko liší od zemí na západ od svých hranic a naopak, co mají společného?

Běloruská vláda je dost autoritativní a máme určitě míň práv a svobod než lidé v západní Evropě. Není tu žádná veřejná politika, nemáme možnost dělat legální protestní akce, nespějí vznikat iniciativy zdola apod. Lidé byli dostatečně zastrášení a bojí se dávat najevo své názory, a tím spíš je hájit. Dokonce pokusy udělat něco zákonného vyvolávají reakci policie (například „mlčlivé protesty“ v roce 2011, kdy lidé jen přišli na hlavní ulice měst a tleskali, byly rozháněny policajty v civilu). Holdně lidí z ekologických iniciativ, z nezávislých odborů atd. Je sledováno policií, jsou propouštěni z práce a zastravováni. I lidé, kteří založí nějaké protestní skupiny na sociálních sítích, za to můžou být zatčeni a uvězněni.

Přítom běloruská vláda postupně přechází na neoliberální model ekonomiky. Míží ty sociální jistoty, které zůstaly ještě z dob Sovětského

svazu: bezplatné vzdělání, zdravotní péče, výhody pro sociálně slabé vrstvy obyvatel stát buď částečně, nebo úplně likviduje. Holdně se mluví o budoucí privatizaci, po které může rychle narůst nezaměstnanost. To znamená, že postupně moc dochází k tomu, co proběhlo v zemích východní Evropy po rozpadu východního bloku a způsobilo růst nerovnosti, sociálních rozdílů a nezaměstnanosti.

Jak vnímáte dění v sousední Ukrajině? Má nějaký vliv na nálady v Bělorusku?

Události na Ukrajině se vyvíjejí dost překotně. Na začátku protestující zdůrazňovali potřebu podepsat dohodu s Evropskou unií a všechno se odehrávalo pod naprostou kontrolou opozičních elit, a náš vztah k tomu byl dost skeptický. Ale po rozeznání protestujících na konci listopadu a zvláště po přijetí policejních zákonů 16. ledna 2014 se protesty stávají stále víc organizované zdola, radikálnější a jsou namířeny proti represivním zákonům. Jistě, přítomnost pravice a její organizační převaha je v protestech zřejmá, ale je to i důsledek slabého a neorganizovaného anarchického hnutí. Teď se ukrajinští anarchisté pokoušejí překonat dominanci pravice, pomoci větší sebeorganizaci lidí na neautoritářských principech a agitovat za anarchismus v řadách protestujících. To se nám zdá dobré a samozřejmě to podporujeme.

Pokud jde o vliv na lidi v Bělorusku, zdá se nám, že nějaký tu jistě je. Lidé srovnávají události u nás a na Ukrajině a srovnání nevyhází v náš prospěch. My se už skoro dvacet let smírujeme s režimem, který se ukrajinská vláda pokouší zavést, ale lidé jí to nechťejí dovolit. Ovšem jestli to u nás bude mít nějakou reálnou formu, jestli můžou Bělorusové nejen slovy podpořit Majdan, to je velká otázka. Jak jsme už řekli předtím, strach a nedůvěra ve vlastní síly dost pevně zakořenily v hlavách našich občanů a překonat to nebude jednoduché.

Do jaké míry je podle vás důležitý internacionální charakter anarchistického hnutí? Vnímáte nějakou podporu ze zahraničí?

Udržujeme vztahy se soudruhy z Ruska, Ukrajiny, Izraele a dalších zemí. Úspěšná sociální revoluce podle nás není možná v jedné zemi, proto jsou jistě velmi důležité mezinárodní vztahy a organizace. Ale dnes je anarchistické hnutí prakticky v celém světě dost slabé a marginální, proto nelze mluvit o velkých a vlivných anarchistických organizacích. V zásadě se všichni dusíme ve vlastní štávě a bojujeme s vlastními problémy, hledáme svou cestu řešení. Pro anarchistickou internacionálu je důležitých několik věcí: podpora od velké části pracujících a společná ideová platforma. Pokud tohle nefunguje, mluvit o anarchistické internacionále je předčasně.

Podporu ze zahraničí jsme pocítili v době začátku represí a v době mezinárodních dnů solidarity s běloruskými politickými vězni, které proběhly v mnoha městech různých zemí světa. Teď tato podpora trochu zeslábla, nevydáváme ani podobné výzvy, ale stejně si čas od času soudruzi z různých zemí vzpomenu na naše kamarády a skuteční nějaké akce solidarity, pomáhají s překlady nebo vydáním knihy uvězněného anarchisty Igora Oliněviče apod., za což jim všem moc děkujeme.

V mnoha zemích východní Evropy je cítit nová vlna nacionalistických a xenofobních nálad, které často nacházejí své zastánce i v nejvyšších politických kruzích. Jaká je situace v Bělorusku?

Problém xenofobie a neonacismu není v Bělorusku vyhrocený. Bělorusko je dost chudá země, která neláká imigranty a vláda nebo neonacisté prostě nemají koho obviňovat z ekonomických a sociálních problémů. Ultrapravice je marginální a dezorientovaná, v podstatě všechny jejich aktivity jsou soustředěné na fotbal, proto nemůžeme mluvit o nějakém vážném aktivním neonacistickém hnutí v Bělorusku. Tu a tam nastanou nějaké konflikty mezi běloruskými a zahraničními studenty na kolejích, ale jde o osobní věci a rychle to vždycky skončí. V tomto smyslu je situace v Bělorusku příznivější než v jiných zemích. Ale naše vláda má v plánu masově k nám stěhovat Číňany, protože jsou připraveni pracovat za ještě menší peníze než Bělorusové. A plánuje se pro ně vyklizení celých oblastí, odkud by byli vystěhováni místní obyvatelé. To může vést k národnostním konfliktům a růstu xenofobních nálad ve společnosti.

ZONE À DÉFENDRE

VELKÁ ANTIKAPITALISTICKÁ LABORATOŘ V LESÍCH SEVEROZÁPADNÍ FRANCIE

NA SEVEROZÁPADĚ FRANCIE UŽ NĚKOLIK LET BOJUJÍ STOVKY LIDÍ PROTI STAVBĚ LETIŠTĚ A PŘITOM ZKOUŠEJÍ BUDOVAŤ ALTERNATIVNÍ SPOLEČNOST.

Na severozápadě Francie existuje prostor, který se de facto vymyká kontrole francouzského státu. Leží nějakých dvacet kilometrů severně od Nantes (Bretaň), vedle lokality Notre-Dames-des-Landes. Jedná se o téměř 1650 hektarů lesa a jde bezpochyby o jedno z největších okupovaných míst v Evropě. Více než stovka lidí zde permanentně žije v chatrčích, které si postavili z desek a větví. Jedná se o ZAD: pro stát je to *Zone d'Aménagement Différé* (Zóna odlišného uspořádání), pro okupující je to *Zone À Défendre*, neboli Obranná zóna. Bepochyby se jedná o prostor fungující v rámci alternativního systému, kde se praktikuje skutečný socialismus v kapitalismu, místo, kam soukromé vlastnictví, peníze a autorita nesmějí. Jeho obyvatelé se tu usídlili, aby znemožnili plánovanou stavbu letiště, ale také aby bojovali proti společnosti, která se toto letiště snaží prosadit. Proto základní heslo ZAD zní: „Proti letišti a jeho světu!“

MEGALOMANSKÝ PROJEKT

Projekt letiště má dlouhou historii. V hlavě jakéhosi byrokrata se v roce 1963 zrodila myšlenka na realizaci megalomanského letiště v Nantes blízko centra města s cílem stvořit tzv. velké západní letiště, které by sloužilo celému regionu a odlehčilo provozu všech pařížských letišť (mělo by přepravovat asi 4 miliony cestujících ročně). Již před několika lety se tento projekt stal osobní ambicí Jeana-Marca Ayraulta, současného socialistického premiéra Francie, který byl mezi lety 1989 a 2012 starostou Nantes. Oficiální náklady projektu byly stanoveny na 556 milionů eur, ačkoli některá francouzská média odhadují skutečné náklady na zhruba 4 miliardy. Koncese na realizaci projektu byla udělena společnosti Vinci, francouzské firmě, která se prohlašuje za nejdůležitější stavební firmu na světě.

Aktivní odpor proti tomuto megaprojektu je ovšem také poměrně letitý. Přesněji řečeno, datuje se od roku 1972, kdy se ustavila ADECA, asociace, spojující chovatele dobytka a zemědělce, jichž se projekt letiště přímo dotýká. V roce 2000 navíc vznikla ACIPA, občanská asociace spojující odpůrce projektu. Obě organizace jsou permanentně podporovány prakticky celou francouzskou levicí a libertinskými organizacemi, jako je např. Anarchistická federace (*Fédération Anarchiste*). Protestní akce se konají po celé roky: pochody, manifestace, protestní shromáždění v Nantes a v Paříži, hlaďovky...

BOJ

První okupace začaly v roce 2008 a masovější charakter získaly hned v roce 2009, kdy se v této zóně konal akční tábor proti klimatickým změnám. V říjnu 2012 zahájila policie rozsáhlou akci s cílem vyklidit celou zónu: Operaci César. Obyvatelé zóny reagovali vlastní protiakcí nazvanou Astérix. Došlo k velmi tvrdým střetům v oblasti tábora, v okolních lesích i na barikádách postavených na silnicích. Výsledkem byla řada zatčení, vážná zranění, ale především nové odhodlání pokračovat v boji proti

projektu letiště a proti mocenským represím. 17. listopadu 2012 se proto opakovala demonstrace, která skončila velkým úspěchem: policie dodnes nedosáhla vyklizení okupovaného prostoru.

Zatím poslední velká akce odporu, již se podle neoficiálních údajů zúčastnilo na 50 tisíc lidí, proběhla 22. února 2014. Bouřlivý protest přerostl opět ve střety s policií a pouliční boje, na nichž se podle slov ministra vnitra Francie Vallse podílela „městská gerila“.

Demonstrace, kde se veřejnosti znovu připomnělo, že letiště má zlikvidovat ekologicky chráněné území, byla reakcí na dva měsíce starý úřední souhlas se započatím přípravných stavebních prací. Výstavba má začít letos, ovšem datum otevření letiště bylo posunuto z roku 2017 na rok 2019. Masivní účast na únorové demonstraci souvisí s faktem, že 56 % Francouzů se stavbou z různých důvodů zásadně nesouhlasí.

Zatím poslední demonstrace vyvrcholila bojem asi 1000 radikálů, proti nimž policie už tradičně použila slzný plyn a vodní děla.

KOMUNA

Okupovaná zóna se rozkládá na ploše zhruba sedmkrát dva kilometry a zabírá tak oblast, která měla padnout za obětí letišti. Tento prostor křížuje několik silnic. Na jedné z nich byly vybudovány barikády na každých třiceti metrech, takže auta tu musí projíždět velmi pomalu, aby se jim vyhnula.

Jedná se o jeden z mnoha obranných prostředků proti neustále se opakujícím útokům policie. Celkem tu funguje dvacet obývaných míst, některá z jednou, jiná s více chatami. Nechybí tu ani zahrádky, kuchyně, sklady... Každé z obývaných míst disponuje kompletní autonomií, duch místa závisí na myšlenkovém zaměření jeho obyvatel. Každé dva týdny se koná společné plénum, kde se projednávají aktuální otázky spojené s bojem proti projektu letiště, s programem na rozšíření komuny, s praktickými otázkami obrany před policií nebo s případnými problémy vzájemného soužití obyvatel okupované zóny. Poslední rok byly zrušeny kontroly při vstupu do zóny, nicméně stovky policejních agentů (hlavně z tzv. pořádkových sil) tu stále operují a jsou připraveny kdykoli zasáhnout.

Většina lidí, kteří sem přijíždějí, jsou „turisté“, neboli lidé, kteří se zajímají o to, co se tu děje. Jezdí sem z celé Francie i z jiných zemí na pár dní nebo týdnů. Pohostinnost je velká a nikdy není problém sehnat matraci na spaní nebo jídlo. „Turisté“ pak samozřejmě na oplátku pomáhají s každodenními činnostmi, jako je sekání dříví, práce na zahrádce nebo shánění jídla v okolních obcích.

ANARCHIE

Jedním z velkých úspěchů ZAD je fakt, že tu spolu žijí lidé, bojující různými způsoby za alternativní systém: ekologové, anarchisté, anarchosyndikalisté, tradiční hippies, potulní muzikanti i ti, kteří se prostě snaží z nejrůznějších důvodů utéct z kapitalistické společnosti. Nevyskytují se zde žádní autoritáři a převažující tendence fungování zdejšího společenství je jasně libertariánská, což masmédia z pochopitelných příčin obvykle ignorují.

Mnozí ze zdejších obyvatel jsou přesvědčeni, že letiště se nikdy nepostaví. Pragmatickým důvodem je ekonomická krize, ale tím hlavním je mohutný odpor veřejnosti, který existuje v celé Francii.

Pokud komuna dokáže přežít i v budoucnu a utopie se Notre-Dames-des-Landes stane skutečností, mohl by snad člověk, který by se tu ocitl, vidět za horizont primitivních podmínek života v zóně (bez vody, bez standardních energií, bez internetu, bez televize...) a vnímat především zdejší svobodu a solidaritu.

I na různých jiných místech ve Francii došlo k vytvoření několika samosprávných prostorů ve snaze bojovat proti dalším megaprojektům. Je nicméně nutné si uvědomit, že tyto „prostory“ stát přenechává lidem, jež považuje za největší spodinu společnosti a které zbavuje jakýchkoli vymožeností, aby o nich mohl za pomoci masmédií manipulativně informovat a předvádět jejich snahu jako údajný neúspěch jakéhokoli alternativního systému, a hlavně jako něco zcela na hony vzdáleného majoritní společnosti.

Podle CNT č. 406, prosinec 2013, s. 17, zad.nadir.org a colectivolibertarioevora.wordpress.com/2014/02/23/notre-dame-des-landes-confrontos-entre-manifestantes-e-policia připravili -tb- a -ky-

BURGOS – NOVÝ SYMBOL VÍTĚZSTVÍ

KDYŽ NEFUNGUJE POKOJNÝ PROTEST, JE TŘEBA PŘITVRDIT

ZATÍMCO U FRANCOUZSKÉHO NANTES BOJ PROTI KORPORACI A JEJÍM POLITICKÝM LOUČKÁM, DEVASTUJÍCÍM LIDI I JEJICH ŽIVOTNÍ PROSTOR, ZDALEKA NEKONČÍ (VIZ TEXT NA PŘEDCHOZÍ STRANĚ), V SEVEROŠPANĚLSKÉM MĚSTĚ BURGOS TRVAL TÝDEN A SKONČIL VÍTĚZSTVÍM: VZDOR OBYČEJNÝCH LIDÍ TU ZNEMOŽNIL PLÁNY MÍSTNÍ BYROKRATICKO-BETONÁŘSKÉ LOBBY.

V sobotu 11. ledna 2014 se v ulicích jinak nenápadného provinčního města na severu Španělska sešly stovky lidí požadujících od místních politiků, aby zrušili rozhodnutí „rekonstruovat“ historickou část města. Obyvatelé pobouřili plány asanace ulice Vitoria, která se měla proměnit v novodobý bulvár s podzemním parkovištěm. Za pět dní permanentní protesty v ulicích zmožtněly a ve středu 15. ledna zněl v ulicích Burgosu hlas více než pěti tisíc rozhořčených místních obyvatel.

Dodejme, že Burgos (který má necelých dvě stě tisíc obyvatel) byl tradičně považován za konzervativní baštu - během španělské občanské války v letech 1936-39 byl například sídlem frankistické vlády. Rovněž počáteční nesouhlas s komunálními plány na tzv. revitalizaci města (jak jinak než spojenou se zakázkou pro místního téměř všemocného majitele stavební firmy i místního deníku *El Pais de Burgos*) se pohyboval výhradně v mezích zákona: jednotliví občané se pokoušeli jednat s místními politiky a s primátorem Lacallem z Lidové strany, dva měsíce pravidelně pokojně demonstrovali a marně čekali na jakoukoli reakci.

Všechno má ale své meze. Nakonec vyšel podnět k nepřehlédnutelnému nátlaku na místní honoraci z Gamonalu, dělnické čtvrti Burgosu. Tam zjevně nejvíce rezonovala informace o nákladech na stavební projekt, které se měly pohybovat mezi 11 až 13 miliony eur a které by samozřejmě šly z obecní kasy na úkor sociálních výdajů. „Jistě, přání změnit město můžeme jen uvítat, ale dnes na to opravdu není vhodná doba. Hodně lidí nemá práci, což je mnohem vážnější a aktuálnější problém,“ řekl jeden z protestujících v Gamonalu.

Protesty v ulicích nabraly na intenzitě, když se v úterý večer policie pokusila demonstranty rozehnat silou. To vyvolalo novou vlnu akcí: lidé se začali represím aktivně bránit a dlouho potlačovaný pocit bezvýchodnosti se zhmotnil v razantních ritech se vším, co k nim patří: podpálená auta, barikády z odpadních kontejnerů, ničení bank a dalších symbolů moci.

Po prvních pěti dnech měla policie v celách předběžného zadržení skoro padesát lidí a po boku posily jednotek zvláštního nasazení z Valladolidu a Madridu.

PROTESTY SE ŠÍŘÍ

Tou dobou už ale probíhaly solidární demonstrace na podporu protestů v Burgosu. Ve středu 15. ledna večer se shromáždilo zhruba 3000 demonstrantů v Madridu, aby vyjádřili Burgoským podporu. S transparenty „*Těžkoooděnci ven z Burgosu*“ a „*Všichni jsme z Gamonalu*“ demonstranti pochodovali ulicí Carmen směrem k náměstí Callao s policií v patách. Pochod skončil v ulici Génova před sídlem Lidové strany (Partido Popular). Když se dav zastavil u zátarasů, které oddělovaly sídlo strany, během několika minut se ozvaly výbuchy petard a nad demonstranty proletěla lahev. Policie znervóznila, lidé se rozběhli ke stanici metra, těžkoooděnci za nimi, začali je mlátit a zaháněli je do metra. V okolních ulicích pak střílela a snažila se lidi pochyťat. Následovaly stavby barikád, lidé začali zapalovat kontejnery, aby zabránili vjezdu policejních antonů. Stovky policistů útočily na každého, kdo se jim dostal do cesty. Výsledkem bylo 14 zatčených včetně požárníka, který se pokoušel uhasit hořící kontejner, a jedenáct zraněných.

Solidární demonstrace se tentýž den uskutečnily i ve městech Ciudad Real, Gijón, Logroño, Oviedo, Sevilla a Valladolid. Ve čtvrtek se přidala města Cuenca, Gasteiz, Murcia, Palencia, Segovia a Soria, v pátek La Coruña, Almería, Badajoz, Barcelona, Bilbo, Cáceres, Donostia, Eibar, Gasteiz, Granada, Iruña, Lugo, Málaga, Mondoñedo, Santander, Santiago de Compostela, Urretxu-Zumarraga, Zaragoza, Valencia a Vigo.

Tato obrovská podpora napříč zemí byla reakcí na prohlášení protestujících v Gamonalu, kterou aktivně šířily nezávislé odbory CNT-AIT. V prohlášení se uvádělo: „*Vyjímečný stav, který panuje od všerejška v naší čtvrti, kde byly rozmístěny stovky členů policejních zásahových jednotek, nemůže zastavit nezadržitelně rostoucí sociální mobilizaci... To, co se stalo v posledních neklidných dnech, nemůže být vysvětlováno hloupostí tisku a lži státních institucí a magistrátu, bez ohledu na realitu a pravdu. To, co začalo jako protest obyvatel proti projektu vybudování bulváru namísto ulice Vitoria ve čtvrti Gamonal, projektu vnuceného totalitní cestou a odmítaného obyvateli v průběhu dvouměsíčních*

pokojných protestů, se změnilo v projev všeobecné nespokojenosti. Nebudeme zabíhat do podrobností tohoto projektu, ale obyčejný rozum nám jasně říká, že jde o pokus analogický těm, které se dějí i v dalších městech, o pokus pokračovat ve spekulacích s územním plánováním a pokračovat v politické korupci dalšími výhodami pro vládnoucí skupiny na úkor obyčejných lidí... Všechno, co se v těchto dnech stalo, není jen odmítnutím spekulativního projektu, který má čtvrt' změnit v parkovací a dopravní zónu za cenu mnohamilionových městských investic. Ty budou určeny nikomu z obyvatel města, a na dlouhé roky přesměrují obecní peníze na pokrytí nákladů na monumentální práce a hojná konta zkorumpovaných politiků a byznysmenů. Naše odmítnutí znamená mnohem víc: je to vyjádření kolektivního hněvu, hněvu mladých lidí, kteří kvůli dnešním podmínkám nevidí žádnou budoucnost, hněvu starších lidí, kteří ke své litosti pochopili, že všechna předpokládaná práva, jejichž vybojování je stálo tolik potu a krve, šla za méně než šest let ke všem čertům, a především narazili na povýšenost a netoleranci politiků, kteří vládnou hloupi a slepi k potřebám lidí. Vytvářejí zákony, schováni v brnění demokracie, aby zachránili svoje privilegia, ale realita je taková, že kdyby nedošlo k pátečním incidentům, nikdo by nás nikdy neposlouchal. Sociální mír porušili oni... Ovšem státní represivní aparát bez váhání exemplárně trestá ty, kteří dají najevo sebemenší nesouhlas. Projekt zákona o veřejné bezpečnosti, nedávno představený vládou, velkolepě ukazuje úmysly státu, který má sám sebe za demokratický, ale pravda je taková, že jestli je tohle demokracie, pak ji nechceme. V jejím jménu jsou oprávněná jakákoli zvěrstva... Boj musí pokračovat a protesty se rozšíří do dalších měst země a - proč ne - do světa. Nespokojenost těchto dní nevznikla jen kvůli stavbě bulváru. Stojí za ní hodně dalších motivů: boj za důstojný život, za naše práva, za záchranu slova SVOBODA.“

BURGOS ZVÍTĚZIL, SITUACE JE VÝBUŠNÁ

Z obavy ze šíření příkladu Burgosu přitvrdily represivní složky proti demonstracím i v dalších městech země a pokusily se silou zastavit vlnu nespokojenosti s antisociální politikou vlády. Během pátečních protestů bylo v zemi zatčeno nejméně 15 lidí.

Zároveň v pátek starosta Burgosu Javier Lacalle oznámil zastavení stavebních prací na asanačním projektu. Jedna z protestujících to komentovala: „*Vyhráli jsme, pokud jde o stavební práce, teď bojujeme za propuštění uvězněných.*“ Jen v Burgosu proto v pátek protestovalo zhruba 4000 lidí.

Solidární demonstrace proběhly celkem ve třiceti městech Španělska pod hesly „*Jiskra zažehla revoluci*“ a „*Jediná cesta je boj*“. Zatčení demonstrantů vedlo k dalším protestům v sobotu 18. ledna za skandování hesel „*Dost bylo policejní zvěle. Svobodu uvězněným*“ a „*Policijti, nepotřebujeme vás*“.

Protestní týden po celou dobu intenzivně podporovaly anarchosyndikalistické odbory CNT. „*Kdyby se to nestalo v Gamonalu, stalo by se to v Cuenca nebo Alcorcónu,*“ řekl při demonstraci v Madridu člen CNT. „*Situace je výbušná, atmosféra ve společnosti je dána důsledky prekari-zované práce, nezaměstnanosti a nenasytné krize.*“

Pod tlakem protestů obyvatel Burgosu byl starosta města nucen oznámit definitivní zastavení spekulantského a korupčního projektu výstavby bulváru ve čtvrti Gamonal. Solidární akce v zemi tím ovšem neskonzultovaly a ještě nějakou dobu vyvolávaly paniku mocných. Obsahem protestů se stal nesouhlas s ekonomickými škrti a politikou vlády konzervativní Lidové strany. Slovy jednoho z protestujících „*stačí jiskřička, aby propukly všeobecné nepokoje*“ - kdykoli a kdekoli.

ZPRACOVÁNO ZE ZDROJŮ:

- ★ www.aitrus.info/node/3505,
- ★ www.aitrus.info/node/3512,
- ★ www.lahaine.org/index.php?p=74556,
- ★ www.lahaine.org/index.php?p=74504,
- ★ cntaittoledo.blogspot.com.es/2014/01/burgos-la-movilizacion-social-logra.html,
- ★ www.aitrus.info/node/3516,
- ★ madridpress.com/not/166405/tercera_marcha_en_madrid_en_apoyo_a_gamonal_ya_con_las_obras_paralizadas/,
- ★ www.elperiodicodearagon.com/noticias/aragon/altercados-cuatro-detenidos-zaragoza-marcha-apoyo-barrio-gamonal_913594.html,
- ★ granadadigital.es/ultima-hora-alrededor-de-medio-millas-de-personas-semanifiestan-en-granada-en-solidaridad-por-los-vecinos-de-gamonal/.

EKONOMIKA PRACUJÍCÍCH

V MARSEILLE SE KONALO PRVNÍ SETKÁNÍ PRACOVNÍKŮ SAMOSPRÁVNÝCH TOVÁREN

PRACOVNÍCI, AKTIVISTÉ A AKADEMICI SE SEŠLI V OKUPOVANÉ SAMOSPRÁVNÉ TOVÁRNĚ FRALIB V MARSEILLE NA PRVNÍM EVROPSKÉM SETKÁNÍ NAZVANÉM EKONOMIKA PRACUJÍCÍCH.

Fralib je továrnou na zpracování a balení bylinek, jež sídlí asi dvacet kilometrů od jiho-francouzského přístavu Marseille. Předchozí majitel továrny, chemický a zemědělsko-potravinářský gigant Unilever, se před třemi lety kvůli úsporám rozhodl přesunout výrobu čaje Lipton do zahraničí. Osmdesát dělníků protesty a kampaněmi vyzývajícími k bojkotu požadovalo, aby továrna zůstala otevřená. Poté co se ukázalo, že je to nemožné, rozhodli se převzít výrobu do vlastních rukou.

Před nedávnem pracovníci v továrně znovu spustili stroje, aby vyrobili zkušební dávku lipového čaje z místních zdrojů, a nyní hledají způsob jak se vrátit k výrobě naplno. Fralib je jednou z hrstky evropských továren, v nichž se povedlo dělnické samosprávě, ať už s radikálním nebo reformistickým přístupem, zahájit výrobu.

Postup zahrnující okupaci podniku pracovníky a jeho demokratickou samosprávu skrze horizontální rozhodovací proces je znám po staletí. V poslední době se nicméně znovu objevuje stále častěji - nejvíce byl uplatňován v Argentíně na přelomu století, nyní je tam kolem tří stovek „obnověných“ pracovišť, která poskytují práci více než patnácti tisícům lidí.

Je tento model použitelný i v Evropě jako řešení rostoucí nezaměstnanosti a chudoby, ale i proti vykořisťování a odcizení, jež tvoří jádro kapitalistického výrobního způsobu? Tato otázka byla ústředním tématem prvního evropského setkání Ekonomiky pracujících, které se konalo 31. ledna a 1. února 2014 v okupované továrně Fralib. Nápad uspořádat setkání tohoto typu vznikl před sedmi lety v Argentíně, v zemi s dvacetiletou tradicí okupace továren. Brzy po argentinském setkání se podobné akce uskutečnily i v Brazílii a v Mexiku.

První shromáždění tohoto typu v Evropě nespojilo pouze pracovníky v samosprávných okupovaných továrnách z celého kontinentu (většinou z Itálie, Francie a Řecka), ale také akademiky, aktivisty, odbory a organizace prosazující studium samosprávy, jako je např. francouzská Association Autogestion nebo španělská ICEA.

Setkání, které se konalo mezi blikajícími kontrolkami strojů na balení čaje, se účastnilo kolem dvou stovek lidí z dvanácti zemí. Simultánní překlad do tří jazyků, který zajišťovala aktivistická síť dobrovolnických překladatelů Babels, umožnil překonat jazykovou bariéru a propojit zkušenosti z různých míst světa.

Kromě hostitelů z Fralib byli mezi účastníky pracovníci z Pilpo - okupované továrny na zmrzlinu v Carcassone; z Oficina Zero a Rimaflow - dvou bývalých průmyslových prostorů zabraných pracovníky a dalšími aktivisty v Římě a v Milaně; a z Vio.Me (článek o továrně Vio.Me vyšel v *Existenci* 4/2013 - pozn. překl.) - jednoho z mála samosprávných míst, které dosáhlo stabilního, byť omezeného, příjmu pro pracovníky výrobou ekologických čistících prostředků v továrně v řecké Soluni. Další host, argentinský dělník v textilní továrně v Pigüé, se také

pokoušel nalézt spojitost mezi ranými etapami hnutí v krizi zasažené Argentíně a vznikajícím evropským hnutím. Mnoho dalších zkušeností s prací v samosprávné a družstevní ekonomice přivezli i soudruzi ze Srbska, Španělska, Mexika, Venezuely a Brazílie.

Andrés Ruggeri, argentinský militantní badatel a jeden z hlavních pořadatelů setkání, upozornil na to, že ačkoli je odhodlán demokratizovat výrobu a přerozdělit majetek „součástí DNA pracovníků“, zkušenosti s okupací továren a jejich samosprávným řízením jsou stejně rozmanité jako politický, ekonomický a historický kontext míst, kde se odehrávají. Pracovníci se často musí potýkat s technikou, která je zastaralá, nebo s výrobou produktů bez poptávky (jako v případě Oficina Zero). Vynalézavost a tvořivost pracovníků, a hlavně jejich úzká spolupráce se širší komunitou mohou pomoci posunout výrobu směrem k užitečnějším a ekologickým produktům. V případě italských továren toto zlepšení umožní kromě jiných aktivit i záchranu a recyklaci elektronických zařízení.

Mezi běžné výzvy, kterým musí okupované továrny čelit, patří státní represe, velké byrokratické překážky, nedostatečný institucionální rámec a nepřátelství dřívějších vlastníků, politických stran a byrokratických odborů. Fungují často v ekonomice, která je už ve velké recesi (jako v případě Vio.Me nebo většiny argentinských továren na začátku 21. století), a tak je obtížné dosáhnout znovuvstoupení na trh a zajištění příjmu.

Rizika se mohou objevit i v případě ekonomického úspěchu. Jak mohou pracovníci uchránit radikální povahu tohoto experimentu a jak se mohou vyhnout tomu, aby se z nich znovu stal kapitalistický podnik s mnoha podílíky vedený principem zisku nebo využívající námezdní práci? Při řešení této otázky mnoho účastníků zdůrazňovalo úzké vztahy v širší komunitě. Pokud budou produkci kontrolovat pracovníci, není to dostačující, ačkoli jde o první nutný krok k prolomení krutého koloběhu kapitalistického vykořisťování. Výroba by měla podléhat také kontrole společenské - měla by mít jistý politický a ekologický „zvuk“ a měla by být založena na účtě a solidaritě.

Na tyto obavy reagovali pracovníci z Vio.Me, kteří ohlásili, že stanoví připravovaného družstva, jež má legalizovat jejich aktivity po prvním roce samosprávy pracovníků, definují pozici „solidárního podporovatele“. Jde o jakéhokoli člena širší komunity, který se zaváže k odběru určitého množství výrobků dané továrny a na oplátku má právo získávat od ní aktuální informace o boji pracovníků, účastnit se na shromážděních pracovníků a do rozhodovacích procesů přispívat doporučujícím hlasem. Tím se vytváří most mezi kontrolou výroby ze strany pracovníků a kontrolou společenskou.

Vedle výměny nápadů a zkušeností účastníci tohoto prvního evropského setkání uvedli do pohybu mnoho konkrétních projektů. Pracovníci, aktivisté, akademici a sympatizanti spustili kampaň na podporu výrobků ze samosprávných továren, dohodli se na přímé výměně zboží mezi továrnami, zavedli nástroje na vytvoření sítě a na kolektivní rozhodování a rozpracovali projekty zaměřené na teoretické porozumění samosprávě a rozšíření obecného povědomí o jejich souvislostech, např. díky webové stránce workerscontrol.net, několikajazyčnému zdroji věnovanému studiu a podpoře samosprávných pracovišť. Nechyběla ani zmínka o solidárním fondu, který by byl založen na přebytcích, jež se v okupovaných továrnách mohou objevit, a který by finančně podpořil nové snahy a pomohl tím rušit vazby na kapitalistický finanční systém.

Pro vznik humánní hospodářské aktivity založené na rovnosti a solidaritě neexistují žádná předdefinovaná pravidla. Jediným omezením je představitost pracovníků a jejich vůle k boji za lepší svět. Setkání Ekonomiky pracujících v továrně Fralib bylo inspirující a posilující pro všechny zúčastněné a mohlo by podnítit vznik celoevropského hnutí za okupaci výrobních prostředků a za skutečnou samosprávu pracujících.

Přeložila Barbora Machková

ZDROJ:

roarmag.org/2014/02/workers-economy-self-management-europe (článek vyšel původně na Autonomias.net)

EXISTENČNÍ VEČÍREK

DISKUSE O POTŘEBÁCH ANARCHISTICKÉ PUBLICISTIKY

JIŽ NĚJAKOU DOBU JSME SI V RÁMCI NAKLADATELSTVÍ ČSAF POHRÁVALI S MYŠLENKOU POŘADAT VŽDY U PŘÍLEŽITOSTI VYDÁNÍ NOVÉHO ČÍSLA ANARCHISTICKÉ REVUE *EXISTENCE* JAKÉSI JEHO VEŘEJNÉ PŘEDSTAVENÍ. VEDLE TOHO JSME TAKÉ CHTĚLI VYUŽÍT PROSTOR, KTERÝ NABÍZÍ VEŠKERÝM SUBJEKTŮM I JEDNOTLIVCŮM Z ŠIRŠÍHO ANTAUTORITÁŘSKÉHO HNUTÍ PRAŽSKÉ INFOCENTRUM SALÉ. BYLO TEDY JASNÉ KDE, JEŠTĚ STAČILO URČIT DŮ. 20. LEDNA 2014.

I když většina členů a členek ČSAF působí mimo Prahu, byli jsme velice rádi, že se nám konečně podařilo přispět svou troškou do mlýna a obohatit program Salé o nový druh diskusní akce. I když termín prvního veřejného setkání u příležitosti vydání *Existence* padl na pondělní večer, cestu si na něj našlo asi 15 zájemců, což jsme po pravdě řečeno ani nečekali.

Je třeba říci, že tato beseda byla jakousi pilotní zkouškou, která měla ukázat, zda má vůbec smysl, zda o ní bude zájem a zda v podobném duchu pokračovat.

Existenční večírek, jak jsme akci nazvali, byl zahájen krátce po 19. hodině úvodem, v němž byl nastíněn záměr celého setkání. Následovalo stručné představení publikační strategie ČSAF a role, jakou v ní hraje právě anarchická revue *Existence*. Byl zmíněn prvotní záměr časopisu čistě pro potřeby anarchického hnutí, který se postupně začal proměňovat ve vizi periodika více otevřeného i nějakým způsobem sympatizujícím čtenářům a čtenářkám, kteří se pohybují mimo anarchické hnutí.

Následně moderující redaktor *Existence* přikročil k představení struktury časopisu. Ta vychází ze snahy dokumentovat aktivity domácího antiautoritářského hnutí a jeho publikace, zabývat se hlouběji nějakým tématem a dále přinášet inspiraci představování projektů, které fungují buď u nás, nebo v zahraničí, stejně jako anarchickou teorii či epizody z historie anarchického hnutí. Velký důraz položil zejména na rubriky, které připravují jiné skupiny působící mimo ČSAF, aktuálně volná komunita VAP a Anarchistický černý kříž (ABC).

V následné diskusi, která se po standardním počátečním osmělování velice rychle rozproudila, byla dodatečně představena historie *Existence* od jejího vzniku v roce 1998 a spjatost s vydáváním časopisu *A-kontra* coby magazínu. V roce 2003 byly pro hnutí dva podobné časopisy luxusem, a proto *Existence* mohla ukončit svou činnost, a po skončení *A-kontra* coby magazínu opět vyplnila prázdné místo.

Pro budoucnost samotné *Existence* byla asi nejdůležitější debata o možnostech zapojení se dalších skupin do přípravy časopisu po vzoru VAP a ABC (a dříve například i International Solidarity Movement). Jak již bylo mnohokrát

řečeno, *Existence* nemá být periodikem jedné organizace, ale chtěla by prezentovat anarchické hnutí v celé jeho šíři. Nejideálnějším způsobem, jak tohoto dosáhnout, je nějaká forma spolupodílení se ostatních subjektů hnutí na její přípravě, a ještě lépe i distribuci. Připravil jednou za čtvrt roku (není to ale nutnou podmínkou) minimálně jednu stranu s názory, novinkami či upoutávkami na vlastní aktivity by nemuselo žádné z aktivních skupin a iniciativ činit velký problém. Uvidíme, co přinese budoucnost.

Co se obsahu *Existence* týče, rozpoutala se polemika ohledně otázky potřebnosti či zbytečnosti článků a témat ze zahraničí, o tom, jak moc jsou relevantní vzhledem k potřebám místního hnutí a řešení zdejších problémů. Dosavadní stanovisko *Existence* bylo takové, že je potřeba zabývat se sociálními hnutími a děním ve světě, jelikož v době globalizace dokáže být sociální hnutí v jedné zemi silným inspiračním zdrojem pro vznik protestního hnutí na druhé straně planety. I my se můžeme nechat inspirovat, samozřejmě s přihlédnutím k vlastním potřebám a problémům, které je potřeba řešit. A mohou to být dílčí projekty či strategie vzešlé z jednotlivých hnutí, které nás mohou inspirovat. Nejde o import, ale o inspiraci. A druhou věcí samozřejmě je, že je potřeba sledovat, jak jednotlivá hnutí byla či nebyla úspěšná, a brát si z jejich úspěchů i proher ponaučení pro vlastní boje.

V diskusi o alternativním zpravodajství ze zahraničí se otevřela také otázka, zda nedávat do *Existence* kratší zprávy, které si spíše lidé přečtou. I když je jasné, že kratší texty jsou obecně čtenější (v případě *Existence* je toho důkazem rubrika Kvartál), byl čtvrtletní magazín od začátku koncipován se záměrem zveřejňovat spíše delší texty, které je pro mnohé lidi unavující číst z monitorů, a naopak aktuální kratší texty zpravodajského charakteru (doplňené často fotografiemi a videi) zveřejňovat na webových stránkách federace.

Na Existenčním večírku bylo také představeno plánované téma příštího čísla, tedy osobnost Michaila Bakunina. To vedlo k přemítání nad poměrně velkou oblibou této postavy v českém anarchickém hnutí, a to od počátku 90. let.

Závěrečná otázka byla sondou mezi účastníky debaty, zda se jim zdá, že takové setkání má smysl. Potěšilo nás, že v tomto bodě vládla poměrně shoda. Možná jen s vtipně míněnou výtkou, že Existenční večírek mohl mít více podobu večírku a avizovanou společnou večeři.

O večeři, i když nebyla na programu, se postaral kolektiv infocentra (tímto mu děkujeme). Během ní měli zúčastnění možnost mezi sebou probrat uplynulé i plánované aktivity a pořídit si nová a starší čísla *Existence*, stejně jako před několika dny publikovanou benefiční brožuru *Příběhy vězňů anarchistů*.

KLÍČENÍ Č. 7

Začátkem února vyšlo nové číslo časopisu *Klíčení*. Jisté zpoždění jeho vydání je vlastně trochu symbolické - sedmé číslo původního Káchova *Klíčení* kdysi nevyšlo vůbec (hlavně kvůli finančním těžkostem). I dnes jsme se ocitli v situaci, kdy nám nezbylo než čekat, až se díky distribuci zatím vydaných čísel nashromáždí finanční částka potřebná na vytištění nejnovějšího čísla. V této souvislosti redakce uvažuje o některých změnách do budoucna: vedle těch realistických, jako je snížení prodejní ceny a snížení periodicity na tři čísla ročně, je to hlavně organizování doprovodných DIY akcí a infoturné či další rozšíření benefičních aktivit.

V sedmém čísle, které završuje druhý ročník časopisu, najdou čtenáři - jak je už zvykem - příspěvky autorů všech věkových kategorií (abychom znovu vyvrátili předsudek o cílových skupinách a jejich „aranžérech“), opět napříč už zavedenými rubrikami. V jistém smyslu toto krédo předjímá už osmdesát let starý text „Tragická krása dětství“, který jsme zařadili do rubriky Čítanka, a z teoretické stránky k němu odkazuje další pokračování výkladu principů libertinské výchovy v rubrice Černo-červená škola. Stejně tak forma zcela rovnoprávného dialogu, kdy se jeho účastníci navzájem plně respektují, v úryvku „Tati, kdo je to rasisista?“ (Čítanka) nebo komiks „Pohádka o smrtónosném olovu“ (rubrika Komiks) narušují ztvárněním svých témat vztě relativizuje zjednodušené škatulkování světa, na které máme být zvyklí. Nové číslo *Klíčení* přináší samozřejmě i optimistickou tvůrčí inspiraci jak na rovině fantazie (v řadě originálních příspěvků v rubrice Od nás), tak manuální činnosti (podle textu v rubrice Dílna si můžete vyrobit vlastní kameru obskuru).

40 barevných stran formátu A4, cena 60 Kč. Časopis si můžete objednat na e-mailu kliceni@csaf.cz, či zakoupit na distribučních místech, jejichž přehled naleznete na webu nakladatelstvi.csaf.cz.

PŘIPRAVUJEME

BŮH A STÁT

Nový překlad klasického díla ruského anarchického revolucionáře Michaila Bakunina, doplněný textem o jeho životě a díle z pera Václava Tomka.

JEDU DO MAGADANU

Překlad vězeňského deníku běloruského anarchisty Igora Oliněviče, který původně vydal běloruský Anarchistický černý kříž v roce 2013. Vyjde ve spolupráci s Antifašistickou akcí.

ANARCHISTICKÁ PUBLICISTIKA 1990-2013

Pokus o ucelený přehled tiskovin vydaných novodobým českým anarchickým hnutím, doplněný textem o významu a proměnách anarchické publicistiky v Česku.

ČINNOST ČSAF V ROCE 2013

Podobně jako v předešlých letech vydalo Nakladatelství ČSAF i letos v lednu „výroční zprávu“ o aktivitách federace v uplynulém roce. Vyšla jak na našich webových stránkách, doplněná odkazy a fotografiemi, tak také formou letáku, tzv. skládačky.

Zpráva obsahuje informace o 1. máji, připomínce 17. listopadu, protivolebních a anti-rasistických aktivitách, filmových turné, akcích v ulicích, pietách, publikační činnosti, Anarchickém černém kříži či mezinárodních aktivitách.

Ke stažení na stránce:

nakladatelstvi.csaf.cz/?page_id=1272

BOSNA A HERCEGOVINA: NOVÝ CHIAPAS

PROHLÁŠENÍ ČSAF K DĚNÍ V JEDNÉ Z ČÁSTÍ BÝVALÉ JUGOSLÁVIE

OD 5. ÚNORA 2014 PROBÍHÁ V BOSNĚ A HERCEGOVINĚ VZPOURA NEPRIVILEGOVANÝCH. S NADSÁZKOU BY SE DALO ŘÍCI, ŽE TO JSOU VŠICHNI AŽ NA 85 MÍSTNÍCH OLIGARCHŮ, JEJICH POLITICKÝCH POSKOKŮ S PODPŮRNOU EKIPOU NESVĚRÁVNÝCH MÉDIÍ A REPRESIVNÍCH SLOŽEK, KTEŘÍ ZA POSLEDNÍCH DVACET LET DOKÁZALI DOSLOVA VYHLADOVĚT A ZADUPAT DO ZEMĚ VŠECHNY OSTATNÍ LIDI V ZEMI.

Život obyčejného člověka v nefunkčním federativním státě (ustaveném světovými mocnostmi před 19 lety) dospěl za poslední dvě desetiletí do stavu, kdy téměř všeobecně platí jednoduchý výčet neuvěřitelných životních podmínek: 40 procent lidí nemá práci, ti ostatní pobírají výplaty blížící se úrovni naší mzdy minimální (ve státním sektoru) nebo taky žádné (v sektoru soukromém). Hladoví a poníženi se dvacet let dívají na ty, kteří jim vládnou a radí jim, aby se uskromnili a smířili s realitou, kteří okázale předvádějí svůj soukromý blahobyt (vystavováním svého majetku na odív plebsu) a politickou moc (pořádáním městských oslav za sta tisíce eur). V únoru ale lidé řekli jasně: Už dost!

Pokojná demonstrace v ulicích Tuzly počátkem února byla tvrdě potlačena policií, což vedlo k řetězovému rozšíření protestů do dalších měst. V upřímném hněvu byly zapáleny symboly ponižující moci. Vzápětí se ovšem stalo cosi, co je naplněním našich nejtoužebnějších snů: lidé se rozhodli převzít kontrolu nad svými životy, jednat konstruktivně a účelně. Postupně se ve všech velkých městech začala organizovat otevřená lidová pléna, kde lidé sdíleli své zkušenosti, dojmy a hlavně požadavky. Pléna fungují výhradně na principech přímé demokracie, i když mají jednu zvláštnost - nesmějí na ně reprezentanti moci ani kandidáti na mocenské posty (jinak řečeno politici, vyznávající jedinou přípustnou vládnoucí formu buržoazní demokracie), protože instinkt či věcná úvaha protestujících lidí spontánně nedovolí zglajchšaltovat jejich odhodlání tím, že by prostě přijali jiné figurky, které by se postavily na místo těch současných. Zatímco v ulicích se lidé stále scházejí, aby dali moci najevo své rozhodnutí bojovat proti dalšímu ponižování, pléna jsou nadále plně funkční, po několika týdnech ustávají pracovní skupiny, koordinují součinnost lokálních plén a mají naprosto konkrétní agendu důležitou v daných regionech. Moc se brání, jak umí: policie na ulicích dál mlátí

lidi, média šíří polopravdy a lži o práci lidových plén, aby je tím zdiskreditovala, a snaží se vyvolat dojem, že příčinou protestů je zdejší tradiční nacionalismus a že důsledky budou tudíž stejně neblahé jako v devadesátých letech. (V zahraničí se snad mechanicky uvažující komentátoři zdejších událostí na tenhle rádo by argument dají nacytat, ale místní lidé vědí své a po etnických konfliktech rozhodně netouží.)

Kdo se u nás o své vůli o současné události v Bosně a Hercegovině nezajímá, nemá téměř žádné informace. Masmédia tamnímu dění nevěnují pozornost, protože ohně v ulicích už dohořely, střety s policií se staly jakousi samozřejmostí a popisovat, o co jde na lidových plénech, by vyžadovalo schopnost analyzovat něco, co naši „novináři“ neznají a vesměs ani neuznávají - protože by tím popřeli přijatou propagandistickou mantru o spasilské stranické zastupitelské demokracii.

Vzbouřeným lidem v Bosně a Hercegovině už nebudou stačit plané sliby zlatokopů, co by se rádi vyšplhali na mocenské posty, nenechají se zmást nacionalistickou propagandou, které mají po dvaceti letech plně zuby, začali pracně a zdoluhavě sami rozhodovat o svých životech a nenechají si jen tak tuhle příležitost vzít. Na nás je vyjádřit jim upřímnou podporu spolu s důvěrou v jejich sílu odolat nátlaku moci a vytrvat v boji až do vítězného konce. Skláníme se před jejich bojovným nasazením a odhodláním. Vidíme v Bosně a Hercegovině nový Chiapas, nový podnět pro naše vlastní budoucí sebevědomé činy.

PROGRAMOVÉ MINIMUM ČSAF

CO SE NÁM NELÍBÍ?

Na jedné straně je to kapitalistický systém, který vytváří nerovnosti - chudobu většiny lidí vedle bohatství hrstky privilegovaných - a vede tak k jasné sociální nespravedlnosti a útlaku. Na straně druhé stát, který již ze své historické podstaty slouží především privilegované menšině k ochraně jejího bohatství a zájmů. I tzv. zastupitelská demokracie ve skutečnosti nezastupuje vůli obyčejných lidí, ale zejména zájmy mocenských elit. To se ještě výrazněji projevuje v nadnárodních politických a finančních organizacích, jejichž rozhodovací centra jsou vzdálená hlasům lidí a mnohem vstřícnější k lobbistickým tlakům.

Nejenže má tento systém dopad na sociální postavení lidí, přináší s sebou i postupnou devastaci životního prostředí a degradaci člověka a jeho kultury prostřednictvím všudepronikající propagace konzumentních návyků a egoismu. Zatímco jsou odstraňovány bariéry pro pohyb kapitálu, kterým disponuje omezená skupina, stále více jsou prakticky omezována sociální a politická práva obyčejných lidí, která jsou

protichůdná zájmům ekonomických a politických elit, a prohlubuje se technologicky stále dokonalejší systém špehování a kontroly.

Nejde ale jen o systém, který každodenně zažíváme tady a teď, jde o každé zřízení založené na principech autority, hierarchie a moci, které shora lidem přímo či nepřímo diktuje, jak mají žít. Principy nepřirozené autority, diskriminace a dominance jsou nám cizí i v rovině vztahů mezi lidmi.

CO BYCHOM RÁDÍ?

Jsme přesvědčeni, že alternativa je možná. Nejsme sociální inženýři ani dogmatici, abychom tvrdili, jak by měla přesně vypadat. Chceme o alternativách především vyvolat diskusi. Jako anarchisté a anarchistky se však domníváme, že má-li jít o skutečnou alternativu a ne o pouhou variaci na poznané autoritářské systémy (kapitalismus, bolševismus apod.), měla by být založena na následujících principech: samospráva (každý se může podílet buď přímo, nebo prostřednictvím úkolovaných a kdykoli odvolatelných zástupců na záležitostech, které se jej týkají), svoboda (každému je

umožněn jeho osobní rozvoj, pochopitelně s respektováním svobody druhých) a sociální spravedlnost (spravedlivá organizace ekonomiky, která by měla uspokojovat potřeby každého místo toho, aby sloužila zisku úzké skupiny).

Naším cílem je emancipovaný člověk žijící ve společnosti založené na uvedených principech, kde se může plnohodnotně spolupodílet na jejím fungování a v co největší míře rozhodovat o svém životě.

JAK NA TO?

Abychom se mohli postavit tomu, co se nám nelíbí, a pokusit se realizovat to, co bychom rádi, cítíme potřebu spojit se v tomto snažení. Proto také vznikla Československá anarchistická federace (ČSAF) fungující na principech, které odpovídají našim cílům, tedy principech svobody, solidarity a volné dohody.

Činnost ČSAF se odvíjí od přání a možnosti každého, kdo se v jejím rámci zapojí, a nabývá různých podob od veřejných protestů, přes diskuse a osvětovou činnost až po realizaci rozmanitých samosprávných projektů.

INR

INICIATIVA NE RASISMU! JE RADIKÁLNĚ-LEVICOVÁ ANTIFAŠISTICKÁ ORGANIZACE. PROSTŘEDNICTVÍM DEMONSTRACÍ, PŘEDNÁŠEK, PROMÍTÁNÍ A DALŠÍCH VEŘEJNÝCH AKCÍ SE SNAŽÍ UPOZORŇOVAT NA NEBEZPEČÍ FAŠIZACE SPOLEČNOSTI A PROJEVY AUTORITÁŘSTVÍ A XENOFOBNÍHO POPULISMU V ŠIRŠÍCH SPOLEČENSKO-POLITICKÝCH SOUVISLOSTECH.

ANTIAUTORITÁŘSKÁ SCÉNA V PRAZE JE SETSAKRAMENTSKEJ RÁJ!

Před třemi roky jsem emigrovala ze severoněmeckého radikálně-levicového/environmentálního hnutí do antiautoritářské scény v Praze. Jako správná migrantka jsem si tu brzy upevnila podivuhodné přesvědčení, že všechno, ale doopravdy všechno, bylo v předchozím prostředí lepší než v tom novém, a stejně tak jsem měla v momentech, kdy jsem se opět ocitla na starých známých místech, neodbytný dojem, že všechno, ale doopravdy všechno, je lepší v mé nové komunitě... Ale je to fakt tak.

Až zase někdy budete mít plné zuby stavu, v jakém se nachází česká aktivistická scéna, budete se cítit demotivovaní nebo dokonce zoufalí, představte si sebe sama na antirasistickém kempu v Německu, jak pozorujete jednu skupinu účastníků vyvěšující transparent „Pryč se státy!“ a jak jej vzápětí jiná skupina sundá a nahradí transparentem „Pryč se státy bílý!“ a pak zas naopak a pořád dokola, zatímco ptáci zpívají, přihlížející policisté se mohou smíchy potřhat a jednotlivé skupiny proti sobě navzájem kvůli něčemu stávkují. Uvědomíte si pak nejednoduše, že v porovnání s tím je antiautoritářská scéna v Praze setsakramentskej ráj! Chci říct, podívejte se na všechny ty lidi tady, kteří nejsou plně placeni z levicových fondů nebo nežijí ze státních stipendií, a přesto mají stále energii a chuť skutečně něco dělat. Dělat něco, co má většinou větší přesah než dokázat ostatním, že zrovna ta vaše ideologie je ta jediná správná. A místní aktivisté dokonce často mluví jazykem, kterému rozumí i lidé, co za dob svého mládí neprošli náročným lingvistickým školením v radikálně-levicové mluvě na některém z mládežnických antifašistických kempů nebo nemají na svém kontě alespoň jeden titul v některém humanitním oboru.

Ano, hnutí tu není moc velké. Ale možná právě to mu dává relativně velkou sílu a schopnost dělat navzdory osobním či politickým konfliktům nakonec věci společně. Funguje tu určitý pragmatismus, který jsem si většinu času docela užívala a který se projevuje i tak, že zde lidé nejsou tolik svázaní strachem, že by třeba mohli říct něco politicky nevhodného.

Dejte mi den ve společnosti německých feministek libujících si v teoriích definiční moci a retraumatizace a já s radostí přivřu jedno oko nad sexistickými hipopovými videoklipy, které se objevují v mém českém politickém prostředí. Samozřejmě bych to neudělala. Tak se mi vybavuje můj první velmi bolestivý kulturní šok z českého hnutí, když jeden antifašista mužského pohlaví obhajoval jednoho sexistického antifašistu rovněž mužského pohlaví slovy „ale aspoň je na naší straně“. Nevím proč, ale nějak jsem si do té doby myslela, že je tohle hnutí i lidí s vaginami. Vůbec celá tahle vaginopenisová záležitost se zdá být docela zásadní pro mnoho českých aktivistů. Případá mi dost divné, že pro mnoho lidí je strašně důležité vypadat buď jasně „žensky“ či „mužsky“. Nemohlo by sem přijet těch pár milých německých feministek, pokud by mi odpustily, co jsem napsala výše, jen abych se cítila lépe se všemi těmi částmi mého těla, co neodpovídají většinovému ideálu krásy a všem těm mým ne-dost-„chlapáckým“ charakterovým vlastnostem? To bych pak mohla, stejně jako my všichni, mluvit o svých obavách a pochybnostech, a skrze to bychom se mohli stát obrovsky silní a neporazitelní... Mluvit...

Dlouho jsem si byla v českém prostředí jistá dvěma věcmi. Že všichni vedli, očividně v době, kdy jsem nebyla někde poblíž, hluboké diskuse o tom, jak si představují lepší společnost, jak si představují život bez hierarchie už tady a teď nebo jak dělat rozhodnutí uvnitř svých struktur tak, aby měli všichni možnost se na nich rovně a aktivně podílet. Tyhle diskuse nejspíš probíhaly v částech rozhovorů, kterým jsem kvůli svojí nedokonalé češtině nerozuměla. A z druhé jsem byla přesvědčená, že důvodem, proč jsem nikdy nikoho neslyšela bavit se před nějakou akcí o svých očekáváních, plánech či obavách, byl prostě fakt, že jsem jim nebyla natolik blízká, aby mi mohli důvěřovat. Jistě, mohli mě považovat za tajnou fízlini z Německa. Druhou možností je, že se tu lidé prostě o takových věcech nebaví. Proč se o nich sakra nebaví? Aspoň trochu? Třeba tak, aby i noví lidé pochopili, o co vlastně hnutí z politického hlediska jde, a mohli se tak zapojit do rozhodování, aniž by nutně museli být něčí dlouholetí kámoši. A lidé by tak také mohli na demonstraci něco dělat poté, co o tom budou předtím společně mluvit. Já vím, že jen tak postávat, tvářit se při tom „hustě“ a vybavovat se o tom, co jste dělali včera, je taky fajn, ale revoluci by možná přece jen trochu lépe posloužilo víc mezi sebou komunikovat. A stejně tak by neuškodilo o něco větší sebevědomí. I průměrná žena v domácnosti ze Švábska se na demonstraci chová radikálněji než typický český antifašista. Nebezpečí představuje kapitalismus, fašismus a patriarchát, a ne hanba, že začnete něco skandovat sami. Vždycky pro mě bylo zdrojem

frustrace v českém hnutí vidět nácka procházet jen pár metrů od nás, aniž by na to kdokoliv jakkoliv reagoval. Vždycky jsem byla ráda za návštěvy ze zahraničí. I za ty z Reichu. Jednou jsme třeba vzali skupinu politicky uvědomělých antifašistických bijců z Německa na místní antifašistický hardcorový koncert. Zašeptali mi do ucha: „Všechen ten testosteron tady... Vypadá to tady vždycky takhle?“ Zlý ďábelský hlas mé migrantské duše se s hlubokým pocitem pochopení prodral na napovrch a potvrdil nadhozený poznatek. Prohodila jsem směrem ke kamarádům z Prahy: „Vidíte? Oni si toho taky všimli! Je to podělaně machistický. Přišel bys sem a držel se za ruku se svým přítelem v nějakých pěkných šatech?“

Konečně! Soudružky z mé domoviny! Někdo, kdo chápe, že se společnost nestane lepší jen tím, že svrhneme vládu, ale také zpochybnutím našich vlastních struktur. Když pak jdeme po zajímavé konverzaci o sexismu a hierarchii nad šálkem čaje společně domů, ptají se za sloužilé aktivistiky z německé squaterské komunity mého kamaráda na věci, které je na Praze zajímají. A pak na jeho adresu s údivem poznamenají: „Tak ty ses dělil o pokoj s dalším člověkem? Fakt? To já bych teda nemohla!“ Ach jo. Před třemi měsíci jsem se vrátila zpět do Německa. Ale mám takový zvláštní pocit, že je v Praze všechno tak nějak lepší. Vlastně není tak důležité, jak málo nahlas se projevují lidé na demonstracích. Už teď mi ale chybí mít kolem sebe tolik lidí, kterým doopravdy věřím, že nebojují jen za prosazení svého ega, ale že chtějí skutečně něco změnit... (Jana)

SOLIDARITA FUNGUJE

„Jak je?“ slychávám poslední dobou odevšad. „Dobře,“ odpovídám, poněvadž se většinou na delší odpověď nezmůžu. Po víc než měsíci stále nevím, jak mluvit o době, kdy jsem se nacházel v „režimu omezené svobody“. „Muselo to být hrozný,“ začínají konverzaci někteří. „Jsi hrdina, že jsi to zvládl,“ myslí si jiní. Ani jedna fráze konverzaci příliš nerozproudí. Sotva si lze vybrat mezi vnímáním sebe jako oběti policejní zlovůle anebo hrdinou boje proti systému. Nabízím pár osobních postřehů, které mi z nějakého důvodu přijdou důležité.

Cela předběžného zadržení se dá popsat jenom v podivných větech, které samy nedávají moc velký smysl. V cele je a není světlo. To znamená, že v cele není žádné okno a neustále tam svítí žárovka. Zároveň ale dovnitř úzkým železným průzorem slabě proudí vzduch a dá se jím vyukovat ven. V cele je a není co dělat. Na jednu stranu se člověku brzy omrzí zkoumat vyrytý hákový kříž, vedle něj šest cipů židovské hvězdy anebo odpadkový koš. Cvičení nakrátko zabere, jenomže po něm bolí svaly. Na druhou stranu mozek pracuje na plné obrátky. V noci se zdají sny o nevydařeném útěku a ve dne lidskou představitost masíruje neustále dokola přehrávaná scéna zatčení, slova z obvinění a nakonec vidina soudu. V cele je a není klid. Když zrovna v cele není nějaký další zadržený, se kterým by se dalo vtipkovat, upírá se pozornost na vnímání jiných zvuků. Uvnitř cely je člověk může sám vytvářet. Plně ovládá splachování záchodu, tok vody v umyvadle apod. Kdežto

venku, na chodbě mezitím někdo s klíči rázuje sem a tam. Dopoledne a odpoledne je slyšet, jak ty štatnějšší odvádějí z cel k soudu. Výtah, jehož vibrace jsou cítit i v posteli, se snad nikdy nezastaví. Jeden večer ale takový pořádek narušil nejdřív buben a pak nějaké skandování zvenčí. Než jsem zaslechl heslo „Naši zbraní je solidarita“, myslil jsem si, že se pod okny shromáždili nedočkaví olympijští fanoušci. Díky demonstraci mi konečně došlo, že cela je naprosto nesmyslný místo, který člověka neustále nutí k tomu, aby pro něj nějaký smysl a důvod, proč v ní zrovna je, našel. Vědomí, že někdo „tam venku“ nás „tam uvnitř“ podporuje, mi pomohlo se uklidnit.

V dotazech, jak jsem se tam měl, se úplně opomíjí zkušenosti těch venku - v režimu plné a ničím neomezené svobody. Jako by se říkalo, že aspoň oni měli mezitím právo se něco dozvědět. A také mohli neomezeně jednat. Telefonáty s policisty nikam nevedly. Bez posvěcení institucí manželství se svoboda smrškla na právo sedět a čekat. Soudružky a soudruzi venku napsali tiskovou zprávu a zorganizovali dvě demonstrace za naše propuštění! Jejich zkušenost je, přinejmenším, stejně důležitá jako nás „uvnitř“.

Po soudu by snad měla přijít úleva, dostal jsem se na svobodu. Jenomže po chvíli člověku dochází, jak tenká je hranice mezi „svobodou“ a „režimem omezené svobody“. A to, že v jaké z nich se ocitám, zrovna moc nedokážu ovlivnit. Prvotní mrazení brzy vystřídá klidnější stav. Můj dřívější strach z represe ustupuje. Teď už vím, co můžu očekávat. I když si uvědomuji, že se to může stát zase, a to prakticky kdykoli a kdekoli. (Pavel)

ABC

ANARCHISTICKÝ ČERNÝ KŘÍŽ JE CELOSVĚTOVĚ ROZŠÍŘENÁ INICIATIVA, KTERÁ SE V RÁMCI ANARCHISTICKÉHO A ŠIRŠÍHO ANTIAUTORITÁŘSKÉHO HNUTÍ STARÁ O POMOC A PODPORU STÍHANÝM A VĚZNĚNÝM AKTIVISTŮM A AKTIVISTKÁM. VĚNUJE SE INFORMOVÁNÍ O JEDNOTLIVÝCH KAUZÁCH, SHÁNĚNÍ PRÁVNÍ A FINANČNÍ POMOCI STÍHANÝM A PROJEVŮM SOLIDARITY VĚZNĚNÝM.

METADATA, SOCIÁLNÍ MAPY A JAK SE BRÁNIT V KAŽDODENNÍ PRAXI

ZAČÍT LZE BONMOTEM: EDWARD SNOWDEN UKÁZAL, ŽE SKUTEČNOST JE JEŠTĚ HORŠÍ NEŽ TO, PŘED ČÍM JSME VÁS ROKY VAROVALI. ANARCHISTICKÝ ČERNÝ KŘÍŽ A JINÉ ANARCHISTICKÉ TECHNICKÉ KOLEKTIVY CELÁ LÉTA OPAKUJÍ MANTRU O TOM, ŽE VYUŽÍVÁNÍ KORPORÁTNÍCH SLUŽEB NA SÍTI SE PRAKTICKY ROVNÁ PŘEDÁVÁNÍ DAT REPRESIVNÍM SLOŽKÁM A ŽE DŮSLEDNĚ ŠIFROVÁNÍ VŠEHO OBSAHU NENÍ FRAJEŘINOU, ALE HOLOU NEZBYTNOSTÍ. JAK SI ALE UKÁŽEME NÍŽE, ANI ŠIFROVÁNÍ NENÍ ZÁCHRANA, PROTOŽE UŽ NEJDE „JEN“ O OBSAH KOMUNIKACE.

Pokud se šlo „před Snowdenem“ uklidňovat, že techničtí geeci trochu přehánějí a že represivní složky se zajímají spíše o islamisty a drogové dealery než anarchisty, teď už máme jistotu - potvrdilo se v podstatě všechno, před čím jsme byli varováni. A také víme, že cílem jsou úplně všichni lidé bez rozdílu. Data si tak z nechtěné zálohy na discích tajných služeb lze vytáhnout na každého.

Přesto jsou tato fakta velkou částí hnutí ignorována, což u technologických kolektivů vede k frustraci a pocitům zmaru. Ještě předtím, než Snowden vystoupil se svým odhalením, objevil se na internetu (i v českém překladu) text „Musíme si promluvit o Facebooku“ od německého technologického kolektivu nadir.org. Mimo jiné se v něm píše:

„V krátkosti nadneseme problém. Když aktivisté využívají Facebook, tak nejenže je jejich vlastní komunikace, názory, „lajky“ atd. otevřená a připravená ke zpracování, ale také - a to je podle nás mnohem důležitější - odhaluje struktury a jednotlivce, kteří sami mají s Facebookem do činnosti jen málo nebo nic. Pro laika je těžké pochopit schopnosti Facebooku v oblasti vyhledávání síťových vztahů, podobnosti atd. Vykecávání na Facebooku reprodukuje pro oficiální místa a korporace politické struktury. Mohou být prohledávány a tříděny nejenom proto, aby poskytl přesný obrázek o sociálních vztazích, klíčových lidech atd., ale i k vytváření předpovědí, nebo k dedukci pravidelnosti. Vedle mobilních telefonů je Facebook nejmohutnější, nejlevnější a nejlepší dostupnou sledovací technologií.“

Jan Hanuš k tomu na svém blogu dodal: „Je přinejmenším zářející, že snad všechny anarchistické organizace v ČR, a to i radikální skupiny dbající na bezpečnost jako AFA, provozují své Facebook profily a bez jakýchkoli varování o rizicích a problémech Facebooku na něj odkazují přímo ze své úvodní stránky. Svým sympatizantům tak nabízejí ten nejnadhlednější nástroj k tomu, jak se označkovat, aniž by policie musela zvednout zadek ze židle...“

Docela dobře to ilustruje situaci, kdy sice můžeme řešit plošné sledování internetové sítě, nicméně budování bezpečné on-line kultury ztroskotává hned na první návnadě systému... Ponechme ale nyní Facebook stranou a pojďme se podívat na jednu konkrétní věc, na kterou v souvislosti s ním nadir.org upozorňuje a která ve sledovacích aférách hraje klíčovou roli: metadata.

Metadata jsou informace o tom, s kým která osoba komunikuje, jak často, jak dlouho, kdy a odkud. Jde o informace, u kterých máme jistotu, že jimi disponují i naše represivní složky, protože poskytovatelé

připojení k internetu jsou ze zákona povinni je půl roku uchovávat a na žádost předávat. Uchovávat metadata navíc není nějak technologicky a kapacitně náročné (na rozdíl od celého obsahu komunikace), takže pokud (s pravděpodobností hraničící s jistotou) i evropské tajné služby mají své sledovací programy, metadata jsou uchovávána stoprocentně.

Na první pohled jde o v zásadě nevinné informace, které nemohou způsobit mnoho škody. S pomocí metadat - tedy naprosto bez znalosti faktického obsahu komunikace - mohou však být vytvářeny tzv. sociální mapy, tedy mapy vztahů uvnitř hnutí. Ty pak pomohou určit, kteří lidé jsou v hnutí a kampaních klíčovými hráči, tzv. propojovateli („connectors“). Kolektiv riseup.net v jednom ze svých newsletterů dává praktický příklad takto:

„Řekněme, že se objeví opravdu skvělá, efektivní kampaň proti uhlénu průmyslu - tak efektivní, že ji mocní chtějí zastavit. Sociální mapa sestavená za pomoci metadat jim ukáže úzkou skupinu lidí, která propojuje zelené anarchisty s odborovými aktivisty a lidmi z hnutí proti globálnímu oteplování. I v rozsáhlých kampaních je to často jen pár lidí, kteří stojí v jejím jádru a propojují různé skupiny, a bez nich zkrachuje komunikace, koalice, koordinace a solidarita. Ne že by mohla zkrachovat, ona zkrachuje. Korporace a vláda dokonce ví, kolik těchto klíčových lidí je potřeba eliminovat, aby došlo k narušení kampaně. Existují na to algoritmy a akademické studie. Často neví jen to, kteří lidé to jsou. A zde přichází sociální mapa - ta jim snadno ukáže, kdo jsou klíčoví lidé, na které se mají zaměřit. Koho pronásledovat a zadržovat, aby přestal s organizováním. Koho sledovat a legálně stíhat nebo ilegálně odposlouchávat. Koho unést, mučit a zabít.“

Paranooidní přehánění? Mučení, únosy a vraždy se zatím týkají spíše zemí třetího světa, kde ale vůči aktivistům progresivních sociálních hnutí nejsou žádnou výjimkou. Nicméně, represivní složky jsou k podobným praktikám ochotny sáhnout i v Evropě v době míru - stačí připomenout nevysvětlenou vraždu Marie Jose Olivastri, italské aktivistky podílející se na protestech v Janově. Je otázkou, jaké techniky budou přípustné v době masivních sociálních otrěsů a bouří...

Co tedy s tím na praktické úrovni? Naprostou nezbytností je e-mailová schránka u poskytovatele, který podporuje připojení přes SSL protokol. To je nicméně jen jedna forma komunikace a navíc jen velmi částečná ochrana... Co telefony, chaty a sociální sítě? Na to se v současné době těžko hledají odpovědi, i když některé technologické kolektivy na nich již začaly pracovat.

V souvislosti s aférou okolo NSA se v tisku objevily zprávy o tom, že tajné služby se vrací k tužce a papíru. Možná je tak po jejich vzoru částečnou odpovědí vstát od monitorů a displejů všeho druhu (včetně těch u chytrých telefonů) a začít se organizovat tváří v tvář.

Na závěr ocitujeme již zmíněný kolektiv riseup.net, který upozorňuje na kolektivní rozměr této otázky: „Jednou věcí jsme si jisti. Bezpečnost a soukromí nemohou být vyřešeny na osobní úrovni. Pokud chceme bezpečí, je to záležitostí kolektivní odpovědi a kolektivního závazku k vybudování alternativní komunikační infrastruktury.“ Postavíme se této výzvě?

BEZ ZÁVISLOSTÍ. BEZ PŘEDSUDKOV!

STRAIGHT-EDGE.SK

KONTO ABC

Chcete-li podpořit stíhané a vězněné (jak u nás, tak v zahraničí - především v východní Evropě), neváhejte přispět. I malá částka pomůže!

Peníze můžete poslat na konto Anarchistického černého kříže:

8760190237/0100

ANARCHISTBLACKCROSS.CZ

FNB

FOOD NOT BOMBS JE VOLNÁ ANARCHISTICKÁ INICIATIVA, JIŽ TVOŘÍ STOVKY KOLEKTIVŮ POSKYTUJÍCÍCH PO CELÉM SVĚTĚ ZDARMA JÍDLA POTŘEBNÝM. JEJICH CÍLEM JE SOLIDARITOU V PRAXI UPOZORNIT NA SOCIÁLNÍ NESPRÁVEDLNOSTI, KDY JSOU NA JEDNÉ STRANĚ VYDÁVÁNY MILIARDY NA ZBOJENÍ A NA STRANĚ DRUHÉ TRPÍ NESPOČET LIDÍ HLADEM, AŽ JIŽ V ZEMÍCH CHUDÉHO JIHU ČI BOHATÉHO SEVERU.

SOLIDARITA PRO NÁS ZNAMENÁ VÍC NEŽ JEN SLOVA

ROZHOVOR S AKTIVISTOU ÚSTECKÉHO KOLEKTIVU FOOD NOT BOMBS

Představ krátce sebe a iniciativu FNB - Jídlo místo zbraní.

Jmenuji se Martin a od roku 2005 jsem aktivistou iniciativy Food not Bombs (FNB, Jídlo místo zbraní). Vzpomínám si, když jsme v prosinci roku 2005 poprvé rozdávali jídlo v Kolíně před vlakovým nádražím, to překvapení, kolik přišlo lidí na tuto akci, a také na slova zaměstnankyně městského úřadu, že v Kolíně žádní bezdomovci nejsou a nebyli. To, že si je lidé nepřejí vidět, ovšem neznamená, že neexistují.

Chudoba a sociální vyloučení jsou nedílnou součástí kapitalismu, a je potřeba se k danému problému postavit čelem, ne před ním utíkat nebo se schovávat za zdí nezájmu a arogance. Iniciativa FNB je přímou solidární pomocí od lidí, kteří na tom nejsou často o nic lépe. Rozdáváme teplé jídlo a oblečení lidem bez domova a zároveň protestujeme proti narůstající chudobě, nezaměstnanosti, špatně placené práci a rostoucím cenám potravin, energií a nájmu, které dostávají do svízelné životní situace stále větší počet lidí, od mladých až po důchodce.

Proč jste se rozhodli rozvíjet FNB i v Ústí nad Labem?

Když jsem se před půl rokem přistěhoval do Ústeckého kraje, který je hodně zatížený nezaměstnaností a chudobou, uvědomil jsem si, že zde FNB velice chybí. Jelikož podobný názor sdílelo i několik dalších lidí, rozhodli jsme se to zkusit a začátkem prosince se pustili do příprav a zařizování, především shánění várnice a potřebných věcí. Naše první rozdávání jídla před nádražím proběhlo 14. prosince, a hned po něm nám bylo jasné, že várnice pro 25 porcí nebude stačit. Máme sice novou várnici, která pojme 40 porcí, ale obáváme se, že ani ta nebude stačit.

Máš přehled, kolik lidí je zde bez domova?

Přesný počet lidí, kteří se ocitli na ulici, nelze nikdy určit. Každopádně před třemi lety se o to snažili studenti v rámci výzkumu, podle něhož byl počet lidí bez domova odhadován na 150 lidí přímo v Ústí nad Labem. Jelikož se situace neustále zhoršuje, je dost možné, že počet lidí stoupl i na 300 lidí, a to nepočítáme ty, kterým bezdomovectví bezprostředně hrozí. Když se podíváme na odhady pro celou ČR, před třemi lety zde žilo 10 tisíc bezdomovců, dnes jich je 30 tisíc a 100 tisíc lidí se bezdomovectví akutně blíží, což je alarmující, nikoli však překvapující nárůst.

Myslíš si, že se bude situace zlepšovat nebo zhoršovat?

Nic nenaděje tomu, že by se situace měla zlepšovat. Naopak, stagující mzdy a důchody přivádí stále více lidí do propasti chudoby. Nejisté zaměstnání a hrozba jeho ztráty ohrožuje mnoho domácností, kterým při ztrátě zaměstnání hrozí neschopnost splácet půjčky, a exekutoři je tak mohou snadno připravit o střechu nad hlavou. Rostoucí ceny potravin, léků, energií a nájmu ohrožují stále více staré lidi, kterým už důchody nestačí na pokrytí nezbytných životních nákladů. Ohrožení jsou ovšem také mladí lidé, svobodné matky, nemocní. Sto tisíc lidí ohrožených ztrátou domova je dost alarmující a je to zatím jen špička ledovce.

Co bys vzkázal těm, kteří nechápu, že pomáháte lidem, co si podle nich mohou za to, že jsou bez domova, sami?

Netvrdím, že si za to někteří lidé nemohou sami, lidé se na ulici dostávají z různých důvodů, avšak zhoršující se ekonomická situace začíná ohrožovat celou společnost. Přesto jako aktivisté FNB neděláme rozdíly, najíst se může přijít každý, kdo má hlad, a nemusí být nutně bez domova. Bez domova se může ocitnout každý z nás, všichni jsme nyní ohroženi. Co když už třeba zítra zaklepe na dveře tvého domova nesmlouvavý exekutor a budeš bezbranný. Solidarita je zbraní chudých, dnes pomáháme my, zítra to můžeme být my sami, kdo bude potřebovat pomoc.

Proč se nechápete jako charita?

Protože ta je často neosobním projevem nadřazené shovívavosti dobře situovaných, kteří za danou situaci nesou zodpovědnost. Charita vychází z nepochopení společenských rozporů, nebo dokonce z účelové dobročinnosti, omlouvající současnost, snažící si vylepšit svoji pošramocenou reputaci. Klasickým příkladem je církev, ale i některé neziskové organizace. Vzali jsme si k srdci, že si jako chudí musíme vzájemně pomoci sami, na principu solidarity. Aktivisté FNB se rozdáváním jídla potřebným snaží upozornit na negativní důsledky nerovnosti, jako je bezdomovectví, nezaměstnanost, chudoba a sociální vyloučení.

Nenapadlo vás založit občanské sdružení a fungovat oficiálně?

Politici, šéfové a úředníci na obyčejné lidi kašlou. Nepotřebujeme je a nebudeme u nich jako kolektiv FNB ponížně prosit a žebrot jako nevládní organizace či církve. Nedáme se koupit ani umlčet. Věříme ve

vlastní schopnosti a ve vzájemnou solidaritu mezi lidmi. Dokážeme si pomoci sami vlastními silami. Proč bychom měli spoustu svého času ztrácet papírováním a jednáním s úřady, když ho můžeme věnovat pomoci potřebným. Navíc jsme důkazem toho, že nemusíme mít na kontech statisícové sumy, abychom mohli něco dělat a pomáhat jiným.

Přibliž nám, jak funguje ústecký kolektiv FNB?

Jsem čerstvě narozené dítě, teprve se dáváme dohromady. Náš kolektiv tvoří jen několik aktivistů a aktivistek, proto zatím rozdáváme jídlo jen jednou měsíčně, ačkoli bychom rádi mnohem častěji. Všechno chce svůj čas, a jak se říká, vše stojí na lidech. Věříme, že se zapojí další, pomohou přímo s vařením, rozdáváním jídla či sháněním surovin a finančních prostředků. Nejsme klasická organizace či občanské sdružení, FNB je neformální kolektiv bez jakýchkoli byrokratických procedur, papírování či hierarchie. Na rozhodování o chodu kolektivu má možnost podílet se každý rovným dílem, podle vlastního uvážení. Plánování aktivit a rozhodování probíhá na schůzkách, na které má přístup každý.

Kde sháníte suroviny na vaření jídla a finanční prostředky?

Surovinu na přípravu jídla sháníme, kde se dá - využíváme vyhozenou zeleninu, která by jinak přišla vničeč, produkty ilegálních zahrádek, potraviny zakoupené z výtěžku benefičních koncertů a darů od sympatizantů.

Na co se snažíte upozornit? A pokud by chtěl někdo FNB podpořit, jak to má učinit? Co zrovna potřebujete?

Snažíme se upozornit na zhoršující se ekonomickou situaci a na to, že je s tím potřeba něco dělat. Nehodláme mlčky přihlížet tomu, jak důchodci či mladé rodiny přichází o své domovy, protože při zvyšujících se cenách všeho přestávají mít na placení nájmu. Je nám jasné, že rozdáváním jídla se situace nevyřeší, ale je to dobrý základ pro to, aby se s tím něco začalo dělat. FNB dává lidem dohromady a umožňuje si vzájemně pomáhat, rozvíjet solidaritu mezi lidmi.

Budeme rádi za jakoukoli projevenou podporu a zájem pomoci. V první řadě jsme sháněli prostor pro vaření, skladování kuchyňského náčiní a potravin. Sehnání takového prostoru, ve kterém bychom mohli připravovat jídlo, je základem pro další rozvoj FNB. To se nám podařilo. Dále sháníme várnice, velké hrnce a kuchyňské náčiní. Pomůže také darování mycích a hygienických prostředků. Věnování oblečení, bot, spacáků, stanů a trvanlivých potravin. Sbírejte kelímky od margarínů a jogurtů, nebo pokud máte možnost zdarma tisknout, rádi tuto možnost využijeme. Pokud máte něco, co byste rádi FNB věnovali, a nejste si jisti, jestli to budeme potřebovat, napište nám a domluvíme se.

Jak je možné se k FNB připojit? Co když neumím vařit?

Můžete nás kontaktovat e-mailem (usti@food-not-bombs.cz) či prostřednictvím Facebooku, ale nejlepší bude, když přijдете přímo za námi na rozdávání jídla před ústecké nádraží. Aktivita ve FNB nespočívá pouze ve vaření jídla, každý se může zapojit způsobem, který mu nejlépe vyhovuje. Přestože je vaření hlavní náplní, nevádi, když vařit neumíte, můžete pomoci s přípravou jídla nebo přímo při rozdávání, uplatní se každý a hlavně je potřeba každé pomocné ruky. Čím víc nás bude, tím bude naše solidární pomoc účinnější.

Kde a jak vaříte? Jak to probíhá?

Dočasně jsme se scházeli doma u aktivistů a aktivistek FNB, kde jsme společně vařili, ale jak jsem již zmiňoval, bylo to jen přechodné řešení, nyní nám byl poskytnut prostor jedné restaurace poblíž nádraží, takže se scházíme v novém prostoru, kde připravujeme jídlo a skladujeme potřebné suroviny. To nám nyní umožní rozdávát jídlo potřebným častěji. Za poskytnutí zázemí jsme nesmírně vděční. Je vidět, že solidarita je mezi lidmi stále zakořeněná. V den rozdávání se v 9 ráno sejdeme, doneseme suroviny, na kterých jsme se předem domluvili, a pustíme se do přípravy jídla. Za dvě hodiny je hotovo 20 litrů jídla a vyrazíme směr nádraží, kde ve 12 hodin začínáme rozdávát první porce přichozím strážníkům. Někteří rozdává jídlo, jiný horký čaj, další rozdávají letáky kolemjdoucím či diskutují s lidmi, co se přišli najíst či jen podívat.

Jaké máte plány do budoucna?

Rádi bychom byli v ulicích častěji a rozdávali jídlo, to je nyní naše hlavní priorita. Jestli se nám to podaří, ovšem nezávisí jen na nás, ale i na ochotě ostatních zapojit se. Pokud tak chce někdo učinit, budeme rádi, když se nám ozve.

LABUTÍ PÍSEŇ PARLAMENTNÍ DEMOKRACIE

O TOM, ŽE KAPITALISMUS A MOŽNÁ I TRŽNÍ HOSPODÁŘSTVÍ JAKO CELEK PROCHÁZÍ JEDNOU ZE SVÝCH SNAD UŽ ÚPLNĚ POSLEDNÍCH KRIZÍ, NENÍ ASI SPORU. I SAMOTNÍ IDEOLOGOVÉ A OBHÁJCI VOLNÉHO TRHU PŘIPOUŠTĚJÍ NEUDRŽITELNOST SOUČASNÉ SITUACE. SOCIÁLNÍ NAPĚTÍ SE ŠÍŘÍ CELÝM SVĚTEM JAKO LAVINA. TŘETÍ SVĚT, VYUŽÍVANÝ V POSLEDNÍCH DESETILETÍCH JAKO LACINÝ ZDROJ SUROVIN A PRÁCE, POMALU PŘESTÁVÁ BÝT TÍM MLČÍCÍM OTROKEM. „STÁTNÍ KAPITALISMUS“ ČÍNSKÉHO TYPU JE NA TOM SICE O TROCHU LÉPE, Z DLOUHODOBĚJŠÍHO HLEDISKA JE OVŠEM I JEHO SITUACE NEUDRŽITELNÁ. NEROVNOMĚRNÉ ROZDĚLENÍ BOHATSTVÍ V KOMBINACI S ÚPADKEM EXISTENČNÍCH JISTOT I V REGIONECH, KTERÉ BYLY VŽDY BAŠTOU TRŽNÍ EKONOMIKY, PODEMÍLAJÍ KAPITALISMUS I POSLEDNÍ ZBYTKY PEVNÉ PŮDY POD NOHAMA.

Možná se zeptáte, jakou souvislost má kapitalismus s parlamentní demokracií. Tato téma nemá zdánlivě spojitost. Ani velká část teoretiků věnujících se politologii a ekonomii žádné spojitosti zpravidla nehledá. Při trochu podrobnějším pohledu jich přitom najdeme celou řadu. Podstata parlamentní demokracie je podobná jako u volného trhu: soutěž. Místo produktů a jejich ceny jsou předmětem nabídky jakési vize a způsoby cesty k jejich naplnění. Rozdíl oproti diktátorským režimům je menší, než se na první pohled může zdát. Tato zdánlivě „svobodná“ politická soutěž je pouhou kombinací demagogické propagandy, lhaní a zatajování. Stejně jako u volného trhu tu jde pouze o to nalákat potenciální „konzumenty“.

Parlamentní demokracie je spojením demokracie a parlamentarismu. Parlamentarismus je vykládán jako jeden z mála realistických nástrojů demokracie, údajně garantující *princip většiny a ochrany menšiny, reprezentativní*

mandát, uznání plurality ve společnosti a existence politických stran jako jejího vyjádření. Do jaké míry tomu tak je, dokáže posoudit asi každý sám. V kombinaci s tím, co už bylo zmíněno, nezajišťuje vlastně nic. A to ani ten nejzákladnější parametr, na kterém je demokracie postavena, a to *princip většiny*. Vlivové ekonomické skupiny fakticky rozhodují o všem podstatném. Přímo či nepřímě. Lidé, chcete-li voliči, nemůžou svojí volbou ovlivnit fakticky nic. Vtip vyprávěný mezi politiky v posledních letech je jenom smutným potvrzením tohoto faktu. „*Jaký je rozdíl mezi demokracií dvacátého a jednadvacátého století? Dřív se nakupovali voliči, dnes jsou to přímo poslanci.*“ Politické strany nejsou a ani nemůžou být nezávislé na těch, kteří řídí a vytváří ekonomický/finanční trh.

Myslet si, že společnost tuto skutečnost nevnímá, by bylo asi hodně dětinské. Možná ji většina nedokáže přesně pojmenovat a analyzovat, dopady ovšem vnímá naprosto jasně. Celospolečenské nálady jasně reflektují tento fakt. V lepším případě se ozývají hlasy volající po „přímé demokracii“, někdy dokonce i odstranění systému politických stran. Bohužel ne vždy. Někdy dochází k oprášování různých totalitních a diktátorských ideologií. Je to relativně velké nebezpečí, zvláště v regionech, kde mají jistou praktickou historii. To je ale na trochu jiné zamýšlení.

Snahy obhájců parlamentní demokracie, obviňujících z jejího selhání konkrétní osoby či skupiny politické reprezentace, jsou poněkud obehnanou písničkou. V systému samotném je korupce naprosto legitimním nástrojem. To, že tu a tam v rámci mocenského boje vyplave na povrch nějaká „špinavost“, neznamená vůbec žádný sebeočistný mechanismus. Je to pouhý důsledek bojů vlivových skupin o moc a rozdělení vlivu.

Bohužel mnohdy neumí ani radikální levice tyto skutečnosti dostatečně reflektovat. Dokon-

RUBRIKU „VIDÍME TO JINAK“ PŘIPRAVUJE SKUPINA VOICE OF ANARCHOPACIFISM (VAP). VAP JE VOLNÁ KOMUNITA HLÁSÍCÍ SE K IDEÁM ANARCHISMU A ANTI-AUTORITÁŘSTVÍ. NEMÁ ŽÁDNÁ PEVNĚ DANÁ NÁZOROVÁ „MINIMA“ A VEŠKERÉ IDEOLOGICKÉ ZÁKLADY JSOU VYTVÁŘENY NÁZOROVÝMI PRŮSEČÍKY JEJÍCH ČLENŮ A SPOLUPRACOVNÍKŮ. ODMÍTÁ NÁSILÍ JAKO PROGRAMOVÝ PROSTŘEDEK SPOLEČENSKÉ ZMĚNY. VĚTŠINU IDEJÍ ČERPÁ Z ANARCHOPACIFISMU A OSTATNÍCH ANARCHISTICKÝCH SMĚRŮ. SNAŽÍ SE PODPOROVAT VEŠKERÉ AKTIVITY, KTERÉ POVAŽUJE ZA PŘÍNOSNÉ A VEDOUcí KE SPOLEČNOSTI ZALOŽENÉ NA SVOBODĚ A ROVNOSTI.

ce ani mnoho samotných anarchistů se nedokáže přenést přes zažitá dogmata pseudodemokracie. Přistupují na hru jakýchsi dílčích úspěchů a tzv. anarchií s malým a. Pokud neakceptujeme způsob, jakým jsou delegováni údajní „zástupci lidu“, nemůžeme akceptovat ani je. Je úsměvné sledovat radost v očích některých při volbě toho či onoho reprezentanta na místo ve státní správě. Určitě jsou to mnohdy lidé s dobrými úmysly, zřejmě je jich i zapotřebí, přesto z dlouhodobého hlediska vůbec nic neřeší.

Tím spíš ve chvíli, kdy naprostá většina společnosti ztratila důvěru v parlamentní demokracii a mnohdy i v demokracii samotnou. Kapitalismus se jistě ještě nějakou dobu pokusí jet na této polozdechlé herce. O jejich konci je ovšem už dávno rozhodnuto.

PODĚKOVÁNÍ BEZEJMENNÝM BOJOVNÍKŮM

NÁZEV ZAMYŠLENÍ JISTĚ MNOHA ČTENÁŘŮM PŘIPOMENE POKLÁDÁNÍ KVĚTIN U HROBU NEZNÁMÉHO VOJÁKA. OBŘÁD ZPROFANOVANÝ MINULOU NOMENKLATUROU DO OBLUDNÝCH ROZMĚRŮ. PONECHME TENTOKRÁT STRANOU VŠECHNY VOJÁKY A BOJOVNÍKY, KTERÍ VE JMÉNU SEBEUŠLECHTILEJŠÍCH IDEÁLŮ POLOŽILI SVOJE ŽIVOTY. K NAPSÁNÍ TĚCHTO ŘÁDEK JSEM MĚL PONĚKUD JINÝ DŮVOD.

Snad každý slyšel o hrdinství obyčejných lidí v období expanze německého nacismu. O skutcích, kdy zvítězila lidskost nad strachem. Nejednalo se vždy o tak jednoznačný projev jako ukrytí uprchlých vězňů či podporování odboje. Mnoho malých hrdinství zůstane navždy ukryto v životech „obyčejných“ lidí. Někdo může namítnout, že se nejedná o nic, co by zasluhovalo obdiv. Četník, který varuje cestující vlakem před mimořádnou kontrolou na nádraží, venkovská žena, co nasatí německého zběha, hajný, co vystaví falešná potvrzení k lovu pro půl vesnice, a mnoho dalšího. V kontextu doby a možných následků by mnoho dnešních lidí nazvalo jejich chování hazardérstvím.

Pro anarchopacifisty je takové chování potvrzením jejich pohledu na svět. Lidskost vítězí. Sebevětší represe selhává. Vše je pouze otázkou různých faktorů a okolností: intenzity, času, sociálních a existenčních podmínek atd.

Podobné chování můžeme v nějaké podobě nalézt v každém politickém systému. Čím více se vzdaluje konformitě většinové části společnosti, tím je silnější. Je jakýmsi indikátorem (ne)legitimity systému.

Něco podobného můžeme sledovat i dnes. Příběhy, o kterých se mlčí a o kterých se mnohdy vlastně ani neví. Policisté snažící se vyhnout plnění rozkazů. Pokladní v supermarketu se svojí „duchodcovskou slevou“ (namarkují jen část nákupu). Pracovník ostrahy, který „nevidí“ člověka bez domova odnášejícího si balíček salámu. Exekutor, co zbavil několik lidí lichvářské exekuce jejím zrušením. Úředník přestupkové komise s „náhodou“ ztracenými podklady od policie. Revizor MHD, co po krátkém rozhovoru podá „černému pasažérovi“ místo pokutového bločku ruku. Prodáváč šeptem odrazující zákazníka od koupě předraženého zboží. Sousedí zapírající pobyt dlužníka šikanovaného lichváři. A mnoho dalších. Stovky, tisíce malých obyčejných hrdinství. Obyčejných možná na první pohled. Přesto hrozně důležitých svým dopadem. Podstata je stejná jako v americkém dojaku *Posli to dál*. Skutky, o kterých se dozví jen pár zainteresovaných. Samy o sobě nedokážou změnit současný stav, přesto mohou být právě tím prvním rozštěpeným atomem, který rozpoutá řetězovou reakci.

A3

JE PROJEKT NÁSTĚNNÝCH NOVIN, KTERÉ KAŽDÝ MĚSÍC VYDÁVÁ ČESKOSLOVENSKÁ ANARCHISTICKÁ FEDERACE (CSAF) A VYLEPUJÍ HO JEJÍ ČLENOVÉ A ČLENKY. PŘIDAT SE VŠAK MŮŽE KAŽDÝ, KDO MÁ ZÁJEM A RÁD BY ŠÍŘIL A3 VE SVĚM OKOLÍ. KAŽDÉ NOVÉ ČÍSLO JE IHNEK K DISPOZICI KE STAŽENÍ V TISKOVÉ PODOBĚ NA STRÁNCE WWW.CSAF.CZ NEBO SI O NĚJ MŮŽETE NAPSAT NA E-MAIL: CSAF@CSAF.CZ.

A3 – LEDEN 2014

A3 – ÚNOR 2014

NEMYSLI, KONZUMUJ!

Nemysli, konzumuj! To je základní výzva dneška, jejíž naplnění je podmínkou upevňování moci kapitálu pokojnou cestou.

Názorným příkladem mocenské expanze je třeba (řečeno oficiálním jazykem) „příspěvek k sociálnímu a hospodářskému rozvoji“ Severního Vietnamu v podobě miliardových investic, které tam realizuje „vyspělá kapitalistická“ Jižní Korea. Konkrétně jihokorejská korporace Samsung. Budování továren je jistě humánnější způsob politické anexy než ten, který měl podobu brutální „vietnamské americké války“ před padesátí lety. Nikoho zároveň nezaráží ani nepohorší otevřeně deklarované zdůvodnění takového „příspěvku k rozvoji“, a sice levná pracovní síla. Ve Vietnamu je totiž ještě levnější než v sousední Číně, kde se v posledním desetiletí dělníci-otroci bouří kvůli nízkým mzdám. Jak uvádějí korporátní média, „tato vlna odporu zatím do Vietnamu nepronikla“ (asi díky tomu, že vietnamští dělníci mají průměrně v přepočtu až 2900 korun měsíčně).

Jenže tam zatím neproniknul ani konzum - a to může „mírovému“ pronikání kapitálu nečekaně zkomplikovat situaci. To, co se stalo 9. ledna v jednom z průmyslových areálů Samsungu, vznikajícím 70 kilometrů severně od hlavního vietnamského města Hanoje, by se totiž jen těžko přihodilo v tzv. západním konzumentním světě. Nemáme na mysli otrokářské metody praktikované vůči dělníkům v továrnách třetího světa (ve fabrice v Česku si asijský manager jen postěžuje, že tu není ve zvyku užívat tělesné tresty zaměstnanců), ale kolektivní vzor jako reakci na užití takových metod. Podle zpráv zahraničních médií se několik tisíc dělníků stavějících továrnu Samsungu pustilo do otevřeného boje s ostrahou objektu poté, co jeden člen ostrahu zmlátil dělníka do bezvědomí za to, že přišel pozdě do práce.

Opovrhovaná levná pracovní síla je schopna bojovat za svoji důstojnost. Co na to civilizované lidské zdroje, mezi které počítají nás? No ty přece prošly důmyslným duševním výcvikem, aby nebyly ochotny a schopny o takových věcech přemýšlet. Výsledkem výcviku je spokojený konzumerismus a ohnutá záda.

Když konzumujete, všechno, co pro vás má nějakou hodnotu, je měřitelné penězi, respektive tím, co za ně můžete získat a ukazovat. To, co ukazujete, pak dodává společenskou váhu vám. Když konzumujete, nemáte potřebu, chuť ani sílu myslet (všechno „hodnotné“ vám nabídnou, o tom ostatním buď nevíte, nebo vám řeknou, že je to hrozba pro vás i svět). Média jsou vaše orwellovské ministerstvo pravdy a vy jste jejich poslušné publikum (a kdyby to bylo potřeba, budete sami sobě orwellovskou ideopoliicí). Konzumujte i těch 100 milionů mobilních telefonů, smartphonů a tabletů ročně, které pro vás vyrobí nejlevnější pracovní síla ve Vietnamu. I ony vám zpříjemní pár hodin týdně, kdy neohybáte záda před šéfem, který by vás mohl připravit o peníze - tedy o všechno. Konzumujte do bezvědomí. Možná díky tomu ani ne zjistíte, že existují i lidé, kteří se pokusili vzdorovat ponížení a moci. Poznali byste je podle toho, že nejsou postížení konzumentem, tudíž myslí - a jednají. Že si zkrátka ještě váží sami sebe i jeden druhého.

Konzumní mašinerie má za cíl nucovat nám neuspokojitelné tužby. Jakmile je naplníme, jsou již zastaralé, nemožné, ostudné. V kurzu jsou už tužby nové a my musíme držet krok. Tento kolotoč se evidentně nikdy nezastaví, nanejvýš z něj vyletíte, když už nesplňujete podmínky bezstarostné jízdy, nejste dost flexibilní, konkurenceschopní a solventní. Tam, kde jsou peníze nejen hodnotou směnnou, ale také lidskou - cestou i cílem, tam se člověk ocitá osamocen. Konzum um má pomoci tuto samotu zdánlivě zpříjemnit a zaplnit. Pokud se nám však podaří vzepřít životům, které jsou nám v rámci kapitalismu předkládány skoro za svaté, nalezneme ty, na nichž stojí skutečná společnost - nalezneme solidaritu. Potom už nebudeme sami. Bude-li se někomu dít příkoří, zasáhne. Bude-li se dít nám, zasáhnou ostatní.

Solidarita je v systému bezohledné kapitalistické konkurence (zejména na osobní rovině) něco jako svatokrádež, ovšem ve svobodném lidském společenství je to naopak nutná potřeba.

ANARCHISTICKÝ MĚSÍČNÍK
ČÍSLO 64
LEDEN 2014
Nemysli, konzumuj!

„Nemysli, konzumuj!“ je základní výzva dneška, jejíž naplnění je podmínkou upevňování moci kapitálu pokojnou cestou. Názorným příkladem mocenské expanze je třeba (řečeno oficiálním jazykem) „příspěvek k sociálnímu a hospodářskému rozvoji“ Severního Vietnamu v podobě miliardových investic, které tam realizuje „vyspělá kapitalistická“ Jižní Korea. Konkrétně jihokorejská korporace Samsung. Budování továren je jistě humánnější způsob politické anexy než ten, který měl podobu brutální „vietnamské americké války“ před padesátí lety. Nikoho zároveň nezaráží ani nepohorší otevřeně deklarované zdůvodnění takového „příspěvku k rozvoji“, a sice levná pracovní síla. Ve Vietnamu je totiž ještě levnější než v sousední Číně, kde se v posledním desetiletí dělníci-otroci bouří kvůli nízkým mzdám. Jak uvádějí korporátní média, „tato vlna odporu zatím do Vietnamu nepronikla“ (asi díky tomu, že vietnamští dělníci mají průměrně v přepočtu až 2900 korun měsíčně).

Ještě tam zatím neproniknul ani konzum - a to může „mírovému“ pronikání kapitálu nečekaně zkomplikovat situaci. To, co se stalo 9. ledna v jednom z průmyslových areálů Samsungu, vznikajícím 70 kilometrů severně od hlavního vietnamského města Hanoje, by se totiž jen těžko přihodilo v tzv. západním konzumentním světě. Nemáme na mysli otrokářské metody praktikované vůči dělníkům v továrnách třetího světa (ve fabrice v Česku si asijský manager jen postěžuje, že tu není ve zvyku užívat tělesné tresty zaměstnanců), ale kolektivní vzor jako reakci na užití takových metod. Podle zpráv zahraničních médií se několik tisíc dělníků stavějících továrnu Samsungu pustilo do otevřeného boje s ostrahou objektu poté, co jeden člen ostrahu zmlátil dělníka do bezvědomí za to, že přišel pozdě do práce.

Opovrhovaná levná pracovní síla je schopna bojovat za svoji důstojnost. Co na to civilizované lidské zdroje, mezi které počítají nás? No ty přece prošly důmyslným duševním výcvikem, aby nebyly ochotny a schopny o takových věcech přemýšlet. Výsledkem výcviku je spokojený konzumerismus a ohnutá záda.

Když konzumujete, všechno, co pro vás má nějakou hodnotu, je měřitelné penězi, respektive tím, co za ně můžete získat a ukazovat. To, co ukazujete, pak dodává společenskou váhu vám. Když konzumujete, nemáte potřebu, chuť ani sílu myslet (všechno „hodnotné“ vám nabídnou, o tom ostatním buď nevíte, nebo vám řeknou, že je to hrozba pro vás i svět). Média jsou vaše orwellovské ministerstvo pravdy a vy jste jejich poslušné publikum (a kdyby to bylo potřeba, budete sami sobě orwellovskou ideopoliicí). Konzumujte i těch 100 milionů mobilních telefonů, smartphonů a tabletů ročně, které pro vás vyrobí nejlevnější pracovní síla ve Vietnamu. I ony vám zpříjemní pár hodin týdně, kdy neohybáte záda před šéfem, který by vás mohl připravit o peníze - tedy o všechno. Konzumujte do bezvědomí. Možná díky tomu ani ne zjistíte, že existují i lidé, kteří se pokusili vzdorovat ponížení a moci. Poznali byste je podle toho, že nejsou postížení konzumentem, tudíž myslí - a jednají. Že si zkrátka ještě váží sami sebe i jeden druhého.

Konzumní mašinerie má za cíl nucovat nám neuspokojitelné tužby. Jakmile je naplníme, jsou již zastaralé, nemožné, ostudné. V kurzu jsou už tužby nové a my musíme držet krok. Tento kolotoč se evidentně nikdy nezastaví, nanejvýš z něj vyletíte, když už nesplňujete podmínky bezstarostné jízdy, nejste dost flexibilní, konkurenceschopní a solventní. Tam, kde jsou peníze nejen hodnotou směnnou, ale také lidskou - cestou i cílem, tam se člověk ocitá osamocen. Konzum um má pomoci tuto samotu zdánlivě zpříjemnit a zaplnit. Pokud se nám však podaří vzepřít životům, které jsou nám v rámci kapitalismu předkládány skoro za svaté, nalezneme ty, na nichž stojí skutečná společnost - nalezneme solidaritu. Potom už nebudeme sami. Bude-li se někomu dít příkoří, zasáhne. Bude-li se dít nám, zasáhnou ostatní.

Solidarita je v systému bezohledné kapitalistické konkurence (zejména na osobní rovině) něco jako svatokrádež, ovšem ve svobodném lidském společenství je to naopak nutná potřeba.

www.csaf.cz

DOMY LIDEM, NE SPEKULANTŮM!

Vyšehrad, páteční únorový podvečer, ztemnělou ulicí se nese nezvyklý hluk. Mohutné postavy v černém a s kuklami na hlavách vyskakují z dodávek a neohezeně míří k jednomu z domů. Za chvíli už vyvádějí zločince. Na chodníku drsné akci přihlížejí lidé, znepokojení tím, že rychlá rota možná přeceňuje zatýkané, kteří kupodivu ani nemají zbraně, ani nepoužili džíu-džitsu. Když na jednoho z přihlížejících letí dveře, rozražen vykonavatelem zákona, stačí je včas odrazit zpátky - jenže šerif tam měl palec. Au.

Ti údajní zločinci byli squateři a jejich přátelé. Squateři tu bydleli s posledním řádným nájemníkem, než je po půlroce načapal správce najatý majitelem. Majitel domu se už léta snaží nájemníky vystrnadit, takže tuhle drzost si nemoh nechat líbit. Je třeba aspoň jednoho z těch drzounů nechat zatknout a exemplárně potrestat. No a samozřejmě toho z ulice, co skřípnul šerifovi prstík, taky. Díky výkonné a taky akční justici se všichni tři zase sešli už v pondělí v soudní síni...

Domu v Neklanově ulici, kde to všechno začalo, se říká tichý squat, protože se do něj po prosbě posledního nájemníka nastěhovali squateři a začali ho opravovat tak, aby byl po letech zase obyvatelný, a oproti jiným obsazeným objektům tu neplánovali kulturní centrum s alternativním naimainstreamovým programem, ale komunitní kuchyni pro lidi bez domova a bez prostředků. Proč? Squating má totiž zcela jednoznačné ideové pozadí a prostředky, jimiž je realizuje.

Majetné spekulanty, jejich politické lokaje, ale i obyčejné konformní lidi zapojené do simulační hry na spokojené konzumenty asi nejvíc ze všeho dráždí způsob, jakým dávají squateři najevo své postoje: zesměšňují arogantní plýtvání, které je okázalým projevem nadbytku bohatců; pohrdají bezobsažnými normami, vnucenými chudákům, kterým zbylo už jen předstírat vnější okázalost; mají odvahu k nekompromisnímu postoji. Squateři jsou zkrátka zrcadlem, ve kterém ona pokrytecká část společnosti vidí svůj skutečný obraz - tak směšný opatrnou přizemností a zbytečným alibismem. Krédem squaterů je legitimita, nikoli legalita. V tom se liší i od těch, kteří se celkem marně snaží v rámci platných předpisů či zákonů občas prosadit totéž.

Tak například radnice Prahy 1 by ráda, aby centrum města svým vzhledem odpovídalo kvalitní turistické atrakci, z níž primárně tato čtvrt žije. Jenže tu mají kolem třiceti domů, které pomalu, ale jistě padají. Většinou byly odprodány soukromníkům v divokých 90. letech, v opojení z možnosti konečně si trochu zaobchodovat. Nikdo v těchto domech nežíje, nikdo už tam ani žít nemá - ve chvíli, kdy je dnešní vlastníci koupili, byly buď samy budovy, nebo pozemky, na nichž stojí, předmětem tržních spekulací, které ovšem mají svůj čas a rytmus. Cynika skoro napadne, proč při tolik proklamovaném respektu k soukromému vlastnictví politici konečně nezruší všechny ty památkové úřady a stavební odbohy, které občas pokutují vlastníky chátrajících nemovitostí za to, že se o ně řádně nestarají, a to je tak všechno co můžou dělat (je jim patrně jasné, že pokuty si spekulanti předeem zakalkulovali od nákladů plánovaných transakcí). Předešlo by se tím trapnostem propíraným v masmédiích, jako když se referovalo o tom, že si úředníci z radnice najímají městskou policii, aby nahlašovala, které domy jejich vlastníci nechávají spadnout, a aby fyzicky bránila úředníky, protože ti se podle slov činovníka městské policie „při jednání s vlastníky nezřídka setkávají s agresivitou“. Jak mají ale represivní složky města a státu bránit úředníky před spekulanty, kterým ve skutečnosti tak rády poskytují zdarma své služby při vyhánění lidí z jejich nevyužívaných objektů?

My, anarchisté a anarchistky, stojíme jednoznačně na straně squaterů. Považujeme totiž za asociální a naprosto zvrhlé, aby vedle sebe existovaly tisíce prázdných bytů a domů v rukou spekulantů a zároveň tisíce lidí bez domova. Upřednostňujeme tedy právo bydlet před právem vyhnat nájemníky a nechat zchátrat dům v zájmu výnosné spekulace. Kapitalismus je poháněn potřebou zisku úzkého okruhu vlastníků, my však toužíme po svobodné a sociálně spravedlivé společnosti, kde jsou priori-

ANARCHISTICKÝ MĚSÍČNÍK
ČÍSLO 65
ÚNOR 2014
Domy lidem, ne spekulantům!

Vyšehrad, páteční únorový podvečer, ztemnělou ulicí se nese nezvyklý hluk. Mohutné postavy v černém a s kuklami na hlavách vyskakují z dodávek a neohezeně míří k jednomu z domů. Za chvíli už vyvádějí zločince. Na chodníku drsné akci přihlížejí lidé, znepokojení tím, že rychlá rota možná přeceňuje zatýkané, kteří kupodivu ani nemají zbraně, ani nepoužili džíu-džitsu. Když na jednoho z přihlížejících letí dveře, rozražen vykonavatelem zákona, stačí je včas odrazit zpátky - jenže šerif tam měl palec. Au.

Ti údajní zločinci byli squateři a jejich přátelé. Squateři tu bydleli s posledním řádným nájemníkem, než je po půlroce načapal správce najatý majitelem. Majitel domu se už léta snaží nájemníky vystrnadit, takže tuhle drzost si nemoh nechat líbit. Je třeba aspoň jednoho z těch drzounů nechat zatknout a exemplárně potrestat. No a samozřejmě toho z ulice, co skřípnul šerifovi prstík, taky. Díky výkonné a taky akční justici se všichni tři zase sešli už v pondělí v soudní síni...

Domu v Neklanově ulici, kde to všechno začalo, se říká tichý squat, protože se do něj po prosbě posledního nájemníka nastěhovali squateři a začali ho opravovat tak, aby byl po letech zase obyvatelný, a oproti jiným obsazeným objektům tu neplánovali kulturní centrum s alternativním naimainstreamovým programem, ale komunitní kuchyni pro lidi bez domova a bez prostředků. Proč? Squating má totiž zcela jednoznačné ideové pozadí a prostředky, jimiž je realizuje.

Majetné spekulanty, jejich politické lokaje, ale i obyčejné konformní lidi zapojené do simulační hry na spokojené konzumenty asi nejvíc ze všeho dráždí způsob, jakým dávají squateři najevo své postoje: zesměšňují arogantní plýtvání, které je okázalým projevem nadbytku bohatců; pohrdají bezobsažnými normami, vnucenými chudákům, kterým zbylo už jen předstírat vnější okázalost; mají odvahu k nekompromisnímu postoji. Squateři jsou zkrátka zrcadlem, ve kterém ona pokrytecká část společnosti vidí svůj skutečný obraz - tak směšný opatrnou přizemností a zbytečným alibismem. Krédem squaterů je legitimita, nikoli legalita. V tom se liší i od těch, kteří se celkem marně snaží v rámci platných předpisů či zákonů občas prosadit totéž.

Tak například radnice Prahy 1 by ráda, aby centrum města svým vzhledem odpovídalo kvalitní turistické atrakci, z níž primárně tato čtvrt žije. Jenže tu mají kolem třiceti domů, které pomalu, ale jistě padají. Většinou byly odprodány soukromníkům v divokých 90. letech, v opojení z možnosti konečně si trochu zaobchodovat. Nikdo v těchto domech nežíje, nikdo už tam ani žít nemá - ve chvíli, kdy je dnešní vlastníci koupili, byly buď samy budovy, nebo pozemky, na nichž stojí, předmětem tržních spekulací, které ovšem mají svůj čas a rytmus. Cynika skoro napadne, proč při tolik proklamovaném respektu k soukromému vlastnictví politici konečně nezruší všechny ty památkové úřady a stavební odbohy, které občas pokutují vlastníky chátrajících nemovitostí za to, že se o ně řádně nestarají, a to je tak všechno co můžou dělat (je jim patrně jasné, že pokuty si spekulanti předeem zakalkulovali od nákladů plánovaných transakcí). Předešlo by se tím trapnostem propíraným v masmédiích, jako když se referovalo o tom, že si úředníci z radnice najímají městskou policii, aby nahlašovala, které domy jejich vlastníci nechávají spadnout, a aby fyzicky bránila úředníky, protože ti se podle slov činovníka městské policie „při jednání s vlastníky nezřídka setkávají s agresivitou“. Jak mají ale represivní složky města a státu bránit úředníky před spekulanty, kterým ve skutečnosti tak rády poskytují zdarma své služby při vyhánění lidí z jejich nevyužívaných objektů?

My, anarchisté a anarchistky, stojíme jednoznačně na straně squaterů. Považujeme totiž za asociální a naprosto zvrhlé, aby vedle sebe existovaly tisíce prázdných bytů a domů v rukou spekulantů a zároveň tisíce lidí bez domova. Upřednostňujeme tedy právo bydlet před právem vyhnat nájemníky a nechat zchátrat dům v zájmu výnosné spekulace. Kapitalismus je poháněn potřebou zisku úzkého okruhu vlastníků, my však toužíme po svobodné a sociálně spravedlivé společnosti, kde jsou priori-

www.csaf.cz

tou základní potřeby lidí. Když squateři obsazují, zabydlují a opravují dlouhodobě opuštěný dům, naplňují právě tyto touhy tady a teď.

A3 – BŘEZEN 2014

**15 LET V NATO – SMRT JE NAŠIM
ŘEMESLEM**

V březnu nás čeká bezesporu velká sláva: 12. března – Den přistoupení ČR k Severoatlantické smlouvě (NATO). Specialisté na „public relations“ (tzn. lakování skutečnosti v zájmu těch, kdo zaplatí) jsou v pohotovosti a k propagaci válečného paktu, stejně jako ke kritice nezodpovědně „nízkých“ nákladů na zbrojení jistě využijí krize na Ukrajině, když už Sýrie není tolik „in“. Jakpak by ne, vždyť slavíme 15 let v NATO! 15 let v závěsu největších zbrojařských velmocí světa.

Jenomže vstup ČR do NATO před patnácti lety byl pro nemálo obyvatel jedním z prvních oficiálních zklamání. Havel byl totiž toho názoru, že vyhlášovat referendum o vstupu do NATO je nesmysl. Podle něho se jedná o smlouvu mezi státy, logicky do toho tedy obyčejní lidé nemají co kecat. Za dvanáct dní se zklamání proměnilo v čistokrevné znechucení, když domy obyčejných Srbů zasypaly bomby. Vstup ČR, Polska a Maďarska do NATO se začal jevit jako chladnokrevný kalkul.

Podobně „demokratické“ jsou i rozhodovací procesy uvnitř aliance. Na papíře jsou si hlasy všech členských zemí rovny, to ano. Málokdo však dnes věří, že ekonomická síla členské země, bojeschopnost armády, lobby nadnárodních korporací atd. na klíčová rozhodnutí o misích a invazích vliv nemají. Mnoho kritiků tak přirovnává strukturu NATO k pyramidě. Například Tobias Pfluger v roce 2002 před summitem NATO v Praze tuto pyramidu vyobrazil jako „meloun nahore, tři jablka uprostřed a mnoho oříšků vespod“. S postupným rozšiřováním Aliance lze i toto přirovnání rozšířit na meloun nahore, představující USA, dále tři jablka o patro níže, představující nejmocnější a nejrozpínavější země Evropy: Británii, Německo a Francii, o další patro níže devět třešní představujících zbylé původní členské země z roku 1949, některé však trochu nakousané, a základnu třinácti dočista ohlodaných pecek. Jedna z nich

reprezentuje vliv České republiky na záklusní organizační strukturu Aliance.

NATO se oficiálně proměnilo v útočný vojenský pakt v roce 1999, kdy byla původní myšlenka „ochrany území“ změněna na „ochranu zájmů“. S tím souvisí tlak na přeměnu armád členských zemí, jejichž specializací již není obrana, ale útok, otevření obrovského trhu pro zbrojařské korporace a prostoru pro korupci. Zbrojařské koncerny doslova prosly získáváním kontraktů pomocí masivní lobby a uplácení. Největší z nich Lockheed Martin se v minulosti zasloužila o korupční skandály v USA, Německu, Itálii, Japonsku, Nizozemí a Saúdské Arábii. V ČR provází úplatkářské aféry snad každý tendr ministerstva obrany. Nemusíme dlouho lovit v paměti: Gripeny, Pandury, obrněné vozy Iveco, vymáhání úplatku od automobilky Tatra, armádní letouny CASA, čachry s pozemky a IT zakázkami a tak dále.

Přesto zůstává hlavním posláním Aliance smrt. Spočítat bilanci válečných zločinů NATO není nic jednoduchého. Oficiální statistiky jsou vedeny stejnými kruhy, pomocí nichž jsou invaze realizovány, a tak bývají počty civilních obětí často velmi podhodnocené nebo jsou připisovány na vrub nepřátelských sil. O chirurgicky přesných náletech, které tak vychvaloval G. W. Bush, si však iluze už nikdo nedělá. Tak jako si myslivci pletou turisty se zvěř, pletou si generálové NATO traktory s tanky a školáky se sebevraždnými atentátníky. Některé oficiální statistiky tak hovoří o 5700 civilistech usmrcených operací Spojenecká síla v Srbsku. Operace Trvalá svoboda v Afghánistánu má na svědomí asi 32 500 civilistů usmrcených spojeneckými vojsky. Invaze do Iráku byla odmítnuta Francií, Německem a Kanadou, některé členské země NATO včetně ČR však do této války pod velením USA vstoupily a hovoří se zde minimálně o 60 000 civilistech usmrcených vojsky koalice. Miliony lidí byly navíc nuceny opustit válkou rozvrácené země. Afghánistán opustily asi 3 miliony uprchlíků a není překvapením, že poslední pět let tvoří nejvyšší počet imigrantů vstupujících do EU právě oni. Každoročně překročí hranice EU více než 28 000 Afghánců. Přestože mají mocipáni Evropy na jejich utrpení lví podíl, s otevřenou náručí je tu zrovna nevitají.

NATO je jadernou aliancí globální vládnoucí třídy, která má na svědomí nespočet mrtvých, ilegální smrtonosné nálety a války vedené za účelem ekonomického růstu, získávání nových zdrojů a násobení zisků. Ve válkách rozpoutaných NATO vítězí pouze smrt a kapitál. Jako obyčejní lidé nemáme žádné legální nástroje, pomocí nichž bychom mohli reálně ovlivňovat rozhodnutí politiků, natož jejich armád. Proto se zdá očividné, že NATO hájí zájmy hrstky bohatců z USA, Německa, Francie, Británie a dalších zemí. Odmítneme platit jejich válečné invaze, korupci a obchod se smrtí. Odmítneme falešnou hru na demokracii a rozvíjíme svobodné autonomní struktury, pomocí nichž budeme v budoucnu schopni převzít kontrolu nad vlastními životy.

Solidaritě se všemi neprivilegovanými, válku všem mocným!

RECENZE

PŘEHLED TISKOVIN VYDANÝCH (NEJEN) V RÁMCI ANTI-AUTORITÁŘSKÉHO Hnutí OD UZÁVĚRKY PŘEDEŠLÉHO ČÍSLA EXISTENCE: PUBLIKACE NAKLADATELSTVÍ ČSAF, REGIONÁLNÍ ZPRAVODAJE, INFORMAČNÍ LISTY AUTONOMNÍCH CENTER, ČASOPISY, ZINY, KNIHY, BROŽURY...

A-KONTRA (ÚNOR 2014)

Po deseti měsících vyšlo další číslo známého anarchistického časopisu *A-kontra*. Že jde ale zrovna o tento titul, poznáte z jeho obálky až po důkladném pátrání. I tak je potřeba v první řadě, stejně jako u předešlého čísla, vyždívnout právě neotřelě grafické zpracování časopisu, které tentokrát kombinuje tiskařskou čern s modrou barvou.

A podobně jako minule je i toto číslo monotematické. Možná až příliš. Takřka celé je věnováno squatingu. Jde ovšem o dobrou volbu. Obzvláště když uvážíme, že squatterská *A-kontra* vyšla čerstvě po policejním zásahu v pražském squatu v Neklanově ulici (na nějž reaguje narychlo, ale kvalitně spíchnutá jedna strana).

Osm stran je věnováno demonstrativním squatterským akcím, které se konaly v Praze koncem léta a na podzim loňského roku. Prohlášení k akcím tu střídají osobní postřehy a úryvky z prohlášení. Ač by se mohlo zdát, že z pokusu o obsazení prázdných budov zbyla jen slova, není tomu tak. Stále přetrvává touha po vytvoření svobodného prostoru, kde lidé a jejich potřeby nahradí zájmy kapitálu. Těto touze se snaží napomoci „squatterský manuál“, který rozebírá praktické přípravy a samotného obsazení opuštěného prostoru. Další texty pohlíží na squatting optikou rozdílu mezi osobním a soukromým vlastnictvím, či skrz přímou akci požadované „právo na město“. Za konkrétními squatterskými projekty se *A-kontra* ohlíží i do světa – squaty na Sicílii, Rote Flora v Hamburku či brazilské favely.

Brazílii ale jedním článkem neopustíme a podíváme se, jak se za svištění gumových projektilů a vyhánění statisíců lidí z jejich domovů připravuje velká fotbalová loupež pod hlavičkou FIFA. Nevelkou nesquatterskou část *A-kontra* pak doplňují dvě knižní recenze, antifašistické ohlednutí za děním posledních

měsíců a rozhovor se spisovatelkou Magdalenou Platzovou, který se mimo jiné točí kolem jejího vztahu k anarchismu.

32 stran, 23 Kč. K dostání například v pražském infocentru Salé. (-jk-)

KONTRAST Č. 7

V druhé polovině února vyšlo v pořadí sedmé číslo středočeského anarchistického zpravodaje *Kontrast*, který vydává středočeská skupina ČSAF. Oproti původně plánované čtvrtletní periodicitě vyšlo toto číslo takřka po půl roce.

Většinu sedmého *Kontrastu* tvoří rozhovor se členem ČSAF, který v něm odpovídá na řadu otázek souvisejících s anarchistickou vizí společnosti i praxí současných anti-autoritářských organizací.

Je zde stručně okomentován pojem extremismus a nechybí tradiční veganské koutek s několika recepty. Zbytek zpravodaje pak doplňují text z únorového čísla nástěnných novin *A3* „Domy lidem, ne spekulantům!“ a pozvánka na druhý ročník Anarchistického festivalu knihy.

8 stran A5. Ke stažení na www.csaf.cz/obrazky/plakaty/Kontrast_07.pdf. (-jk-)

BLACKLIST Č. 3

Během prosince vyšlo již třetí číslo slovenského časopisu *Blacklist*, který je přidruženým projektem již zavedeného blogu BlackBlog.sk.

Obsah čísla tvoří dva delší články. První text je z dílny Antifašistické Akcie a odhaluje ideový svět Petera Schredla, zpěváka kapely Zóna A, známějšího pod přezdívkou Koňák. Ač je členem dlouhodobě hrající punkrockové formace, vyznává vyhraněné xenofobní názory: „*postupem času přeplaval přes zapácha-*

jící vody bigotního konzervatismu, homofobie a primitivního anticiganismu, až zakotvil ve společnosti předních bratislavských neonacistů“.

Druhý článek je překladem textu G. B. Taylora a pokouší se odhalit některá levicová klíče týkající se kapitalismu a jeho kritiky.

8 stran A4, zdarma. K dostání v distribuci kontrashop.sk. (-jk-)

SALÉ NEWSLETTER (LEDEN 2014)

Lednové číslo zpravodaje žižkovského infocentra Salé přináší na své titulní stránce pozvánku na narozeninový večírek. Slavit se bude druhé výročí otevření tohoto autonomního prostoru.

Jinak Salé newsletter slouží jako obvykle coby přehled akcí infocentra na daný měsíc. A v lednu jich rozhodně nebude málo. Novinkou je cyklus večerů věnovaných duševnímu zdraví nebo semináře na téma sociální ekologie.

No a další novinkou v Salé připravilo Nakladatelství ČSAF. První „Existenční večírek“ bude prezentovat nové číslo anarchistické revue Existence a otevře diskusi o praktických otázkách anarchistické publicistiky.

4 strany A5. Ke stažení na sale.s.cz/news/01_2014.pdf. (-jk-)

SALÉ NEWSLETTER (ÚNOR 2014)

V krátkém úvodu svého zpravodaje reflektuje kolektiv infocentra Salé, že zatímco se během dvou uplynulých let jeho existence při různých diskusích snažil definovat jeho smysl, ten se jaksí vyjevil sám v praktických aktivitách v Salé i mimo něj.

Únorovému programu infocentra dominují samotní setkání, která fungují jako příprava na mezinárodní den bezplatné dopravy. Od února se do Salé vrátí také večery pro ABC a pokračovat budou pravidelné semináře na téma sociální ekologie. Vedle dalších workshopů, přednášek a besed ale nebude chybět ani zábava - druhé narozeniny infocentra.

4 strany A5. Ke stažení na sale.s.cz/news/02_2014.pdf. (-jk-)

SALÉ NEWSLETTER (BŘEZEN 2014)

Zpravodaj infocentra Salé představuje svůj bohatý program, v němž nechybí ani reakce na aktuální témata, jako je například povstání na Ukrajině.

Nejpodstatnějším textem březnového čísla je článek obyvatele v únoru vyklizeného squatu v Neklanově ulici, v němž popisuje atmosféru práce a spolupráce v prostorách objektu, jejichž rozměr byl vsuknutí mezinárodní. Vyklizení domu pak jen utvrdilo jeho přesvědčení, „že policie raději pomůže a chrání spekulanty a firmy než jednotlivce“.

Na další straně je představen projekt, jenž by měl novou vytvořit skupinu „pouličních zdravotníků“, kteří by působili např. během střetů s policií, jak jsme to znali třeba z protestů proti summitu MMF a Světové banky v Praze v roce 2000.

4 strany A5. Ke stažení na sale.s.cz/news/03_2014.pdf. (-jk-)

ATENEO NEWS Č. 14

Po nedlouhé odmlce vyšlo v prosinci 2013 další číslo zpravodaje mosteckého komunitního centra Ateneo. Zpravodaj přináší především přehled jednotlivých akcí, které jsou v daném měsíci na programu centra, včetně pravidelných úterních dětských odpolední a čtvrtěčních komunitních večerů.

Prosincové číslo Ateneo news vedle toho obsahuje i „Bajku na úpatí hor“, která vypráví o tom, jak si zvířátka společnými silami postavila koupaliště a jaké problémy při tom musela řešit. Čtenář se jistě dovtipí, že jde o alegorické vyprávění o samotném komunitním centru. Uprímně řečeno, takového podání je možná mnohem názornější a pochopitelnější, než kdyby se psalo přímo o Ateneu a kočka a čáp, kteří se dnes koupališti vyhýbají obloukem, měli konkrétní jména.

4 stran A5. Ke stažení na ateneo.cz/wp-content/uploads/2013/12/Ateneo-news_14_prosinec_2013.pdf. (-jk-)

BLACKLIST

salé newsletter / leden 2014

salé newsletter

Se začátkem února přichází leden a vyznívá jak ho... Salé newsletter / leden 2014

VŽDYCKY JSEM CHTĚL ŽÍT V JINÝ DOBĚ

Začátkem ledna vydala Asociace Alerta esej písničkáře, který vystupuje pod jménem Baty von Janof.

Autor nejprve přichází s nostalgickou představou života v 19. století, podle níž „byli lidé skromnější“, „všechno líp vonělo, líp chutnalo“ a „plastový pytlíky tehdy prostě ještě nebyly“.

Nedlouhý esej je pak zejména exkurzem do dějin 20. století a toho, jak se odrazily na podobě mosteckého regionu, odkud Baty pochází. Do toho se zamýšlí, jak by se svými postoji asi obstál v jednotlivých dějinných etapách, z čehož mu vždy vychází nucené přání či oprátka. Nebo rezignace a život v ústraní.

12 stran A5. Ke stažení na alerta.cz/wp-content/uploads/2014/01/Vždycky-jsem-chtěl-žít-v-jiný-době_leden2014.pdf. (-jk-)

Baty von Janof VŽDYCKY JSEM CHTĚL ŽÍT V JINÝ DOBĚ

BOJUJME ZA SVŮJ PŘÍJEM, NE ZA TO, ABYCHOM SMĚLI ZŮSTAT V PRÁCI!

V polovině ledna vydala skupina Kolektivně proti kapitálu ve spolupráci se svou sesterskou organizací Mouvement Communiste pětistránkový leták komentující sociální boje v Bretani v letech 2012-2013.

Francouzská Bretan zažila protesty proti pouštění v potravinařském průmyslu. Skončili v dřtivé většině neúspěchy, protože pracující nevystoupili jako nezávislá síla se svou vlastní agendou, zájmy a logikou a nechali se vtáhnout do „koalice“ s odbory a firmami či jejich státem, aby „vylepšovali“ agendu kapitálu.

5 stran A4. Ke stažení na protikapitalu.org/down/letak-29-11-2013.pdf. (KPK)

BOJUJME ZA SVŮJ PŘÍJEM, NE ZA TO, ABYCHOM SMĚLI ZŮSTAT V PRÁCI!

V BOJI PROTI PROPOUŠTĚNÍ A CHUDBĚ SE PRACUJÍCÍ MOHOU SPOLEHNOUT JEN SAMI NA SEBE

Proč pracovat globalizace a jeho následky... Kdo chce zůstat v práci musí být připraven na to, že bude muset bojovat s kapitálem a jeho představami.

Všichni pracovníci globalizace se na světě setkávají... Každý pracovník musí být připraven na to, že bude muset bojovat s kapitálem a jeho představami.

Globalizace znamená, že každý pracovník... Každý pracovník musí být připraven na to, že bude muset bojovat s kapitálem a jeho představami.

THE EAST

„Vy lžete nám, my budeme lhat vám. Vy špehujete nás, my budeme špehovat vás. Zmotejte naše prostředí, my zamoříme to vaše.“

Takto začíná film The East (Východ). Jedná se o psychologické drama o stejnojmenné aktivistické skupině. Ta se rozhodla vzít věci do vlastních rukou, protože už měla dost toho, jak nejsou potrestáni lidé, kteří si to zaslouží.

Filmem se vinou různá témata (jako dumpster diving, squatting, globalizace atd.), která sice nehrají prim, ale utvářejí celkový netradiční dojem a směřovaný filmu. The East byl uveden již 28. června 2013, přesto mu ale od té doby nebylo věnováno moc pozornosti.

Režii měl na starosti Zal Batmanglij, jehož jméno asi znát nebudete, ale který udělal další velmi zajímavý film - Sound of My Voice. Je vidět, že tématu si vybírá netradiční a v tomto stylu pokračuje i při vytváření svého posledního snímku. Co se týče hlavní role, tu obsadila Brit Marling, kterou jste mohli vidět například ve vynikajícím filmu Another Earth (Jiná Země) nebo v již zmíněném Sound of My Voice.

Nejsem si jistý proč, ale tento film mi velmi připomíná o tři roky starší ekoaktivistický Bold Native, který je mimochodem také perfektně zpracován. Oba filmy jsou si v mnohém podobné - tématem, zpracováním a malou pozorností, která je jim věnována. Doufám, že filmy tohoto ražení budou vznikat častěji, a hlavně že se o nich bude více mluvit. Ony si to totiž zaslouží víc než kdejaký blockbuster. Různých filmů na téma anarchistických skupin, ekoaktivismu apod. bylo natočeno celkem hodně. Většina z toho jsou ale dokumenty, což je důvod, proč ocením každé další drama s podobným tématem.

THE EAST

Bajka na úpatí hor

Proč spíše hor... Bajka na úpatí hor

NAKLADATELSTVÍ

ČESKOSLOVENSKÉ ANARCHISTICKÉ FEDERACE

ANARCHISTICKÁ REVUE EXISTENCE

40 STRAN
40,-

1/2014 - BUDOUCNOST INTERNETU

Jak jsme nevolili / 17. listopad na Národní / xBASTax / Whistlebloweri / Digitální aktivismus / Černí, bílí, spojte síly / Nový levicový subjekt? / N. Chomsky / Poststrukturalistický anarchista / Rudá kontrarevoluce / Řecko / Kuba / FdA / ...

4/2013 - POVSTÁNÍ NA TAKSIMU

21. srpen / Pouliční protesty a třídní síla / Na šedo natřený Istanbul / Taksimská komuna / Podoba anarchismu v okupované zemi / J. Tesař / MamaTata / Autonomní vzdělávání v Chicagu / VIOME / Play fast or don't / Anarchisté v Detroitu / ...

3/2013 - ANARCHISTICKÁ PUBLICISTIKA

1. máj 2013 / Anarchistický festival knihy / Nakladatelství ČSAF / Recenze / Rozhovory s vydavateli / Rozhovor s V. Tomkem / Franta Choura / Infocafé La Victoria / D. Graeber: Praktický průvodce po nadcházejícím krachu / ProtestFest! / ...

2/2013 - ETICKÁ SPOTŘEBA

Konzumovat s citem a rozumem / 20 let vegetariánem / Komunitní stravování / Bojkot / Rok na farmě Somonte / Průmyslové zemědělství / Solidární ošetřovna / EZLN / Albert Camus / Anarchistická antropologie / Odpad / Toy_box / SOLIS Praha / ...

1/2013 - LOKALIZACE

Lokalizace ekonomiky / LETS a časové banky / Komunitní centrum Ateneo / Bezpečnější zóna / Zahradníkův partyzánský rok / Jakub Polák / Nepohodlní mrtví / Chomsky: Dojmy z Gazy / Crimethinc: Work / Rozhovor s rumunským anarchistou / ...

4/2012 - OBSAĎ A ŽIJ!

(ročníky 2012, 2011 a 2010 za sníženou cenu 20 Kč)

- sv. 1 - LIKVIDÁTOR 40 stran / 40,-
- sv. 2 - ANARCHIX 40 stran / 40,-
- sv. 3 - CLASS WAR COMIX 40 stran / 40,-
- sv. 4 - KDYŽ ZAČALA NOC 64 stran / 58,-

KOMIKSOVÁ EDICE

BROŽURY

- OKUPAČNÍ KUCHARKA 60 stran / 48,-
- HRANICE AKTIVISMU 56 stran / 48,-
- COMUNISMO LIBERTARIO 56 stran / 48,-
- SABATÉ 124 stran / 100,-
- MARIKANSKÝ MASAKR 48 stran / 45,-

ČTENÍ OD DĚTÍ KLÍČENÍ

40 stran A4
celobarevné
60,-

EDICE POEZIE

- M. Sosoí - CRUOR BESTIA 76 stran / 55,-
- O. Heimerle - OBYČEJNĚ ZMRAŽENÍ 56 stran / 25,-
- M. Sosoí - POKÁNÍ 76 stran / 75,-

Aktuální přehled o všech vydaných publikacích a dalších materiálech, stejně jako seznam distribučních míst naleznete na webové stránce

NAKLADATELSTVI.CSAF.CZ